

МАТЕРІАЛИ

МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-
АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКОЇ
ПІДТРИМКИ СУБ'ЄКТІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

25 ТРАВНЯ 2022 РОКУ
М. ОДЕСА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра обліку та оподаткування

Одеська регіональна торгово-промислова палата
Громадська організація «Міжнародна професійна спілка аудиторів»
(представництво в Одеській області)
Південний округ Всеукраїнської професійної громадської організації
«Спілка податкових консультантів України»

МАТЕРІАЛИ

*Міжнародної науково-практичної
конференції*

**«Формування обліково-аналітичного
забезпечення організаційно-
управлінської підтримки суб'єктів
національної економіки»**

25 травня 2022 року
м. Одеса

УДК 330:332:334:338:339

Рекомендовано до друку рішенням
Вченої ради економіко-правового факультету
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова
(протокол № 9 від 13.06.2022 року)

Відповідальний редактор:

Кусик Наталія Львівна, кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри обліку та оподаткування Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Редакційна колегія:

Побережець О.В., д.е.н., професор, професор кафедри обліку та оподаткування ОНУ імені І.І. Мечникова; *Масленников Є.І.*, д.е.н., професор, професор кафедри менеджменту та інновацій ОНУ імені І.І. Мечникова; *Гоголь М.М.*, к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування ОНУ імені І.І. Мечникова; *Гузь Д.О.*, к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування ОНУ імені І.І. Мечникова; *Масіна Л.О.*, к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування ОНУ імені І.І. Мечникова; *Осадчук С.В.*, к.н.держ.упр., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування.

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Формування обліково-аналітичного забезпечення організаційно-управлінської підтримки суб'єктів національної економіки» (25 травня 2022 року, м. Одеса) / МОН України; ОНУ імені І.І. Мечникова; кафедра обліку та оподаткування; відп. ред. Н.Л. Кусик; ред. кол.: О.В. Побережець, Є.І. Масленников, М.М. Гоголь [та ін.]. Одеса, 2022. – 130 с.

Збірник містить тези доповідей науково-педагогічних працівників та викладачів, аспірантів та студентів – учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Формування обліково-аналітичного забезпечення організаційно-управлінської підтримки суб'єктів національної економіки», яка відбулася 25 травня 2022 року на економіко-правовому факультеті в ОНУ імені І.І. Мечникова. Конференцію проведено в рамках НДР кафедри обліку та оподаткування на 2019 - 2023 рр. (тема № 196: «Дослідження розвитку соціально-економічних процесів в Україні», наказ ОНУ ім. І.І. Мечникова № 679-18 від 01.04.2019 р., номер державної реєстрації 0115U003915).

Призначено для науково-педагогічних працівників, викладачів, аспірантів, студентів спеціальностей економічного та юридичного напрямків, практикуючих юристів та економістів.

ISBN

УДК 330:332:334:338:339

**Тези доповідей поширюються в авторській редакції.
Відповідальність за зміст тез доповідей несуть автори.**

ISBN

© Кусик Н.Л. та ін., 2022

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова:

Кусик Наталія Львівна, к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку та оподаткування, ОНУ імені І.І. Мечникова

Члени організаційного комітету:

Побережець Ольга Валеріївна, д.е.н., професор, професор кафедри обліку та оподаткування, ОНУ імені І.І. Мечникова

Гоголь Марина Миколаївна, к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування, ОНУ імені І.І. Мечникова

Гузь Дар'я Олександрівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування, ОНУ імені І.І. Мечникова

Масіна Людмила Олександрівна, к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування, ОНУ імені І.І. Мечникова

Осадчук Світлана Вікторівна, к.н.держ.упр., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування,

ОНУ імені І.І. Мечникова

Новікова Марина Валеріївна, аспірантка, викладач кафедри обліку та оподаткування, ОНУ імені І.І. Мечникова

Белєва Євеліна Сергіївна, аспірантка, кафедра обліку та оподаткування, ОНУ імені І.І. Мечникова

Ракитська Анна Олегівна, аспірантка, кафедра обліку та оподаткування, ОНУ імені І.І. Мечникова

Кусик Лев Сергійович, аспірант, кафедра економіки та підприємництва, ОНУ імені І.І. Мечникова

ПРОГРАМНИЙ КОМІТЕТ

Голова:

Побережець Ольга Валеріївна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку та оподаткування, ОНУ імені І.І. Мечникова (Україна)

Члени програмного комітету:

Кусик Наталія Львівна, кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри обліку та оподаткування ОНУ імені І.І. Мечникова (Україна)

Гоголь Марина Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування, ОНУ імені І.І. Мечникова (Україна)

Гузь Дар'я Олександрівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування, ОНУ імені І.І. Мечникова (Україна)

Масіна Людмила Олександрівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку та оподаткування, ОНУ імені І.І. Мечникова (Україна)

Осадчук Світлана Вікторівна, кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування, ОНУ імені І.І. Мечникова (Україна)

Масленніков Євген Іванович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту та інновацій, ОНУ імені І.І. Мечникова (Україна)

Сафонов Юрій Миколайович, доктор економічних наук, професор, заступник директора Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України (Україна)

Базецька Ганна Ігорівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова (Україна)

Мельник Юрій Миколайович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку і аудиту, Одеська національна академія харчових технологій (Україна)

Стоянова-Коваль Світлана Савівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку і оподаткування, Одеський державний аграрний університет (Україна)

Мислицька Ірина Сергіївна, віце - президент Одеської регіональної торгово-промислової палати (Україна)

Хоролець Тетяна Іванівна, уповноважений представник Громадської організації «Міжнародна професійна спілка аудиторів», член Аудиторської Палати України, директор Аудиторсько-консалтингового ПП «Авіста» (Україна)

Томіловська Людмила Василівна, сертифікований консультант з податків і зборів, член кваліфікаційної комісії Всеукраїнської професійної громадської організації «Спілка податкових консультантів України», член Аудиторської Палати України, директор ПП аудиторська фірма «АКО» (Україна)

Макушин Олександр, генеральний директор ТОВ «Алмі Дистрибьюшн» (Україна)

Білан Катерина, головний бухгалтер ТОВ «Дунайська імпортна компанія» (Україна)

Олег Курбатов, доцент, викладач - дослідник Університету Сорбонна Paris - Nord, Дослідницька лабораторія CEPN (Франція)

Наталія Томчевська – Попович, кандидат наук, доцент, Сілезький університет в Катовіце (Катовіце, Польща)

Маріола Гжибовська-Бжезінська, професор, декан економічного факультету Вармінсько-Мазурського університету (Ольштин, Польща)

Урве Венесаар, кандидат наук, професор, Талліннський технологічний університет (Таллінн, Естонія)

Христос Калантарідіс, кандидат наук, професор, Бредфордський університет, Школа менеджменту (Бредфорд, Великобританія)

Сара Меткалф, професор, Державний університет Нью-Йорка в Буффало (Нью-Йорк, США)

Ерлінг Мокнес, професор, Університет Бергена (Берген, Норвегія)

ЗМІСТ

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ «Формування обліково-аналітичного забезпечення організаційно- управлінської підтримки суб'єктів національної економіки»

Секція науково-педагогічних працівників

Автор(и)	Назва тез	
Базецька Ганна Ігорівна Кандидат економічних наук, доцент Доцент кафедри економіки Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова (Харків, Україна) Кусик Лев Сергійович Аспірант, викладач кафедри міжнародних відносин Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)	Impact of war on organizational behavior in small and medium-sized enterprises: case study of Ukraine	15
Баженков Євген Володимирович Здобувач Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая (Київ, Україна)	Theoretical concepts of structural – functional sector in the conditions of martial law	17
Брош Вікторія Ігорівна Доктор економічних наук, доцент Професор кафедри менеджменту та інновацій Карадобри Тетяна Володимирівна Студентка спеціальності «Менеджмент» Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)	Державне регулювання та підтримка інноваційної діяльності	19
Гайворонська Інна Віталіївна Кандидат економічних наук Доцент кафедри маркетингу та бізнес- адміністрування Катеренчук Олександр Геннадійович Студент спеціальності «Менеджмент» (магістр) Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)	Цифровізація економіки: можливості та основні загрози	21

<p>Гоголь Марина Миколаївна Кандидат економічних наук, доцент Доцент кафедри обліку та оподаткування Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)</p>	<p>Аспекти взаємодії міжнародних стандартів фінансової звітності в українських економічних реаліях</p>	<p>23</p>
<p>Головченко Олена Миколаївна Доктор економічних наук, професор Міжнародний гуманітарний університет (Одеса, Україна) Мартинюк Вадим Вікторович Студент спеціальності «Міжнародні економічні відносини» Міжнародний гуманітарний університет (Одеса, Україна)</p>	<p>Перспективи інноваційного розвитку транспортної галузі України</p>	<p>25</p>
<p>Грінченко Юрій Леонідович Доктор економічних наук, доцент Професор кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна) Курбатов Олег Доцент, викладач - дослідник Університет Сорбонна Paris - Nord, Дослідницька лабораторія CEPN (Париж, Франція)</p>	<p>Визначення динаміки та структури галузевих екосистем в концепції "Індустрія 4.0"</p>	<p>27</p>
<p>Гузь Дар'я Олександрівна Кандидат економічних наук Доцент кафедри обліку та оподаткування Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна) Ерлінг Мокнес (Erling Moxnes) Доктор наук, професор Університет Бергена (Берген, Норвегія)</p>	<p>Підприємницькі ризики: сутність та класифікація</p>	<p>30</p>
<p>Єгорова-Гудкова Тетяна Ігорівна Кандидат економічних наук, доцент Доцент кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)</p>	<p>Економічна безпека держави за умов зростання трансакційних витрат</p>	<p>31</p>
<p>Журавльова Тетяна Олександрівна Кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Кальєва Анна Сергіївна Студентка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»</p>	<p>Страховання у міжнародних транспортних перевезеннях</p>	<p>33</p>

Одеський національний університет мені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)		
Коледіна Катерина Олександрівна Кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та кредиту Харківський національний університет будівництва та архітектури (Харків, Україна)	Роль та основні завдання маркетингу інновацій на підприємстві	36
Корень К.В. Викладач кафедри менеджменту та інновацій Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)	Структурна характеристика управлінського дослідження	37
Кузнецов Едуард Анатолійович Доктор економічних наук, професор Завідувач кафедри менеджменту та інновацій Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна) Урве Венесаар (Urve Venesaar) Кандидат наук, професор Талліннський технологічний університет (Таллінн, Естонія)	Актуалізація сучасних процесів трансформації професійної системи менеджменту	39
Кусик Наталія Львівна Кандидат економічних наук, доцент Завідувач кафедри обліку та оподаткування Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна) Сара Меткалф (Sara Metcalf) Доктор наук, професор Державний університет Нью-Йорка в Буффало (Нью-Йорк, США)	Особливості класифікації медичного майна Збройних Сил України за обліковою ознакою	41
Литвиненко Катерина Олександрівна Кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)	Використання інструментів розмовної аналітики при прийнятті бізнес-рішень в епоху інформаційного суспільства	44
Ломачинська Ірина Анатоліївна Доктор економічних наук, доцент Професор кафедри економіки та підприємництва Бражнікова Ольга Володимирівна Студентка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)	Інституційні аспекти формування і розвитку фінансових систем: теоретичний підхід	46

<p>Масіна Людмила Олександрівна Кандидат економічних наук Доцент кафедри обліку та оподаткування Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)</p> <p>Масін Віктор Миколайович Кандидат юридичних наук Доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)</p>	<p>Добровільна передача основних засобів та паливно-мастильних матеріалів на потреби оборони</p>	<p>49</p>
<p>Масленников Євген Іванович Доктор економічних наук, професор Професор кафедри менеджменту та інновацій Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)</p> <p>Сарасв Денис Юрійович Аспірант Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)</p>	<p>Дослідження методів управління ліквідністю підприємства в умовах воєнного стану</p>	<p>50</p>
<p>Мельник Юрій Миколайович Доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку і аудиту Одеська національна академія харчових технологій (Одеса, Україна)</p>	<p>Особливості обліку оборотних активів підприємства</p>	<p>53</p>
<p>Мумладзе Анзор Олександрович Кандидат економічних наук Доцент кафедри економіки та підприємництва</p> <p>Сарапуха Богдан Анатолійович Аспірант Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)</p>	<p>Деякі аспекти державного регулювання інноваційної діяльності національної економіки</p>	<p>55</p>
<p>Неніо Грина Михайлівна Доктор економічних наук, професор Професор кафедри менеджменту та інновацій Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)</p>	<p>Оркестрація як засіб побудови екосистеми інновацій</p>	<p>57</p>
<p>Осадчук Світлана Вікторівна Кандидат наук державного управління, доцент Доцент кафедри обліку та оподаткування Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)</p>	<p>Податкові інструменти підтримки суб'єктів малого підприємництва</p>	<p>60</p>

<p>Остапчук Сергій Миколайович Кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу обліку та оподаткування Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (Київ, Україна)</p>	<p>Окремі аспекти облікового відображення впливу війни на діяльність підприємства</p>	<p>62</p>
<p>Побережець Ольга Валеріївна Доктор економічних наук, професор Професор кафедри обліку та оподаткування Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна) Христос Калантарідіс (Christos Kalantaridis) Доктор наук, професор Школа менеджменту, Бредфордський університет (Бредфорд, Великобританія)</p>	<p>Оцінка стану економічної безпеки в умовах воєнного стану</p>	<p>64</p>
<p>Радченко Олександр Петрович Доктор економічних наук, доцент Професор кафедри менеджменту та інновацій Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна) Наталія Томчевська – Попович Кандидат наук, доцент Сілезький університет в Катовіце (Катовіце, Польща)</p>	<p>Забезпечення продовольчої безпеки України в умовах військового стану</p>	<p>66</p>
<p>Робул Юрій Володимирович Доктор економічних наук, доцент Доцент кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна) Маріола Гжибовська-Бжезінська Професор, декан економічного факультету Вармінсько-Мазурського університету (Ольштин, Польща)</p>	<p>Проблеми обліково-аналітичного забезпечення розвитку цифрових маркетингових систем</p>	<p>68</p>
<p>Садченко Олена Василівна Доктор економічних наук, професор Завідувач кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна) Prof. dr hab., Вища школа економіко-гуманітарна (Бельсько-Бяла, Польща)</p>	<p>Marketing: competitive intelligence</p>	<p>70</p>
<p>Сафонов Юрій Миколайович Доктор економічних наук, професор Заступник директора Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України (Київ, Україна)</p>	<p>Enterprise risk forecasting at the processing enterprises of the national economy</p>	<p>72</p>

<p>Головченко Оксана Юрївна Кандидат економічних наук Доцент кафедри публічного адміністрування ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» Головний спеціаліст Департаменту міжнародних спорів Міністерства юстиції України (Київ, Україна)</p>		
<p>Сусліков Андрій Олексійович Економіст Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (Київ, Україна)</p>	<p>Фундаментальний аналіз в управлінні ринковою вартістю аграрних підприємств</p>	74
<p>Чайковська Марина Петрівна Доктор економічних наук, доцент Доцент кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)</p>	<p>Сучасний технологічний інструментарій моделювання щодо інформаційно-аналітичної підтримки в менеджменті та маркетингу</p>	75
<p>Чуркіна Ірина Євгенівна Доктор економічних наук, доцент Професор кафедри обліку та оподаткування Кузоваткін Дмитро Ігорович Студент спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)</p>	<p>Розвиток місцевих бюджетів в умовах децентралізації в Україні в 2015-2021 роках</p>	77
<p>Якубовський Сергій Олексійович Доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Через Сергій Іванович Студент спеціальності «Економіка» (магістр) Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)</p>	<p>Порівняльний аналіз впливу економічної політики на залучення прямих іноземних інвестицій США та Великої Британії</p>	79
<p>Жмай Олександр Володимирович Старший викладач кафедри менеджменту та інновацій Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)</p>	<p>Comparative analysis of social entrepreneurship in Ukraine and Kazakhstan</p>	80

ЗМІСТ

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ «Формування обліково-аналітичного забезпечення організаційно- управлінської підтримки суб'єктів національної економіки»

Секція аспірантів та студентів

Автор(и)	Назва тез	
Андрушой Крістіна Миколаївна Студентка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» Кальнєва Анна Сергіївна Студентка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» <i>Науковий керівник: Журавльова Т.О., к.е.н., доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування</i> Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)	Open – банкінг та хмарний банкінг: переваги та недоліки	83
Бєлєва Евеліна Сергіївна Аспірантка <i>Науковий керівник: Кусик Н.Л., к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку та оподаткування</i> Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)	Проблеми фінансування сфери охорони здоров'я в Україні	86
Бєссарабова Ніка - Катерина Андріївна Студентка спеціальності «Облік і оподаткування» (магістр) <i>Науковий керівник: Масіна Л.О., к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування</i> Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)	Сутність та аналіз власного капіталу підприємства	88
Білязе О.С. Здобувач відділу макроекономіки та державного управління Причорноморський науково-дослідний інституту економіки та інновацій (Одеса, Україна)	Ensuring progressive structural dynamics of the national economy in conditions global challenges	90

<p>Бялік Влада Юрійвна Студентка спеціальності «Право» <i>Науковий керівник: Масін В.М., к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін</i> Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)</p>	<p>Система та особливості статусу суб'єктів земельних правовідносин</p>	<p>92</p>
<p>Гусєв Артем Олександрович Студент спеціальності «Облік і оподаткування» (магістр) <i>Науковий керівник: Побережець О.В., д.е.н., професор, професор кафедри обліку та оподаткування</i> Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)</p>	<p>Актуальні проблеми оплати праці в бюджетних установах</p>	<p>94</p>
<p>Кавецький Андрій Олександрович Студент спеціальності «Облік і оподаткування» <i>Науковий керівник: Гоголь М.М., к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування</i> Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)</p>	<p>Правові та економічні проблеми працевлаштування неповнолітніх в Україні</p>	<p>97</p>
<p>Катюшева Віолетта Олександрівна Студентка спеціальності «Облік і оподаткування» <i>Науковий керівник: Осадчук С.В., к.н.держ.упр., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування</i> Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)</p>	<p>Податкові інструменти регулювання економіки країни</p>	<p>100</p>
<p>Кіреєва Вероніка Олегівна Студентка спеціальності «Маркетинг» <i>Науковий керівник: Коледіна К.О., к.е.н., доцент кафедри фінансів та кредиту</i> Харківський національний університет будівництва та архітектури (Харків, Україна)</p>	<p>SMM as Tool for Brand Promotion</p>	<p>102</p>
<p>Конопля Орин Ігорівна Студентка спеціальності «Облік і оподаткування» <i>Науковий керівник: Побережець О.В., д.е.н., професор, професор кафедри обліку та оподаткування</i> Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)</p>	<p>Компенсація за невикористані відпустки: особливості нарахування та сплати в умовах невизначеності</p>	<p>105</p>
<p>Льопко Марина Олександрівна Студентка спеціальності «Облік і оподаткування» <i>Науковий керівник: Масіна Л.О., к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування</i> Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)</p>	<p>Особливості оподаткування в ІТ-сфері в сучасних умовах</p>	<p>108</p>

<p>Масленников Олексій Євгенович Студент спеціальності «Менеджмент» Гладуніна Катерина Юрївна Студентка спеціальності «Психологія» <i>Науковий керівник: Побережець О.В., д.е.н., професор, професор кафедри обліку та оподаткування</i> Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)</p>	<p>Соціально-економічна сутність інвестиційного процесу</p>	<p>109</p>
<p>Нагібіна Лілія Ігорівна Студентка спеціальності «Облік і оподаткування» (магістр) <i>Науковий керівник: Побережець О.В., д.е.н., професор, професор кафедри обліку та оподаткування</i> Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)</p>	<p>Питання обліку оборотних коштів на підприємстві у сучасних умовах функціонування національної економіки</p>	<p>112</p>
<p>Новікова Марина Валеріївна Аспірантка, викладач кафедри обліку та оподаткування <i>Науковий керівник: Побережець О.В., д.е.н., професор, професор кафедри обліку та оподаткування</i> Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)</p>	<p>Механізм регулювання національної економіки в умовах кризи</p>	<p>114</p>
<p>Панчева Юлія Сергіївна Студентка спеціальності «Облік і оподаткування» (магістр) <i>Науковий керівник: Масіна Л.О., к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування</i> Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)</p>	<p>Особливості удосконалення бухгалтерського обліку електронних грошей</p>	<p>116</p>
<p>Солоткіна Олеся Михайлівна Студентка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» <i>Науковий керівник: Коледіна К.О., к.е.н., доцент кафедри фінансів та кредиту</i> Харківський національний університет будівництва та архітектури (Харків, Україна)</p>	<p>Фінансові ресурси підприємства: види та джерела формування</p>	<p>118</p>
<p>Стоянов Владислав Миколайович Студент спеціальності «Менеджмент» (магістр) <i>Науковий керівник: Чайковська М.П., д.е.н., доцент, доцент кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування</i> Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)</p>	<p>Інструменти інформаційно-аналітичного забезпечення ризик-менеджменту банківського сектору</p>	<p>120</p>

<p>Фоменчук Дар'я Олександрівна Студентка спеціальності «Облік і оподаткування» (магістр) <i>Науковий керівник: Гузь Д.О., к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування</i> Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)</p>	<p>Відпустка: тривалість, порядок надання, розрахунок та виплата</p>	<p>122</p>
<p>Фучеджи Наталя Федорівна Студентка спеціальності «Облік і оподаткування» <i>Науковий керівник: Масіна Л.О., к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування</i> Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)</p>	<p>Порядок отримання та обліку благодійної допомоги через органи місцевого самоврядування</p>	<p>124</p>
<p>Шкеда Олександр Олександрович Аспірант, викладач кафедри менеджменту та інновацій <i>Науковий керівник: Чайковська М.П., д.е.н., доцент, доцент кафедри маркетингу та бізнес- адміністрування</i> Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)</p>	<p>Конвергенція методів поширення активації в інформаційному середовищі та маркетингових комунікаціях</p>	<p>126</p>

Міжнародна науково-практична конференція
«Формування обліково-аналітичного забезпечення організаційно-управлінської
підтримки суб'єктів національної економіки»

Секція науково-педагогічних працівників

IMPACT OF WAR ON ORGANIZATIONAL BEHAVIOR
IN SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES: CASE STUDY OF UKRAINE

Базецька Ганна Ігорівна

Кандидат економічних наук, доцент

Доцент кафедри економіки

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова
(Харків, Україна)

Кусик Лев Сергійович

Аспірант, викладач кафедри міжнародних відносин

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
(Одеса, Україна)

In this research, we would like to place our emphasis on one of the current crises that the world has experienced - the military invasion of the Russian Federation in Ukraine. On February 24, the military of the Russian Federation crossed the state border of Ukraine and therefore started an aggressive war against Ukraine. During the first two weeks of the Russo-Ukrainian War, hundreds of infrastructural objects were destroyed, causing damage for around 60 billion USD (The New York Times, 2022). As Ukrainian cities came under attack, civilians saw explosions and death firsthand and began experiencing immediate disruptions to essential resources like electricity, food, water, and problems with reliable communication with loved ones. In terms of economic impact, many supply routes and traditional markets were disrupted, and the government of Ukraine has relocated many enterprises to a safer Western part of Ukraine. A great example of this severe impact is the Ukrainian IT industry. There were over 5,000 IT organizations in Ukraine prior to the war. Many of them were forced to flee, particularly those from the country's east, where most of the attacks occurred (The New York Times, 2022). These businesses are doing their best to maintain the economic standing of Ukraine. While most other businesses have shut down or stopped operations for safety reasons, several businesses that followed the IT industry continue operations.

Nevertheless, on March 21, the Ministry of Economy and Finance of Ukraine has called enterprises from all sectors capable of conducting regular business activity to follow Ukrainian IT specialists' example and restart their work. All such firms have received preferential taxation regulation, a substantial number of benefits, and financial support from the government to keep the economy running and prevent it from a total collapse. Even in such an emergency, many companies should keep running, providing people with food supplies, clothes, and medicine, while other companies paying taxes and providing support in services, like online banking, education, psychological support, etc.

Even larger world-known companies have converted their facilities in Ukraine to help fill the shortage of some supplies. For example, since the outbreak of the war, the Ukrainian division of Danish company Carlsberg - Carlsberg Ukraine converted their plants into producing drinking water and delivering it to all parts of Ukraine in partnership with charitable organizations. By the middle of March, more than 506,000 liters had been shipped. Drinking water is available for shipment in Kyiv, Lviv, and Zaporizhia (European Business

Association, 2022). The warehouses of the plants became hubs for receiving humanitarian cargo and coordinating its further distribution. Carlsberg Ukraine also provided the Okhmatdyt Children's Specialized Hospital with additional electricity by supplying a diesel generator (European Business Association, 2022). Globally, the Carlsberg Group, the Carlsberg Foundation, and the Tuborg Foundation have transferred 75 million Danish kroner to help Ukraine. In partnership with the Red Cross, the Carlsberg Group has set up a fund to donate to all members of the Group. As of now, more than 70,000 euros have been raised (European Business Association, 2022).

Considering all the factors mentioned above, right now, there is a phenomenon in Ukraine that all companies available to conduct regular business activity are now taking part in both normal business relations to keep the economy running and volunteering to provide free supplies and services to the people who are affected by the war. However, employees are also those affected by the war in such a situation. Many employees also suffer from various mental disorders, which undoubtedly impact their organizational behavior. It creates a need for research on how war impacts working behavior patterns to help companies human resource management find a way to sustain employee's mental health stability, team and individual performance, and personal motivation in a stressful environment.

Violent conflicts and war can be deemed a negative, turbulent force in the modern operating environment. Nowadays, terrorism and military conflicts are leading causes of violence and instability around the world (Palik et al., 2020). In its manifestations of war and terrorism, war can disrupt lives and business activities, endanger people and assets, and spread fear, anxiety, and depression between the citizens (Bader & Reade, 2021).

According to Peace Research Institute in Oslo research (Palik et al., 2020), the number of countries with state-based armed conflicts has been gradually rising since the 1950s. The international tension was lowered in 1992-2014, but it started to rise with new strength. Notably, the battle deaths caused by war are even lower than during peace periods (Pettersen & Öberg, 2020), which indicates that military conflicts have become more regional based. Nowadays, millions of citizens continue to live in war zones all around the globe, and despite all the troubles, they continue to live a more or less "normal" everyday life and conduct regular business activities. Undoubtedly, war has a significant impact on the psychological state and behavior pattern of people affected by it. Thus, it is crucial to understand how companies could keep high productivity and team performance via motivation, understanding, and psychological help.

We could say that the significance of this study is relatively high. It is confirmed by the fact that according to the trends we have mentioned, in the future, these phenomena are likely to have 1) a broader effect on the working population in affected countries of the developing world; 2) a growing fear of small and medium-sized business investment in emerging economies and 3) a significant impact on the small and medium-sized enterprises human resource planning.

As it was mentioned above, the majority of scholars who have conducted research in the field of behavioral studies during various disasters (natural disasters, pandemics) and war (military conflicts, terrorism) mainly placed their focus on Multinational Enterprises or military personnel while considering the military itself as an organization. However, the modern reality of local fights and regional conflicts has created a need to investigate how civilians who live in war zones or regions with a state of an emergency change their organizational behavior in a stressful situation. Therefore this research will contribute to the existing literature by: scale - shifting the research vector toward small and medium-sized enterprises, and organizational behavior variables - adding such variables as (a) workplace behavior, (b) personal motivation, and (c) team performance.

Література

1. The New York Times (February, 2022). Running a Business Under the Shadow of War // URL: <https://www.nytimes.com/2022/02/12/business/ukraine-business-economy.html>.
2. European Business Association (March, 2022). Business continues to support Ukraine during the War // URL: <https://eba.com.ua/en/biznes-prodovzhuye-pidtrymuvaty-krayinu-pid-chas-vijny/>.
3. Palik, J., Rustad, S. & Methi, F. (2020). Conflict Trends: A Global Overview: 1946-2019. PRIO Paper, Peace Research Institute Oslo (PRIO), pp. 37.
4. Bader, B. & Reade, C. (2021). The context of terrorism for managing people in multinational enterprises: Toward a human resource management terrorism-response theory. The Oxford Handbook of Contextual Approaches to Human Resource Management. Edited by E. Parry, M. J. Morley, and C. Brewster: pp. 135-155.
5. Pettersson, T. & Öberg, M. (2020). Organized violence: 1989–2019. Journal of Peace Research, 57 // DOI: 002234332093498. 10.1177/0022343320934986.

THEORETICAL CONCEPTS OF STRUCTURAL - FUNCTIONAL TRANSFORMATIONS IN THE EDUCATIONAL SECTOR IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW

Баженков Євген Володимирович

Здобувач

Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая
(Київ, Україна)

Educational processes in the country are a priority area, a factor of effective and efficient development of the national economy in the conditions of martial law. Significant attention should be paid to the issues of content, organization and management in the field of education at all organizational and functional levels.

Education is always a key resource that contributes to socio-economic growth, with the importance of this factor will continue to grow. The role of knowledge and skills in the modern macroeconomic environment will affect the reconstruction of the state and the recovery of the national economy in martial law and postwar. The experience of European countries after the Second World War of 1939-1945 showed that to rebuild the country and move towards sustainable economic growth, it is necessary to develop an educational environment that will promote innovation that will accelerate the postwar development of the country.

In emergency conditions, the educational sector of Ukraine needs a radical transformation and restructuring of the education system and its organizational and functional component. Depending on the situation and the situation in the relevant geographical segment of the country, an approach should be formed to the transformation of educational processes and the possibility of obtaining certain competencies, which requires considering the peculiarities of the infrastructural educational environment. At the same time, the issues of academic mobility of applicants are relevant, especially in those regions of the country that have suffered significant damage to educational infrastructure. Applicants must be able to change their place of education as soon as possible, which will help to continue the learning process, even in emergency situations. Research confirms that the institutional approach will contribute to the restoration of the educational environment in the country and in the future will ensure its competitiveness and intensification of innovation and investment processes.

The priority of institutional and structural changes is especially relevant for the education sector at the present stage - in martial law. Under the influence of external factors, the education sector is undergoing a systemic transformation that requires an individual approach to each

educational unit, which will preserve structural and functional potential and intra-industry human capital, which is a necessary condition for building the country considering the European vector. Without a clear perspective of transforming the structural and functional environment of the education sector, it is impossible to rebuild the country.

For the full modernization of education in our country it is necessary without radical structural and functional changes at all levels of management of the education sector. In this regard, there is an urgent need to increase the institutional role of state institutions in transforming the country's educational environment.

Over the last decade, the country has adopted a significant number of legal documents related to the modernization of education, but their implementation has not brought the desired results for the education sector and the national economy. The position of state institutions does not have a clear and well-thought-out policy in the field of radical reform of the education sector, especially in higher education institutions. In some regions of the country, the number of higher education institutions exceeds their socio-economic feasibility. State institutions, although aware of the importance of this problem, but demonstrate a much-simplified approach to solving many pressing problems in the country's education sector.

Among the main problematic issues in the field of education, which manifested themselves in the martial law are: the lack of full-fledged regulatory and legal support of the education system in emergency situations; a certain number of educational institutions that do not provide quality educational services; inadequacy of the number of educational institutions to the requirements of the modern macroeconomic environment; weakness of innovation potential of higher education institutions; low competitiveness in relation to leading educational institutions in the international environment; physical and moral deterioration of the infrastructure of the education sector and in some regions of the country completely destroyed; objective underfunding of the education sector; low volume of exports of educational services, etc.

This confirms that regardless of the state of emergency in the country, the education sector needs step-by-step adaptation to adverse conditions and post-war reconstruction, which will provide an opportunity to build a strong human potential necessary for Ukraine's development. The formation of an adaptive, socially and economically oriented model of the national educational environment requires an assessment of the impact of endogenous and exogenous factors, primarily security, globalization, informatization, digitalization and migration of potential recipients of educational services.

Under martial law, the viability of the national education system depends on flexibility, dynamism and adaptability to constant change, which makes the search for effective models of change management in education extremely relevant. In this regard, the theory and methodology of strategic management in the field of education needs further development based on an evolutionary approach in the framework of structural and functional restructuring, considering the impact of hostilities in Ukraine.

The current situation in the education sector demonstrates the need to apply innovative approaches to the program of strategic goals of the functioning and development of the education sector and its structural segments based on a competent approach that provides the ability to evaluate and synthesize, solve problems, unforeseen processes, create innovative technologies and make effective strategic decisions in emergency situations.

Література

1. Khalymonyk O. P. (2018) *Stratehichne upravlinnia systemoiu osvity v Ukrainy. Investytsii: praktyka ta dosvid* [Strategic management of the education system in Ukraine]. *Investments: practice and experience*. № 5/2018. P. 109-113.
2. On Approval of the Decree of the President of Ukraine "On Martial Law in Ukraine" No. 2102-IX dated 24.02.2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.
3. Kholiavko N., Grosu V., Safonov Yu., Zhavoronok A., Cosmulese C.G. Quintuple Helix

Model: Investment Aspects of Higher Education Impact on Sustainability. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2021. Vol. 43. № 1. P. 111-128. URL: <https://doi.org/10.15544/mts.2021.10> Web of Science – <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000675396500010>.

4. Safonov Y., Marichereda V., Bazhenkov I. Economic Tools of Realization Strategic Management in Universities. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2021. Vol. 7. № 4. P. 182-187. URL: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2021-7-4-182-187> Web of Science – <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000722693500021>.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПІДТРИМКА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Брош Вікторія Ігорівна

Доктор економічних наук, доцент

Професор кафедри менеджменту та інновацій

Карадобрі Тетяна Володимирівна

Студентка спеціальності «Менеджмент»

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(Одеса, Україна)

Сьогодні інноваційне перетворення національної економіки стає не просто «національною економічною ідеєю», а також стратегією національної економічної і гуманітарної політики. Особливо це набуває пріоритетності в умовах воєнного стану, коли майбутній економічний розвиток України буде цілком залежати від темпів відбудови та реструктуризації національної економіки, яка, на нашу думку, має стати інноваційною економікою. А роль державного регулювання та підтримки інноваційної діяльності є безперечною.

Цілі державного регулювання на різних історичних етапах формування національної економіки були пов'язані з багатьма чинниками. Класичний набір цілей державного регулювання інноваційного розвитку національних економік економічно розвинених країн світу враховує такі складові, як високі темпи економічного зростання; повну зайнятість економічно активного населення; економічну ефективність інноваційно-інвестиційної політики держави; стабільний рівень цін; забезпечення фінансової свободи; справедливий розподіл доходів; макроекономічну стабільність національної економіки тощо.

Для України сьогодні є найважливішою метою – забезпечення високих темпів економічного зростання за умов розвитку наукоємних та інноваційних галузей економіки.

Цю мету можна конкретизувати відповідно до напрямів реалізації соціально-економічної політики держави. Так, для розвитку наукоємних та інноваційних галузей слід акцентувати увагу на інструментах структурного та інвестиційного регулювання, для оздоровлення фінансового стану економіки повинні застосовуватись інструменти фінансово-бюджетного та грошово-кредитного регулювання.

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність», ключова мета національної інноваційної політики – це створення «соціально-економічних, організаційних та правових критеріїв для того, щоб ефективно відтворювати, формувати та використовувати науково-технічний потенціал країни, забезпечувати запровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсо - заощаджуваних технологій, виготовлювати та реалізувати нові види конкурентоспроможної продукції» [2]. А Господарський Кодекс України визначає наступні завдання національної інноваційної політики: «визначення інноваційної діяльності як необхідної складової інвестиційної та структурно-галузеві політики; формування і забезпечення реалізації інноваційних програм та цільових проєктів; створення економічних, правових та організаційних умов

для забезпечення державного регулювання інноваційної діяльності; створення та сприяння розвитку інфраструктури інноваційної діяльності» [1].

Відтак, завданням державного регулювання та підтримки інноваційної діяльності на національному рівні, відповідно до [2], є «створення необхідних умов для комплексної реалізації інноваційної діяльності в Україні» за рахунок різних інституціональних інструментів, зокрема фінансової політики, амортизаційної політики; надання економічної допомоги шляхом дотацій, субсидій, субвенцій в розвитку окремих регіонів, галузей, виробництв; виконання кредитної політики; через національні норми та стандарти; реалізацію антимонопольних заходів; реалізації національних та міжнародних інноваційно-інвестиційних стратегій; розвитку інноваційної інфраструктури з акцентуванням уваги на формування міжнародних стратегічних альянсів у стратегічних галузях національної економіки.

Ці інституціональні інструменти державного регулювання та підтримки інноваційної діяльності реалізуються через наступні засоби, а саме: закони та нормативно-правові акти; джерела інвестування інноваційної діяльності; асигнування та дотації з національного та локальних бюджетів; норми та нормативи; податків та пільги з оподаткування; преференції; банківське кредитування та національні гарантії; державне замовлення та закупівлі; мита та митні податки; ліцензування та квотування, ДПП, інноваційні програми ті проекти різного рівня. Цей перелік не є вичерпним і може бути розширений за рахунок таких опосередкованих інструментів, зокрема ембарго, управління ризиками в межах здійснення інноваційної діяльності, проведення прискореної амортизації, політики захисту інтелектуальної власності тощо.

Важливим напрямком державного регулювання та підтримки інноваційної діяльності є здійснення загальнодержавного контролю: (а) уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі інноваційної діяльності; (б) органами місцевого самоврядування у межах своїх повноважень; а також (в) загальнодержавною податковою адміністрацією України в визначених Законом України «Про інноваційну діяльність» випадках [2]. Загальнодержавний контроль спрямований на забезпечення дотримання усіма суб'єктами інноваційної діяльності загальнонаціональних напрямків інноваційної діяльності, визначених у національних стратегічних документах.

Отже, державне регулювання та підтримка інноваційної діяльності є багатограним процесом, який починається з моменту започаткування загальнонаціональних напрямків здійснення інноваційної діяльності на різних рівнях та завершується здійсненням контролю за реалізацією цих стратегічних напрямків [4].

В умовах сьогоденних втрат національної економіки та прогнозного зниження ВВП України (за прогнозами Світового Банку) на 45,7% у зв'язку з воєнним станом, ми розуміємо, що необхідною умовою подальшої розбудови національної економіки України має стати її реструктуризація на умовах інноваційності [3]. І саме державне регулювання та підтримка інноваційної діяльності стануть ключовими на рівні міжнародних інвестицій, які вже плануються спрямувати у розвиток нашої економіки різними країнами світу, для цього інноваційного розвитку.

Література

1. Господарський Кодекс України: Закон України в ред. від 12.01.2022 року № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення 11.05.2022).
2. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 року № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (дата звернення 11.05.2022).
3. Аналітики дали прогнози щодо відновлення економік України та РФ після війни. *Ceske noviny*. 27.04.2022. URL: <https://www.ceskenoviny.cz/ukrainform/ukrajinsky/zprava.php?id=996519> (дата звернення 11.05.2022).

4. Borshch V.I. (2021). Public administration and management: modern scientific discussions: Collective monograph. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2020. 293 p. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-022-3-4>.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ: МОЖЛИВОСТІ ТА ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ

Гайворонська Інна Віталіївна

Кандидат економічних наук

Доцент кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування

Катеренчук Олександр Геннадійович

Студент спеціальності «Менеджмент» (магістр)

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(Одеса, Україна)

Сучасний світ стрімко змінюється, і однією з головних рушійних сил цих змін є цифрові трансформації, які означають застосування у звичній практиці високих технологій, щоб робити те, що робилося раніше – але якісно на новому рівні. Рівень розвитку цифрової економіки тісно корелює із конкурентоспроможністю, що потребує особливої уваги держави та бізнесу до її розвитку. У статті розглянуто основні можливості переходу до цифрової економіки.

Цифровізація є процесом упровадження цифрових технологій з метою вдосконалення життєдіяльності людини, суспільства і держави. Цифровізація має різноманітні форми прояву в сфері економіки. Серед найбільш явних із них варто відзначити такі: розвиток підприємств сфери електронної промисловості; поширення електронного бізнесу; поява віртуальних підприємств [1, с. 125-126].

Зараз кожній компанії необхідно впроваджувати інформаційні технології та автоматизацію бізнес-процесів, щоб залишатися конкурентоспроможними. Виробництво, маркетинг, фінанси та кадри – типові види завдань, для вирішення яких виробничо-комерційні підприємства використовують інформаційні системи та технології [2, с. 11].

На додаток до цих завдань компанії інвестують у нові бізнес-технології для досягнення таких цілей: подовження життєвого циклу продукту, цикли оновлення, сприяння розвитку бізнесу, підтримка потреб кінцевих користувачів, задоволення вимог проекту, використання нових технічних функцій та покращення сумісності програмного забезпечення та безпека [3].

Штучний інтелект, Інтернет речей та роботизована автоматизація процесів – найбільш бажані та необхідні технології, які будуть використовувати компанії у майбутньому, або вже використовують.

Окрім використання новітніх технологій для ведення бізнесу, цифровізація також несе певні загрози. До основних загроз належать: кіберзагрози та масове безробіття, які можуть початися з автоматизації процесів масового виробництва. Тому слід сказати, що існує кіберзагроза. Кіберзагроза — це загроза незаконного або шкідливого вторгнення в кіберпростір для досягнення політичних, соціальних чи інших цілей. Кіберзагрози впливають на інформаційний простір комп'ютерів, що містять інформацію, що зберігає матеріал на фізичних або віртуальних пристроях. Атаки, як правило, спрямовані на носії даних, спеціально розроблені для зберігання, обробки та передачі особистої інформації користувачів [4]. Кіберзагрози залишаються серйозною проблемою як зараз, так і в найближчому майбутньому. Тому виникає проблема створення цифрової системи безпеки. Разом с тим важливо зазначити, що інновації цифрової безпеки є тенденцією, що розвивається. У 2020 році більшість країн Організації економічного співробітництва та розвитку розробили національні стратегії цифрової безпеки. Спільним баченням більшості стратегій є захист національної та

міжнародної безпеки, підтримка економічного та соціального процвітання та/або зміцнення довіри та впевненості в цифровому середовищі. Дедалі більше урядів впроваджують національні стратегії та відкривають центри для заохочення інновацій. Прикладами є Ізраїль, Австралія, Велика Британія, Сінгапур та Європейський Союз [5, с. 187-188].

Друге важливе питання це – безробіття. Розвиток штучного інтелекту може поставити під загрозу робочі місця в абсолютно нових сферах обслуговування. Теоретично нові технології можуть змінити бізнес-модель без збільшення загального безробіття. Проте темпи оцифрування можуть призвести до структурного безробіття, коли деякі некваліфіковані працівники все більше програють кваліфікованим працівникам. Однак Всесвітній економічний форум (ВЕФ) опублікував дослідження про нещодавній ринок праці, в якому говориться, що коли старі робочі місця зникають, з'являться нові. Всесвітній економічний форум прогнозує, що зростання автоматизації призведе до ліквідації 85 мільйонів робочих місць до 2025 року і створення 97 мільйонів нових робочих місць [6, с. 29-30].

Крім цих поширених проблем, є багато проблем, які ще не вирішені. До таких питань належать:

1. Монопольна влада. Незважаючи на потенціал нових стартапів, у багатьох аспектах цифрової економіки домінують компанії-монополісти.
2. Екологічні витрати. Було б помилкою думати про цифрову економіку як про «зелене рішення». Центри обробки даних використовують електроенергію та сприяють викидам CO₂ (у США на дата-центри припадало близько 2% споживання електроенергії у 2014 році).
3. Значні інвестиції. Надійна інфраструктура, високо-функціональний Інтернет, потужні мобільні мережі та телекомунікації – усі необхідні умови для розвитку цифрової економіки, що є величезними інвестиціями. Тому сама цифрова економіка передбачає величезні витрати та інвестиції, а також є дуже повільним, трудомістким і дорогим процесом [7 - 8].

Ці питання не вирішені, але оскільки цифрова економіка є історичною і неминучою трансформацією традиційної економіки, потрібно наполегливо працювати, щоб покращити цифрову економіку та мінімізувати її негативні наслідки.

Позитивним впливом цифровізації підприємств є посилення їх конкурентних позицій на ринку за рахунок автоматизації виробничих процесів, зниження витрат, підвищення продуктивності та ефективності управління тощо. Незважаючи на численні позитивні наслідки цифровізації, останнє створює ризики та загрози для бізнесу, і фактичний вплив цифрової трансформації може бути не таким, як очікувалося. Тому перспективою подальших досліджень у цьому напрямі є методологічний підхід до оцінки ефективності реалізації окремих проєктів цифровізації підприємства.

Література

1. Мельничук Г.С., Мамалига В.О. Цифровізація економіки: можливості та загрози для ефективного функціонування підприємств. *Приазовський економічний вісник*. 2020. С. 125-126.
2. Чайковська М.П. Інформаційно-аналітична підтримка в управлінні: курс лекцій. Одеса: ОНУ І.І. Мечникова, 2021. 11 с.
3. Незалежна оглядова платформа для B2B, SaaS та фінансових рішень FinancesOnline. 2021. URL: <https://financesonline.com/> (дата звернення 23.05.2022).
4. Дослідницька та консалтингова компанія Check Point. 2021. URL: <https://www.checkpoint.com/> (дата звернення 23.05.2022).
5. Коксал-Удо Е., Шпієція В. Звіт Організації економічного співробітництва та розвитку про перспективи цифрової економіки. Париж, 2020. С. 187-188.

6. Щваб К., Західі С. Звіт Всесвітнього економічного форуму про майбутнє робочих місць. Давос, 2020. С. 29-30.
7. Петтінгер Т. Цифрова економіка – плюси і мінуси». 2020. URL: <https://www.economicshelp.org/> (дата звернення 22.05.2022).
8. Шейх А. Що таке цифрова економіка? Значення, переваги та недоліки. 2022. URL: <https://financeninsurance.com/> (дата звернення 22.05.2022).

АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНСЬКИХ ЕКОНОМІЧНИХ РЕАЛІЯХ

Гоголь Марина Миколаївна

Кандидат економічних наук, доцент

Доцент кафедри обліку та оподаткування

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(Одеса, Україна)

Необхідність здійснення торгових та інших операцій між державами, а також співпраця з підприємствами з різних країн привели до необхідності використання міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) в Україні. Сучасні світові зміни, постійні економічні коливання спонукали до ведення бухгалтерського обліку та підготовки фінансової звітності на основі міжнародних стандартів фінансової звітності, що дозволить оптимізувати співпрацю із закордонними партнерами та розширити простір пошуку інвестиційних пропозицій для розвитку українських фірм. Історично сформовані національні моделі бухгалтерського обліку і звітності не завжди забезпечують відображення глобальних господарських явищ і процесів та не створюють умов для взаємного обміну економічною інформацією. Один з головних міжнародних процесів, які відбуваються сьогодні у світі це узгодження національних систем обліку та фінансової звітності різних країн. Порівнюючи МСФЗ та українські правила формування звітності варто відмітити, що різняться вони своєю сутністю, адже міжнародні стандарти засновані на принципах, котрі надають можливість відобразити реальний стан справ підприємства за звітний період. Національні українські стандарти засновані на певних правилах формування звіту, які не завжди достовірно дають можливість відобразити фінансовий стан підприємства.

24 липня 2014 р. Рада з Міжнародних стандартів фінансової звітності опублікувала четверту і остаточну версію нового стандарту з обліку фінансових інструментів – МСФЗ (IFRS) 9 «Фінансові інструменти». Випуском даного стандарту завершується проєкт, розпочатий у 2008 р. у відповідь на світову фінансову кризу. Новий стандарт містить переглянуті вказівки щодо класифікації та оцінки фінансових активів, у тому числі щодо знецінення, і додаткові вказівки за новими принципами обліку хеджування, що були опубліковані в 2013 р. Новий стандарт стане обов'язковим для застосування 1 січня 2018 р. в підсумку повністю замінить собою МСБО 39.

МСФЗ 9 передбачає три класи фінансових активів, до кожного з яких застосовуються свої правила оцінки та визнання прибутків та збитків:

- 1) за амортизованою вартістю;
- 2) за справедливою вартістю з визнанням її змін в іншому сукупному доході;
- 3) за справедливою вартістю з визнанням її змін у прибутку або збитку [1].

Розподіл активів за цими класами відбувається при першому застосуванні МСФЗ 9 на 1 січня 2018 року в подальшому при первісному визнанні кожного нового активу. Цей розподіл здійснюється відповідно до двох критеріїв: характеристики договірних грошових потоків (чи є вони виключно виплатою основної суми боргу та відсотків на неї) та бізнес-моделі, яка застосовується до цих активів (утримуються

активи для погашення чи для продажу, чи для обох цілей) [3].

МСФЗ 9 фундаментально змінив підхід до знецінення фінансових активів порівняно з МСБО 39. МСБО 39 вимагав визнання знецінення лише у випадку наявності ознак знецінення, які свідчать, що воно вже відбулося станом на звітну дату. Подібний принцип застосовується і в ПСБО. МСФЗ 9 натомість вимагає створення резервів під очікувані кредитні збитки, тобто збитки від знецінення, яке може статися в майбутньому, навіть з мінімальною ймовірністю. В результаті застосування цих вимог резерв під кредитні збитки створюється з моменту первісного визнання активу, що вочевидь збільшує суму резервів порівняно з поточним обліком. Очікувані кредитні збитки за МСФЗ 9 завжди більше нуля, оскільки неможливо припустити, що заборгованість завжди буде повернута в повному обсязі в усіх можливих сценаріях. Тому при оцінці зменшення корисності не розглядається те, створювати резерви чи ні, а завжди обов'язково оцінюється їх сума.

Прийняття змін до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність» від 16.07.1999 р. № 996-XIV створило умови для широкого впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності в українську облікову практику [2].

Відтепер публічні акціонерні товариства, банки, страхові компанії та інші учасники фінансових ринків зобов'язані складати фінансову звітність за правилами МСФЗ і засвідчувати її достовірність шляхом незалежного аудиторського підтвердження. Однак практичний досвід свідчить, що останнім часом усе більше компаній, які не входять до означеного переліку, запроваджують Міжнародні стандарти у власну облікову систему та трансформують фінансову звітність у МСФЗ-формат. Стимулом для цього є вимоги міжнародних банків щодо умов кредитування, співробітництво із зарубіжними партнерами, прагнення отримати довіру іноземних інвесторів та ін.

Тобто головним стимулом є залучення фінансових ресурсів у певний спосіб (із застосуванням певних інструментів). Запровадження міжнародних стандартів є достатньо складним процесом, оскільки вимагає певного часу, досвіду та кваліфікації персоналу, додаткових обліково-аналітичних процедур та відповідного теоретико-методичного забезпечення, зокрема щодо обліку, визнання та оцінки фінансових інструментів.

На засіданні Комітету з управління системою фінансової звітності, створеного відповідно до Меморандуму було схвалено 09.04.2021 року електронний формат Таксономії UA XBRL МСФЗ 2020 року (v.1.2) для використання суб'єктами звітництва при складанні фінансової звітності в електронному форматі за 2020 рік та проміжної фінансової звітності в 2021 році [4]. Така новація надає можливість значно спростити та бути впевненими у правильності оформлення звітів бухгалтерам підприємств нашої країни.

Одним з напрямів гармонізації національної системи обліку та звітності з міжнародними стандартами є їх подальше зближення. Це дасть змогу підвищити прозорість, порівнянність, стандартизованість звітності, забезпечивши доступність її розуміння для партнерів, інвесторів, кредиторів та інших користувачів, а також підвищує аналітичні можливості звітності, даючи змогу здійснювати аналіз різних фінансових показників підприємств, що розташовані в різних країнах, даючи змогу приймати ефективні стратегічні й тактичні управлінські рішення користувачами інформації.

Варто зазначити, що утілення рекомендацій Базель III необхідно здійснювати разом із запровадженням процесів адаптації, оскільки ці рекомендації започатковують процеси реформування, але не вирішують усі проблеми банківської системи. Аналіз банківської системи України та основних регуляторних аспектів указує на наявність проблем, які свідчать про кризові явища в банківській системі України, зокрема в системі банківського регулювання та нагляду. Для подолання цих явищ необхідним є

запровадження комплексної стратегії поступового переходу до відновлення банківського бізнесу в Україні з подальшими кроками для утілення рекомендацій Базельського комітету. У цілому ця проблема досить складна, оскільки її вирішення знаходиться як у площині економічних питань, так і політичних, тому потребує подальшого дослідження.

Література

1. Альошин С.Ю. Фінансові інструменти: визнання та оцінка відповідно до міжнародних стандартів. *Науковий вісник*. 2016. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_18/1/48.pdf (дата звернення: 13.05.2022).
2. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень»: Закон України від 05.10.2017 р. № 2164-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2164-19#Text> (дата звернення 12.05.2022).
3. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 «Фінансові інструменти». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS_9_Ukrainian-compressed.pdf (дата звернення: 13.05.2022).
4. Про затвердження перекладу Таксономії фінансової звітності за міжнародними стандартами фінансової звітності 2021: Наказ Міністерства фінансів України від 12.11.2021 р. № 595. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0595201-21#Text> (дата звернення: 13.05.2022).

ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Головченко Олена Миколаївна

Доктор економічних наук, професор

Професор кафедри економіки і міжнародних економічних відносин

Міжнародний гуманітарний університет

(Одеса, Україна)

Мартинюк Вадим Вікторович

Студент спеціальності «Міжнародні економічні відносини»

Міжнародний гуманітарний університет

(Одеса, Україна)

Глобалізація світової економіки обумовлює активізацію міждержавних господарських зв'язків, багаторазово посилюючи роль транспорту. Розвинена та ефективно функціонуюча транспортна система держави є однією з найважливіших ознак її технологічного прогресу і цивілізованості. при інтеграції в європейську і світову економіку, потреба у високо-розвинутій транспортній інфраструктурі посилюється, вона стає основою для зміцнення економічного статусу України та позиціонування її на світовому ринку як високорозвинутої держави.

Технічне та технологічне відставання рівня розвитку транспорту України спричиняє гальмування економічного розвитку країни, що приводить до незадовільного рівня транспортного обслуговування, зменшення швидкості просування товарів, залежності зовнішньої торгівлі України від іноземного транспорту, втрати конкурентоспроможності вітчизняного транспорту, росту небезпеки та екологічного навантаження.

Основними причинами виникнення проблем є: недостатнє фінансування державних програм розвитку транспорту; недостатній обсяг залучення іноземних та вітчизняних інвестицій на розвиток транспорту; недосконала система оподаткування;

недосконалість нормативно-правової бази, повільна гармонізація вітчизняного транспортного законодавства до міжнародного; загострення конкурентної боротьби за транзитні потоки на світовому ринку [2, с. 54].

Одним із шляхів вирішення вище перелічених проблем розвитку транспорту є провадження транспортними підприємствами інноваційної діяльності. Це передбачає активізацію транспортних підприємств за такими основними напрямками діяльності у транспортно-дорожньому комплексі: інноваційне оновлення рухомого складу всіх видів транспорту; реконструкція портів; розбудова міжнародних транспортних коридорів і інфраструктури; упровадження нових технологій, спрямованих на забезпечення конкурентоспроможності на ринку транспортних послуг; створення й упровадження інформаційних систем нового покоління; упровадження заходів з підвищення рівня безпеки та охорони праці на транспорті, поліпшенню екології; упровадження енергозберігаючих технологій; удосконалення нормативно-правової бази інноваційної діяльності у сфері транспорту [1, с. 32].

В інноваційному оновленні рухомого парку всіх видів транспорту, передбачається поповнення його прогресивними, сучасними, відповідними Європейським стандартам транспортними засобами нового покоління. Враховуючи прогнозне збільшення обсягів перевезень вони мають забезпечити більшу потужність, вантажопідйомність та розширення номенклатури перевезення вантажів. Прискорення оновлення рухомого складу потребує удосконаленої нормативно-правової бази, формування організаційних і економічних (фінансового) механізмів для сприяння інноваційного відновлення транспорту [3].

Упровадження прогресивних транспортних технологій, спрямованих на забезпечення конкурентоспроможності на ринку транспортних послуг, передбачає організацію перевезень на основі транспортної логістики. Це дозволяє координувати рух матеріальних, інформаційних і фінансових потоків за принципами «від дверей до дверей» і «точно за терміном». Для цього потрібно створювати взаємопов'язані логістичні центри, сприяти розвитку й широкому застосуванню контейнерних перевезень, провадженню змішаних (інтермодальних, мультимодальних) перевезень та взаємодії різних видів транспорту у транспортних вузлах, упровадженню сучасних інформаційних технологій обміну даними, транспортною документацією, електронного документообігу [2, с. 54].

Розвиток транспортної системи неможливий без реалізації транзитного потенціалу України. За оцінками англійського інституту Rendall, Україна має найвищий в Європі транспортний транзитний рейтинг 3,11 бали [5, с. 125]. Реалізація транзитних можливостей України потребує розвитку національної транспортної мережі, що передбачає розбудову магістральних шляхів сполучення, на яких сконцентровані найбільші транспортні потоки і системи міжнародних транспортних коридорів з відповідною інфраструктурою. Це найважливіший напрям розвитку транспортно-дорожнього комплексу в інноваційній сфері.

Реалізацію інноваційної політики у різних галузях економіки здійснюють центральні органи виконавчої влади. В галузі транспорту цю функцію виконує Міністерство інфраструктури, яке здійснює підготовку пропозицій щодо реалізації інноваційної політики у транспортно-дорожньому комплексі, створює організаційно-економічні механізми підтримки її реалізації, доручає державним інноваційним фінансово-кредитним установам здійснення конкурсного відбору першочергових інноваційних проєктів з пріоритетних галузевих напрямів інноваційної діяльності для здійснення фінансової підтримки цих проєктів коштами, закладених Державним бюджетом України на відповідний рік.

Для державного економічного стимулювання інноваційної діяльності (реалізації інноваційних проєктів) суб'єктам такого виду діяльності, чинним законодавством, передбачається фінансова підтримка (а саме: можливість отримання безвідсоткових або

частково (до 50%) безвідсоткових кредитів через державні інноваційні фінансово-кредитні установи). Для фінансової підтримки запроваджується державна бюджетна програма.

Пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні складаються зі стратегічних та середньострокових. Стратегічними пріоритетними напрямками діяльності транспортної системи України визначено будівництво і реконструкція. До середньострокових напрямів інноваційної діяльності належать: застосування інноваційних технологій будівництва і реконструкції мостів; введення глобальних та регіональних систем радіонавігації транспортних засобів з використанням супутникового та наземного обладнання; реконструкція портів [3].

Недосконалість нормативно-правових документів, що регулюють інноваційну діяльність в Україні, гальмує впровадження інновацій транспортними підприємствами.

Для покращення інноваційної діяльності транспортних підприємств та, як наслідок, підвищення ефективності розвитку транспортної системи України необхідно: визначити критерії інноваційності діяльності транспортних підприємств та розробити кількісну оцінку їх результативності, за якими можливо здійснювати моніторинг господарської діяльності підприємств транспорту щодо відповідності її до інноваційної; обґрунтувати на законодавчому рівні стратегічні пріоритетні напрями інноваційного розвитку транспорту; налагодити систему державного економічного стимулювання та фінансової підтримки інноваційної діяльності транспортних підприємств, що вирішить більшість проблем і буде сприяти розвитку транспортної галузі в Україні.

Література

1. Данилків Х. П., Горбова Х. В., Побурко О. Я. Інноваційний розвиток транспортної системи України. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2018. № 4. С. 31-35. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/Innovacijnij_rozvitok_transportnoi_sistemi_Ukraini.pdf.
2. Козак Л. С., Федорук О. В. Особливості формування ефективної моделі інноваційного розвитку транспортно-дорожнього комплексу України. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 53 – 60.
3. Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року: Розпорядження КМУ № 430-р від 30 травня 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-r>.
4. Чупрін Є. С. Кондратенко Д. В. Гелеверя Є. М. Аналіз та перспективи розвитку транспортної галузі України з позиції автотранспортних підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*, 2019. Вип. 24, Ч. 3. С. 125-130.

ВИЗНАЧЕННЯ ДИНАМІКИ ТА СТРУКТУРИ ГАЛУЗЕВИХ ЕКОСИСТЕМ В КОНЦЕПЦІЇ «ІНДУСТРІЯ 4.0»

Грінченко Юрій Леонідович

Доктор економічних наук, доцент

Професор кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)

Курбатов Олег

Доцент, викладач - дослідник

Університет Сорбонна Paris - Nord, Дослідницька лабораторія CEPN

(Париж, Франція)

Формування багатопрофесійних між-організаційних інформаційних та виробничих зв'язків на рівні галузі, а також й на рівні національних та світової економік, які поєднують конкурентні відносини з різними формами співробітництва та виходять за межі традиційної промислової кооперації, а головне спрямовані не на зменшення витрат й на створення споживчої вартості, призвело до переформатування галузевих структур та виникнення не тільки нових форм виробництва, але й нових викликів для управління. Найкращою концепцією, яка описує такі структури є галузева або бізнесова екосистема. В основі цієї концепції лежать роботи Мура, який у тому числі стаття в Harvard Business Review у 1993 році [4]. Саме в ній, Мур підкреслив, що успішні бізнеси – це ті, що розвиваються швидко й ефективно, але такий розвиток потребує залучення всіх ресурсів, як самого бізнеса, так й стейкхолдерів. Таке залучення потребує кооперації, яка долає межі галузі та зосереджується на створенні конкурентних переваг через інновації. Мережеві структури між-організаційних зв'язків, яка вибудовується навколо спільних інвестицій в інновації, що перетворюються на основний чинник споживчої вартості, спочатку формувались навколо високотехнологічного сектору, насамперед в США. Силіконову долину можна вважати першою екосистемою, яка сформувалась навколо підприємств, які формували нові інноваційні галузі. Перший смартфон від Apple Inc. є яскравим прикладом продукту, який насправді є лише платформою для споживача, де він отримує доступ до численних сервісів від підприємств, які створюють екосистему навколо такої платформи.

Однак формування концепції «Індустрія 4.0» розширило спочатку технологічні можливості для розвитку бізнесу, а потім потребували структурних зрушень в системі виробничо-економічних відносин. Інновації потребували системи управління, як на рівні підприємства, так й галузі [2]. Налагодження багатопрофесійних комунікацій вимагає суттєвого перегляду управлінських практик, й часто й бізнес-моделей.

На сучасному етапі розвитку між-організаційних структур можна зазначити, що екосистема – це динамічна та розгалужена спільнота незалежних організацій, які кооперують свої зусилля для створення споживчої цінності, переслідуючи власні комерційні цілі та іноді залишаючись конкурентами на рівні продуктів та прибутку. Екосистеми дозволяють поєднувати зусилля великих та малих підприємств, які таким чином отримують можливість розширити свої можливості до доступу до різних ресурсів та ринків. Відсутність вертикальної координації значно прискорює швидкість співробітництва, але потребує нового рівню взаємної довіри та готовності до спільних ризиків. Екосистема розвивається через взаємне пристосування, ніж шляхом спрямованої координації. Зріла екосистема є джерелом конкурентних переваг, але при чому не належить жодному з її учасників, що звичайно ускладнює застосування традиційних інструментів вимірювання ефективності бізнесу.

З розвитком інформаційних та телекомунікаційних технологій концепція бізнесової екосистеми поширилась й на інші галузі, в якій традиційно домінували вертикально інтегровані корпорації [3]. Нові засоби створення споживчої вартості застосовують як галузеві лідери, так й новітні бізнеси. Навіть, такі консервативні сфери, як банківська, стає свідком розробки та впровадження стратегій, які передбачають побудову екосистем. Неважливо наскільки досконалий є продукт, важливо чи є він частиною екосистеми, яка є джерелом сталих конкурентних переваг.

Зростання бізнес-екосистем не лише впливає на структуру виробничо-комерційних відносин, але й докорінно змінює зміст організаційних стратегій, цілі розвитку та критерії ефективності. Фундаментальних змін зазнають бізнес-моделі. Ключові фактори успіху, ключові компетенції, ланцюги створення споживчої цінності [1]. Сьогодні динаміка розвитку бізнесових екосистем продовжує прискорюватись під впливом як глобальних факторів, таких як економічні наслідки пандемії COVID-19, локальних факторів трансформації промислових та споживчих ринків, та технологічних

факторів на кшталт технологічної концепції «Індустрія 4.0». Галузева структура сучасної економіки, яка склалась наприкінці 1930-х років, постійно еволюціонувала, формуючи стандарти промислової політики та бізнесової стратегії. Однак все більш широке застосування інформаційних технологій та глибоке переосмислення поняття ефективності із заміною показників вартості та витрат та показники споживчої цінності, розмивають традиційні галузеві межі. Концепція бізнесових екосистем слугує теоретико-методологічною базою для дослідження тих динамічних процесів, які відбуваються в сфері між-організаційних відносин та галузевих стратегій розвитку.

Серед основних тенденцій розвитку бізнесових екосистем, які впливатимуть на принципи та інструменти як стратегічного так й оперативного управління сучасних підприємств, можна відзначити:

- подальше розмиття традиційної галузевої структури, поступова трансформація галузевих навичок, проникнення споживчої вартості як критерію ефективності на всі глибші рівні операційної діяльності;
- формування внутрішніх та міжгалузевих альянсів, які шукатимуть нові технологічні та управлінські рішення, що мають дати відповіді на суспільні виклики зберігши перспективи для зростання прибутковості;
- вирішення протиріч між регуляторними політиками держави, які покликані підтримувати баланс суспільних та бізнесових інтересів, та потребами швидкого розвитку новітніх індустрій, які формуються в межах бізнесових екосистем;
- поступове перетворення ланцюгів постачань, які вибудовані на принципах комерційних зобов'язань, на ланцюги створення споживчої вартості, що потребують набагато тіснішої кооперації, у тому числі в сфері досліджень та інновацій, більшого рівня автономії та довіри до взаємних зусиль, ефективного механізму розподілу прибутку в короткостроковій та довгостроковій перспективах;
- зміна корпоративного устрою бізнесу, яка викликана зростанням важливості мережі відносин із співробітництва та взаємодії по відношенню до відносин контролю та володіння, переоцінка активів, їх структури та змісту, а також ролі в стратегії розвитку бізнесів, й, як наслідок, перегляд стратегій злиття та поглинання;
- формування організаційних платформ за принципами підприємництва, які заохочують інновації на всіх етапах виробничого процесу, швидкі організаційні зміни без порушення виробничої структури з орієнтацією на максимальну трансформацію споживчої цінності у прибуток бізнесу;
- виникнення нових ключових компетенцій, що лежать в основі конкурентної стратегії бізнесу, які більше орієнтуються не на процес, а на навички, не на усталені практики, а на інноваційні підходи, не досконалі рішення, а на адаптивність та швидкість.

Література

1. Benitez G., Ayala N., Frank A. Industry 4.0 innovation ecosystems: An evolutionary perspective on value cocreation. *International Journal of Production Economics*. Volume 228. 2020. <https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2020.107735.228>. URL: 107735. 10.1016/j.ijpe.2020.107735.
2. Brettel M., Friederichsen N., Keller M., Rosenberg M. How virtualization, decentralization and network building change the manufacturing landscape: An Industry 4.0 perspective. *World Academy of Science, Engineering and Technology: International Journal of Mechanical, Aerospace, Industrial, Mechatronic and Manufacturing Engineering* 8, no. 1.
3. Makinen S.J., Dedehayir O. Business ecosystem evolution and strategic considerations: A literature review. *Engineering, Technology and Innovation (ICE)*. 2012. 18th International ICE Conference. DOI:10.1109/ICE.2012.6297653.

4. Moore J.F. Predators and prey: A new ecology of competition. *Harvard Business Review*. May 1993. URL: <https://hbr.org/1993/05/predators-and-prey-a-new-ecology-of-competition/ar/1>.

ПІДПРИЄМНИЦЬКІ РИЗИКИ: СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ

Гузь Дар'я Олександрівна

Кандидат економічних наук

Доцент кафедри обліку та оподаткування

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(Одеса, Україна)

Ерлінг Мокнес (Erлинг Moxnes)

Доктор наук, професор

Університет Бергена

(Берген, Норвегія)

Невизначеність перспектив розвитку притаманна діяльності суб'єктам господарювання в умовах сучасної економіки. Забезпечення економічного розвитку підприємства та стійких конкурентних позицій залежить від своєчасності виявлення та ефективності управління підприємницькими ризиками в господарській діяльності.

В результаті проведеного аналізу останніх наукових досліджень та публікацій необхідно зауважити, що питання впливу підприємницьких ризиків на діяльність підприємств є актуальним напрямком дослідження. Теоретичні й практичні аспекти управління ризиками розглянуті в працях таких науковців, як: В. В. Вітлінський, Г. І. Великоіваненко, В. М. Гранатуров, Л. І. Донець, А. І. Жигір'єв, С. М. Клименко, В. В. Лук'янова, І. В. Литовченко, О. А. Ткаченко, С. К. Харічков та ін. [1, 2, 3, 4].

В науковій літературі зустрічаються різні підходи вчених до тлумачення поняття «підприємницький ризик». Розглянемо та проаналізуємо деякі з них.

О. В. Кравченко стверджує, що «підприємницький ризик – це ризик недосягнення мети діяльності підприємства через виникнення неочікуваних змін». С. В. Мних характеризує підприємницький ризик: «як ймовірність загрози і втрати підприємством частини своїх ресурсів, недоотримання прибутку чи виникнення додаткових витрат у разі виникнення подій, які впливають на зміну параметрів функціонування економічної системи» [4, с. 85]. А. І. Жигір'єв відзначає, що під підприємницьким ризиком «слід розуміти можливість неповернення суб'єктом підприємництва коштів, які були витрачені на виробництво і реалізацію продукції». О. В. Бондар стверджує, що підприємницький ризик: «характеризується як небезпека потенційно можливої, ймовірної втрати ресурсів чи не додержання доходу порівняно з варіантом, розрахованим на раціональне використання ресурсів» [3, с. 129].

Дослідивши підходи різних науковців до визначення підприємницького ризику слід зауважити, що ризик пов'язується з додатковими витратами ресурсів, або з потенційною можливістю недоотримання доходів та прибутку в будь-якій сфері діяльності суб'єктам господарювання.

Фактори зовнішнього середовища визначають ступінь впливу підприємницьких ризиків на діяльність суб'єкта господарювання. До таких факторів слід віднести:

1) фактори прямого впливу: законотворча політика держави у сфері регулювання підприємницької діяльності; зміни у податковій сфері; взаємовідносини із партнерами; рівень конкуренції на ринку функціонування; рівень злочинності та корупційних діянь у середовищі функціонування;

2) фактори непрямого впливу: політична нестабільність; рівень науково-

технічного розвитку; рівень економічної стабільності в державі; специфіка кон'юнктури ринку; події міжнародного значення; стан навколишнього природного середовища і т. д. [1, с. 263].

Специфіка підприємницьких ризиків визначається особливостями діяльності підприємства, тобто внутрішніми факторами. Серед таких факторів слід зазначити наступні: стан техніко-технологічної бази виробництва; ступінь ефективності організації виробничого процесу; стан ресурсного забезпечення та раціональність його застосування; продуктивність праці на підприємстві та інші [2, с. 58].

В науковій літературі існують різні підходи до класифікації підприємницьких ризиків. В результаті проведеного дослідження запропоновано розподілити підприємницькі ризики ся на такі основні групи:

1. ризики, пов'язані з купівельною спроможністю грошей: валютні, інфляційні, дефляційні та ризики ліквідності.
2. інвестиційні ризики: ризики зниження прибутковості, ризики недотриманої вигоди, та ризики прямих фінансових збитків.

Отже, за результатами проведеного дослідження сутності та видів підприємницьких ризиків необхідно зробити наступний висновок: своєчасність, ефективність та раціональність управління підприємницькими ризиками в процесі здійснення господарської діяльності забезпечують стійкий економічний розвиток підприємства.

Література

1. Вітлінський В. В., Великоіваненко Г. І. Ризикологія в економіці та підприємстві : монографія. Київ : КНЕУ, 2004. 480 с.
2. Гранатуров В. М., Литовченко І. В., Харічков С. К. Аналіз підприємницьких ризиків: проблеми визначення, класифікації та кількісні оцінки : монографія. Одеса : Ін-т проблем ринку та екон.-екол. досліджень НАН України, 2003. 164 с.
3. Донець Л. І. Економічні ризики та методи їх вимірювання : навч. посіб. Київ : Центр навч. літ., 2018. 312 с.
4. Лук'янова В. В. Діагностика ризику діяльності підприємства : монографія. Хмельницький : В.В. Ковальський, 2017. 312 с.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ЗА УМОВ ЗРОСТАННЯ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ

Сгорова-Гудкова Тетяна Ігорівна

Кандидат економічних наук, доцент

Доцент кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(Одеса, Україна)

Інституціональний підхід до аналізу моделі економічної системи було запропоновано Р. Коузом [1]. Він вважає основним елементом економічної системи трансакцію, або угоду (процес купівлі-продажу) між суб'єктами господарської системи. Ця взаємодія може здійснюватися за допомогою механізму цін, або на основі регулювання з боку будь-якого інституту. Р. Коуз також вводить поняття трансакційних витрат, до яких відносяться витрати на здійснення трансакції - проведення перемовин, укладення контрактів і ін. Саме від величини трансакційних витрат, залежить ступінь взаємодії між суб'єктами господарської системи або - економічними агентами.

Трансакційні витрати є провідним інструментом в дослідженні об'єктів економічної безпеки (ЕБ) та проектуванні стійкої системи економічної безпеки держави. Трансакційні витрати тісно пов'язані з матеріальною структурою господарської системи тому їх не можна ігнорувати при дослідженні системи економічної безпеки та проектуванні її як стійкої системи, тобто встановленням взаємозв'язку між рівнем трансакційних витрат легальності і нелегальності.

Трансакційні витрати залежать від матеріальної структури системи економіки та економічної безпеки, окремо, а також - типу її організації; дослідження величини трансакційних витрат в системі ЕБ та визначення ступеня впливу змін структурних параметрів системи ЕБ на величину трансакційних витрат; рівень трансакційних витрат впливає на зміну типу організації системи.

Трансакційні витрати існують при будь-якому типі господарювання " і можуть змінюватися під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Під такими факторами розуміється структура системи і її елементи, інваріанти та варіації.

Структура системи може бути представлена за допомогою інваріант і варіацій. Константа золотого перетину і її математичні похідні відносяться до структурних інваріантів, атракторів, на які слід орієнтуватися при проектуванні штучних систем і їх складових. Експериментальні дані показують, що якщо дві частини цілого (елементи системи) знаходяться в співвідношенні золотого перетину, то вони забезпечують структурно функціональну цілісність і стійкість цього цілого (системи) при взаємодії з зовнішнім середовищем. «Зовнішня гармонія» модельованого об'єкта «в статичності» проявляє себе у вигляді m -чисел Фібоначчі та Люка, які виявляються в тих чи інших «статичних» параметрах і характеристиках досліджуваного об'єкта [2; 3].

Система має "консервативну" частину - структуру і "динамічну" частину - стан. Структура менш схильна до змін і ґрунтується на категоріях простору. Стан, навпаки, максимально схильно до змін і ґрунтується на категоріях часу. Ключовими характеристиками складної системи є операціональна замкнутість, самоорганізація, самогармонізація, емерджентність і цілеспрямованість. Системі економічної безпеки держави властиві такі характеристики складних систем як відкритість, не лінійність, цілісність дисипативність, емерджентність, здатність до самоорганізації та самогармонізації.

Кожному типу економічної системи відповідає певна структура її елементів і ступінь впливу елементів один на одного та величина трансакційних витрат буде залежати від того, наскільки структура елементів економічної системи буде відповідати типу організації економічної системи. У разі, коли спостерігається невідповідність певного роду (структура ринкова - економічна система планова і навпаки) величина трансакційних витрат буде приймати критичне значення, сигналізуючи про необхідність структурних змін або зміни типу системи. Таким чином, можна зробити висновок про те, що при високих трансакційних витратах відбуваються структурні зміни в господарській системі, при критичному значення трансакційних витрат - зміна типу системи, тобто рух від плану до ринку і навпаки [4].

Саме це є головним при проектуванні стійкої системи економічної безпеки держави. При визначенні основного економічного змісту поняття «трансакційні витрати», автор дотримується гіпотези про те, що трансакційні витрати – це витрати функціонування економічної системи в цілому, і вони існують незалежно від типу цієї системи, найголовніше питання, - як рівень трансакційних витрат буде впливати на зміни в системі і в якому випадку ця зміна станеться.

Система економічної безпеки має фундаментальні загальносистемні властивості. Це здатність до самоорганізації, адаптація в умовах нестійкої зовнішнього середовища, вона відтворюється, а саме, відшкодовує грошові витрати з прибутком або без, підтримує баланс фінансових потоків і баланс вироблених і споживаних благ, а також здійснює відтворення всіх агентів в ієрархічній системі управління економічною

безпекою держави. Суб'єктно-об'єктні відносини в ієрархічній системі економічної безпеки носять товарно-ринковий характер, тобто підпорядковані законам попиту і пропозиції. Саме підпорядкованість економічних суб'єктів цим законам забезпечує дію механізму самоорганізації системи.

Оскільки, при проектуванні стійкої системи економічної безпеки держави автор вважає необхідним використовувати інваріантно-варіативну структуру системи, то доцільне досліджувати такі види зв'язку між елементами системи як: технологічні зв'язки та продуктивні. Слід відзначити, що суб'єкти відносин економічної безпеки пов'язані між собою не тільки матеріальними, а й інформаційними потоками. А ефективність функціонування системи ЕБ, в цілому, залежить також від того, наскільки ці інформаційні потоки організовані, а саме, - в категоріях транзакційних витрат це означає яким є їх значення, оскільки, чим краще організовані інформаційні потоки, тим нижче рівень транзакційних витрат [5].

Узагальнення та системний аналіз теоретико-методологічних засад теорії безпекознавства у зв'язку із положеннями теорії синергетики дають можливість вдосконалення деяких положень теорії безпекознавства, оскільки ігнорування інваріантно-варіативної структури і неефективність інституційного втручання, що існує є основними чинниками нездатності мінімізувати структурно-функціональну нестійкість і як наслідок - протидіяти виникненню і поширенню кризових явищ, трансферу кризи та тінзації економіки.

Література

1. Коуз Р.Г. Природа фірми / під ред. В.М. Гальперіна. Економічна школа, 1995. С. 28.
2. Сороко Е.М. Процеси самоорганізації систем: чи суперечать одна одній принципи Пригожина і Циглера. *Великі перетворювачі природознавства: Марія Складовська Кюрі: Матеріали XXIII Міжнар. читань*. Мінськ, 2011. С. 86-90.
3. Сороко Е.М., Єгорова-Гудкова Т.І., Цай Бей. Формування фінансової моделі економічного зростання: міра, вимірювання та математичні константи. *V Міжнародна науково-практична Інтернет – конференція «Фінансова система країни: тенденції та перспективи розвитку»*. Острого, 11-12 жовтня 2018 р. Видавництво національного університету «Острозька академія», 2018. URL: [Tezy_fin_systema_2018_web.pdf](#) (дата звернення: 05.05.2022).
4. Єгорова-Гудкова Т.І. Економічна безпека держави: необхідність нової парадигми. Економічна безпека: нова парадигма формування та забезпечення: колективна монографія; за ред. Е.М. Сороко, І.А. Білоусової, Т.І. Єгорової-Гудкової. Одеса: Вид-во Інституту креативних технологій, 2010. С. 467 – 476.
5. Yegorova-Gudkova T. Projecting of steady complexity economic systems on self-organizing principles as a component of anti-crisis strategy. *Abstract of 2012 International Conference on Trends and Cycles in Global Dynamics and Perspectives of World Development*. October 13–15, 2012. Chengdu: China. P. 40 - 41.

СТРАХУВАННЯ У МІЖНАРОДНИХ ТРАНСПОРТНИХ ПЕРЕВЕЗЕННЯХ

Журавльова Тетяна Олександрівна

Кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Кальсва Анна Сергіївна

Студентка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(Одеса, Україна)

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що в сучасних умовах транспортні перевезення відіграють значну роль у зовнішньоекономічній діяльності. Слід зазначити, що страхування у міжнародних транспортних перевезеннях є одним з найбільш пріоритетних видів діяльності, тому буде доцільним дослідити та визначити основні види страхування транспортних перевезень.

Сьогодні будь-яке підприємство, яке здійснює зовнішньоекономічну діяльність має справу з міжнародними транспортними перевезеннями. Завдяки цим перевезенням здійснюється доставка від місця вироблення до місця споживання. Таким чином можна сказати, що транспортні перевезення - це певний ланцюг взаємодії елементів, що складають єдину транспортну систему.

Транспортні послуги мають певні особливості:

- завдяки міжнародним перевезенням здійснюється транспортування певного готового товару, але транспорт не приймає участі у його виготовленні;

- транспортні послуги є залежними від певних сторонніх факторів, таких як коливання цін на нафту, попиту і пропозиції на товари та інші;

- дія транспортних послуг виражаються в корисному ефекті.

Далі буде доцільним розглянути обставини, які треба враховувати при здійсненні транспортних перевезень (табл. 1):

Таблиця 1
Обставини, які треба враховувати при здійсненні транспортних перевезень

Обставина			
Вид вантажу	Фактор часу	Вартість перевезень	Безпека перевезень
- генеральні; - масові; - особливо режимні.	Найшвидший спосіб доставки вантажу — це авіатransпорт	Кожен покупець хотів би, щоб змінювати вартість доставки. Однак бувають випадки, коли вибору немає і за доставку товару доводиться платити високу ціну. А коли є вибір, ціна буде нижчою.	Крихке й дороге обладнання краще перевозити повітряним транспортом. Товари, що мають високий ступінь ризику, відносно крадіжки, як правило, доставляються морським транспортом.

Джерело: сформовано автором на основі даних [2].

При виборі транспортних перевезень слід враховувати вищезгадані обставини. Так, якщо необхідно швидко доставити товар слід обрати повітряний або автомобільний транспорт, якщо мінімізувати витрати - водяний транспорт.

Варто також відмітити, особливості кожного виду транспортних перевезень, а також особливості його страхування (табл. 2).

З табл. 2 добре видно, що є стандартизація укладання договорів перевезення. Це свідчить про певні зобов'язання юридичних і фізичних осіб, професійна діяльність яких пов'язана з міжнародними транспортними перевезеннями.

Таким чином можна зробити висновок, що транспортні перевезення є основним елементом у зовнішньоекономічній діяльності, тому їх існування неможливе без страхування.

Таблиця 2

Особливості транспортних перевезень

Вид перевезення	Особливості	Документи для цього виду перевезень
Морські	В міжнародному судноплаванні розрізняють дві форми організації руху суден: регулярне, у вигляді лінійного судноплавання, і нерегулярне, у вигляді трампового судноплавання.	В лінійному судноплаванні застосовують коносамент. Це документ, виданий судновласником (капітаном) вантажовідправнику в свідчення прийняття вантажу для перевезення морським шляхом. В трамповому судноплаванні застосовують чартер. Він відіграє головну роль в урегулюванні сторін, а коносамент виступає доповнюючим документом.
Залізничні	Залізничні перевезення вантажів – це один з найшвидших і безпечних способів переміщення вантажу на велику відстань. Причому, чим більше відстань, тим економніша вартість маршруту.	Двосторонні багатосторонні міждержавні угоди, а також міжнародні залізничні накладні. Залізнична накладна являється договором перевезення.
Автомобільні	Автомобільні перевезення – це найбільш гнучкий метод транспортування, який дає можливість перевозити вантажі від постачальника до споживача та розраховувати графіки руху транспорту відповідно до термінів доставки, необхідних клієнту.	Договір перевезення оформляється автодорожньою накладною. Повна її назва "міжнародна товаротранспортна накладна", проте в оперативній роботі вона відома під назвою накладна ЦМР (CMR). Її функції такі: договір перевезення; товаро-супроводжуючий документ; розписка перевізника.
Повітряні	Повітряне перевезення – це перевезення пасажирів, багажу, вантажу або пошти, яке здійснюється повітряним судном.	Перевезення вантажів повітряним транспортом оформляються авіа-вантажною накладною. Вона виконує функції: договору про повітряне перевезення, товаро-супроводжуючого документа, розписки аерофлоту в прийомі вантажу, митної декларації.

Джерело: сформовано автором на основі даних [1,3].

Література

1. Цивільний кодекс України: Закон України (2003). Дата оновлення 17.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 17.04.2022).
2. Договори перевезення: на що звернути увагу сторонам? URL: https://jurliga.ligazakon.net/aktualno/10657_dogovori-perevezennya-na-shcho-zvernuti-uvagu-storonam-- (дата звернення: 17.04.2022).
3. Транспортні перевезення. Основні правові моменти. URL: <https://god-advocate.com/transportni-perevezennya-chastyna-1-osnovni-pravovi-momenty/> (дата звернення: 17.04.2022).

РОЛЬ ТА ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ МАРКЕТИНГУ ІННОВАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Колдіна Катерина Олександрівна

Кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та кредиту
Харківський національний університет будівництва та архітектури
(Харків, Україна)

В сучасних мінливих умовах господарювання для вітчизняних товаровиробників загострюється питання їх конкурентоспроможності, однією з головних передумов забезпечення якої є комерційного успіху підприємства шляхом розробки, виготовлення та просування на ринку інноваційної продукції. Таке просування потребує від підприємства задіяння інструментів маркетингу, які у зв'язку з інноваційністю продукту можуть суттєво відрізнитися від традиційних, що й обумовлює актуальність дослідження маркетингу інновацій.

Питанням вивчення та узагальнення досвіду застосування маркетингу інновацій, присвячені наукові розробки відомих українських і зарубіжних учених як: І. Ансофф, Г. Ассель, П. Диксон, В. Кондратьєв, Ф. Котлер, М. Портер, Ф. Хайек, Й. Шумпетер, Л. Балабанова, Т. Данько, Н. Куденко, С. Ілляшенко, В. Пилошенко, І. Семеняк, А. Старостіна, І. Решетнікова, П. Перерва, Н. Кузнецова та багато інших. Однак, незважаючи на наявність значної кількості наукових праць, слід зазначити про недостатнє висвітлення завдань маркетингу інновацій на підприємстві та можливих шляхів їх вирішення.

Поняття «маркетинг» охоплює всі сфери діяльності підприємства, що впливають на його виробництво – від досліджень і розробок до закупівлі сировини, виготовлення упаковки, транспортування, продажу та обслуговування. Проте, коли мова йде про інноваційні види продукції, то, як показує практика, застосування загальноприйнятих маркетингових підходів та прийомів є вкрай проблематичним або навіть взагалі неможливим. До основних причин такої ситуації можна віднести наступні:

- специфіка аналізу ринку для нових товарів, особливо якщо вони орієнтовані на задоволення прихованих (неявних) потреб чи взагалі формують нові потреби;
- складності орієнтації виробництва на задоволення потреб споживачів, які мають імовірнісну (нечітку) оцінку;
- ускладнення вибору адекватних методів формування первинного попиту та його подальшого стимулювання тощо [1, с. 68-77].

На основі вище викладено, можна зробити висновок, що на підприємствах-інноваторах для просування інноваційної продукції на ринок необхідно застосовувати маркетинг інновацій, під яким слід розуміти діяльність, спрямовану на пошук нових сфер діяльності, розробку абсолютно нового товару та введення у виробництво існуючих товарів-інновацій [2, с. 301-307]. Реалізація у своїй діяльності маркетингу

інновацій дозволить вирішити комплекс завдань, які постають перед підприємством, а саме: стратегічних, тактичних та операційних.

Так, стратегічні завдання маркетингу інновацій орієнтовані на формування стратегічного бачення розвитку підприємства на перспективу:

- аналіз стратегічних ринкових позицій підприємства;
- визначення ринкових можливостей інноваційного розвитку та вибір найбільш прийнятних з них;
- розробка товарної інноваційної стратегії.

Тактичні завдання маркетингу інновацій спрямовані на формування портфеля товарних інновацій і складання графіку їх впровадження-виведення з ринку:

- розроблення конкретних інновацій у межах вибраних варіантів інноваційного розвитку та оцінка їх комерційних перспектив (ураховуючи можливість багатоваріантного розвитку подій на ринку);
- розроблення заходів з формування первинного попиту.

Оперативні ж завдання маркетингу інновацій пов'язані з розробкою заходів щодо маркетингу інноваційних товарів:

- виведення і просування інновацій на ринок;
- управління життєвим циклом товарних інновацій, у тому числі модифікація товару, ринку та маркетингу [3, 274-275].

Таким чином, досягнення поставленої мети і вирішення зазначених стратегічних, тактичних та операційних завдань маркетингу інновацій гарантує підприємству шлях інноваційного розвитку, а отже – підвищення конкурентоспроможності, укріплення ринкових позицій та забезпечення майбутнього.

Література

1. Ілляшенко С.М. Маркетинг інновацій: сутність, зміст, основні задачі. *Формування ринкової економіки*. Київ: КНЕУ, 2009. С. 68-77. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/22066?show=full&locale-attribute=en> (дата звернення: 18.05.2022).
2. Гризовська Л.О., Романова А.В. Маркетинг інновацій як інструмент успішного бізнесу. *Економіка і суспільство*. № 16. 2018. С. 301-307. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/46.pdf (дата звернення: 20.05.2022).
3. Ілляшенко С.М. Маркетинг. Менеджмент. Інновації: монографія. Суми: ТОВ «Друкарський дім «Папірус», 2010. С. 274-275.

СТРУКТУРНА ХАРАКТЕРИСТИКА УПРАВЛІНСЬКОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Корень К.В.

Викладач кафедри менеджменту та інновацій

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(Одеса, Україна)

Серед широкого спектру напрямків підготовки кадрів менеджменту особливе місце займає дослідницька діяльність. Для університетів третього покоління, які активно приймають участь в забезпеченні інноваційного розвитку процесів четвертої промислової революції Індустрія 4.0, важливе значення, наряду з професійними і підприємницькими якостями випускників, займає уміння проводити дослідницьку роботу в системі визначеної спеціальності та суміжних з нею сферах діяльності. Така позиція визначає сучасну актуальність для випускників університетів доводити свою професійну та інтелектуальну спроможність до дослідницького процесу. В той же час, є

певні критерії оцінки саме менеджерського (управлінського) дослідження, які визначають, власне, професійну якість (наукову, аналітичну і практичну) проведеного дослідження. На нашу думку, професійна спроможність наукових, аналітичних (управлінський консалтинг) і практичних кадрів менеджменту до дослідницької діяльності є показником їх високої професійної підготовки. Зрозуміло, що, у цьому випадку, кожний визначає специфіку, рівень і результативну направленість управлінського дослідження, виходячи із своїх структурно-функціональних обов'язків і позицій в ієрархічній побудові конкретної економічної організації. Розглянемо більш конкретно базові структурні позиції щодо професійної ідентифікації менеджерського (управлінського) дослідження в контексті інноваційної трансформації сучасної системи професійного менеджменту.

Перше. Професійне управлінське дослідження повинно включати специфічні категорії та управлінську термінологію в змістовній частині дослідження і констатації його результатів. Мова професійної системи менеджменту має свої особливості, що її відрізняє від мови, наприклад, економічного дослідження. Перелік використання основних термінів управлінського дослідження пов'язаний, в першу чергу, з розумінням концепції професійної системи менеджменту та характеристикою її базових блоків: функцій, методів, структури і сполучних процесів [4, с. 29-31]. Термінологічний ряд дослідження професійного менеджменту продовжується в результаті дослідження інноваційної трансформації менеджменту і формування інноваційної парадигми розвитку менеджменту в XXI столітті [3, с. 97]. Таким чином, одним з факторів в характеристиці якісного управлінського дослідження є структурно-виважене і професійно доведене використання управлінської мови.

Друге. Методологія управлінського дослідження включає системні процеси розвитку науки, структурну і смислову логіку дослідження, суспільну цінність і механізми впровадження в практику розроблених теорій та інноваційних практик. Запропоновані концепції, теорії і практики менеджерської науки мають мати системну доказову базу. Зрозуміло, що можуть бути сформувані певні прогнози, гіпотези, концепції помилкового характеру, але їх автори повинні бути націлені на фіксацію певної доказової бази. В даному випадку, ми стверджуємо, що саме стратегія і тактика прийняття управлінських рішень будеться на основі розвитку концепцій, теорій і практик, які мають смислову логіку і доказовий характер.

Третє. Менеджерська наука, так само як і люба інша наука, має положення вступного характеру, де розглядаються дослідження проблем генезису менеджменту, історії менеджменту, процесів формування концептуальних основ наукових шкіл менеджменту. Тут можуть бути розглянуті проблеми деконструкції і реконструкції історії менеджменту, проблеми формування управлінського континуума, історичні передумови формування сучасної системи менеджменту, поняття і компоненти управлінського процесу. Після вступу до менеджменту розглядаються базові елементи сучасної професійної системи менеджменту: функції, методи, структура, сполучні процеси. Далі важливим напрямком управлінських досліджень стає інноваційна трансформація системи менеджменту, в якій розглядаються проблеми змін і нових доповнень до розвитку науки, аналітики і практики менеджменту. Важливо зазначити, що процеси інноваційної динаміки професійної системи менеджменту завжди знаходяться в колі інтересів сучасного управлінського дослідження [1, с. 261-263].

Четверте. В системі структурної характеристики управлінського дослідження необхідно зазначити роль управлінської інновації, яка поступово не тільки отримує такий же статус як і технологічна інновація [2, с. 109; 3, с. 53-54], але і досягає більш пріоритетних статусних позицій, оскільки саме управлінська інновація прямо працює на розробку та впровадження загальної стратегії і тактики інноваційного розвитку в технологічних та інших сферах діяльності. Отже, управлінська інновація не з'являється (як було в попередніх періодах дослідницьких проектів) на основі вже

існуючої технологічної інновації, а повинна попередньо визначати її час і необхідність появи. Професійний менеджмент в сучасних умовах інноваційного розвитку отримує формат стратегічно орієнтованої діяльності, направленої на забезпечення глобальної конкурентоспроможності.

Таким чином, структурна характеристика управлінського дослідження має свої індикатори, які призвані сформулювати системну цілісність управлінської діяльності в контексті інноваційного розвитку суспільства. В той же час, індикатори управлінського дослідження направлені на процес появи і збереження інноваційних та інтелектуальних ресурсів для подальшого розвитку професійної системи менеджменту.

Література

1. Адізес І. Ідеальний керівник. Чому ним неможливо стати. Київ: Наш формат, 2017. 288 с.
2. Гупта С. Цифрова стратегія. Посібник для переосмислення бізнесу. Київ: Вид. група КМ БУКС, 2020. 320 с.
3. Кузнецов Е.А. Концепти інтегральної якості професійної системи менеджменту: майстер-клас; матеріали науково-методологічного семінару. Одеса: Фенікс, 2020. 114 с.
4. Кузнецов Е.А. Методологія професіоналізації управлінської діяльності в Україні. Херсон: ОЛДІ ПЛЮС, 2017.

АКТУАЛІЗАЦІЯ СУЧАСНИХ ПРОЦЕСІВ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ

Кузнецов Едуард Анатолійович

Доктор економічних наук, професор

Завідувач кафедри менеджменту та інновацій

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(Одеса, Україна)

Урве Венесаар (Urve Venesaar)

Кандидат наук, професор

Таллінський технологічний університет

(Таллінн, Естонія)

Сучасний соціально-економічний розвиток потребує майже термінового вирішення великої кількості проблем системного характеру. Проблеми, до яких ми відносимося, на жаль, з певним науковим скептицизмом і практичною легкістю, є проблеми розвитку системи управління, а точніше професійної системи менеджменту. Така ситуація характеризується великою кількістю неузгоджених питань наукового, аналітичного і практичного характеру в розвитку менеджменту, які не знаходяться в пріоритетах ні державної політики, ні системи національного бізнесу. Готовність говорити, що в цьому напрямку у нас все гаразд, що управлінські кадри у нас високої якості, що менеджмент-освіта розвивається на основі чудових стандартів і високотехнологічних зразків, що менеджерська (управлінська) наука інноваційна і реагує активно на потреби розвитку, - така позиція не є перспективною і не витримує, навіть, простої поверхневої критики. Однак, не все так просто і однозначно – якби відомі теореми геометрії, чи алгебри, або закони фізики активно зачіпали чиїсь інтереси, то їх абсолютно точно почали би використовувати як предмет обговорення, заперечення і критики. Управлінська діяльність, особливо в системі визначення її критеріїв і

показників з метою розуміння процесів формування результативної якості управлінської праці, стала місцем боротьби за інтереси різних домінуючих груп українського суспільства. Вирішення проблем професіоналізації управлінської діяльності досить активно протистояють самі учасники цього процесу, побоюючись за своє місце в професійному майбутньому. Процеси якісного розвитку професійної системи менеджменту мають цілу низку ризиків для реалізації інтересів національних і регіональних управлінських домінуючих груп (з деякою умовністю їх називають управлінської елітою). Якщо погодитись з тим, що сьогодні суспільний розвиток представляє собою приклади нелінійних мереж і само-організованих систем, що це час певного хаосу і трансформацій і це є єдиним шляхом до необхідних перетворень суспільства та формування реальної інноваційної економіки. Тоді важливо зазначити, що першим, системотворчим фактором цієї діяльності є фактор дійсно професійного менеджменту, який має ознаки національної і глобальної конкурентоспроможності. Розглянемо деякі особливості такого відношення для розвитку менеджменту в контексті їх суспільної актуальності.

Перше. Необхідна активізація позицій щодо формування адекватного соціокультурного контексту менеджмент-освіти, професійної управлінської підготовки і практичного використання кадрів менеджменту в системі суспільних дискусій, спеціалізованих обговорень і визначення національних пріоритетів. Важливими аспектами тут є проблеми управлінського конституціоналізму і демократичної меритократії [2, с. 36, 50]. Необхідно подолати скептицизм до демократичних принципів розвитку менеджменту і створити соціокультурну базу для розвитку інтегральної якості професійної системи менеджменту [1, с. 24]. Менеджмент в тоталітарних суспільствах є формально існуючою конструкцією, він отримує імпульси до розвитку тільки в умовах демократії і реальної ринкової економіки.

Друге. Інноваційний розвиток суспільства є неможливим без активного розвитку науки, в тому числі і, насамперед, менеджерської науки. Слід завершити нескінченні дискусії та плюралізм різних позицій експертів, науковців і практиків, щодо визначення менеджменту з позицій науки, професії і високоінтелектуальної практики. Менеджмент відповідає усім цим позиціям і є, також, частиною національної культури. Необхідно наповнювати системним інноваційним змістом вказані напрямки діяльності, враховуючи світові стандарти розвитку науки і практики менеджменту. Нова менеджерська наука – це можливість професійного менеджменту в XXI столітті. Необхідно створити творчу, креативну та інноваційну модель розвитку менеджменту і надати йому новий імпульс для сучасного удосконалення.

Третє. Визначати і доводити необхідність розвитку професійної системи менеджменту, маючи на увазі розвиток і взаємодію менеджерської науки, аналітики (консалтингу), менеджмент-освіти та управлінської практики, зовсім недостатньо, - потрібно створити мотиваційні механізми цієї діяльності. Люди реагують на стимули, але, в нашому випадку, необхідна системна дія, тобто впровадження мотиваційних механізмів, побудованих на використанні, попередньо досліджених і структурованих, мотиваційних цінностей усіх учасників даних процесів. Образно кажучи, мотивація є «серцем» управлінського процесу і її потрібно задіяти в повній мірі для досягнення якісної результативності управлінської діяльності.

Четверте. XXI століття потребує нової стратегії лідерства. Підхід поглядів на науку лідерства, як щось відмінне від професійної системи менеджменту, не був виправданий часом. Сучасний лідер повинен бути професійно підготовлений і мати позитивний управлінський досвід (науковий, аналітичний, практичний). Лідер забезпечує свою діяльність створенням структурної, функціональної та інтелектуальної управлінської команди, яка працюватиме на результат інтегральної якості, тобто спроможна забезпечити системну адаптовану взаємодію ефективності (необхідний професійний, спеціальний, моральний і соціокультурних потенціал) і результативності

(практичне досягнення поставлених цілей в необхідних термінах часу). Для сучасного лідера результат важливіший за ефективність, але досягти його сьогодні стало неможливо без постійного інноваційного оновлення ефективності.

П'яте. В сучасних умовах виникає об'єктивна необхідність в забезпеченні організаційно-правової підтримки процесу розвитку професійної системи менеджменту. Це стосується розробки, прийняття та впровадження Закону України «Про професіоналізацію управлінської діяльності». Процеси професіоналізації є важливими щодо визначеності змісту і цілей підготовки кадрів менеджменту на різних рівнях [2, с. 20-22] та створення соціально-економічних умов формування професійних якостей менеджера на протязі усієї його управлінської кар'єри. Тут існує важливий контраргумент – чому потрібно саме так поступати з професією менеджера, а що інші професії не потребують якісної професійної підготовки? На нашу думку, сучасна підготовка управлінських кадрів не тільки в Україні, а і у всьому світі знаходиться в самому невизначеному стані [3, с. 93-110], що значним чином гальмує процеси розвитку інноваційної економіки. Важливо дослідити особливості сучасного розвитку менеджменту і дати йому можливість для стратегічного розвитку. Крім того, управлінський фактор, особливо у форматі управлінського капіталу, поступово стає головним фактором конкурентоспроможності окремої організації та суспільства в цілому. Менеджменту необхідно забезпечити адекватний управлінський супровід процесам четвертої промислової революції Індустрія 4.0 і стати активним фактором розвитку супер інтелектуального суспільства 5.0.

Таким чином, актуалізація (пояснення, підтримка, практична дія, кроки до впровадження) зазначених нами процесів розвитку професійної системи менеджменту зовсім не визначає тільки особливий статус менеджменту, заперечуючи інші важливі спеціальності. Навпаки, саме менеджменту властиві такі якості професійної поведінки, коли його діяльність направлена на системну професійну підготовку усіх необхідних для інноваційного розвитку спеціальностей і забезпечення їх стратегічного зростання в умовах майбутньої технологічної сингулярності. Час не чекає, необхідно починати діяти.

Література

1. Кузнецов Е.А. Концепти інтегральної якості професійної системи менеджменту: майстер-клас; матеріали науково-методологічного семінару. Одеса: Фенікс, 2020. 114 с.
2. Кузнецов Е.А. Професіоналізація менеджменту: інноваційна парадигма в контексті Індустрія 4.0: майстер-клас; матеріали науково-методологічного семінару. Одеса: Фенікс, 2022. 130 с.
3. Мінцберг Г. Анатомія менеджменту. Ефективний спосіб керувати компанією. Київ: Наш формат, 2018. 400 с.

ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ МЕДИЧНОГО МАЙНА ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ЗА ОБЛІКОВОЮ ОЗНАКОЮ

Кусик Наталія Львівна

Кандидат економічних наук, доцент

Завідувач кафедри обліку та оподаткування

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(Одеса, Україна)

Сара Меткалф (Sara Metcalf)

Доктор наук, професор

Державний університет Нью-Йорка в Буффало

(Нью-Йорк, США)

Інструкція з обліку військового майна у Збройних Силах України [1] надає визначення «військове майно» у значенні, наведеному в Законі України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України»: «Військове майно - це державне майно, закріплене за військовими частинами, закладами, установами та організаціями ЗС України (військові частини). До військового майна належать: будинки, споруди, передавальні пристрої, всі види озброєння, бойова та інша техніка, боеприпаси, пально-мастильні матеріали, продовольство, технічне, аеродромне, шкіперське, речове, культурно-просвітницьке, медичне, ветеринарне, побутове, хімічне, інженерне майно, майно зв'язку тощо» [2].

Забезпечення військ медичним майном і медичною технікою організовується і здійснюється з метою безперервного і повного задоволення потреб підрозділів і частин для надання медичної допомоги пораненим і хворим та їх лікування, проведення санітарно-гігієнічних і протиепідемічних заходів, а також заходів медичної служби по захисту особового складу від зброї масового ураження.

Поняття «медичне майно» включає в себе різні матеріальні засоби, що призначені для надання медичної допомоги, лікування та профілактики бойових уражень та захворювань, виконання різних діагностичних та допоміжних заходів. Номенклатура медичного майна різноманітна за своїм переліком та призначенням.

До медичного майна ЗС України належать:

(1) інвентарне (категорійне) медичне майно - медичні інструменти, прилади та апарати; медичні меблі та обладнання; прилади, апарати, інструменти та обладнання для аптек, лабораторій, спеціальних кабінетів, майстерень та лабораторій з ремонту медичної техніки; рухомі медичні установки, комплекти та набори медичного майна; санітарно-господарчі предмети медичного призначення;

(2) витратне (некатегорійне) медичне майно - ліки; дезінфекційні та дератизаційні засоби; бактерійні препарати та середовища; перев'язувальні та шовні матеріали; вироби медичного призначення; реактиви та хімікалії; оптичне скло та окулярні оправы; книги та бланки медичного і матеріального обліку й звітності; санітарно-господарче майно (витратне); запасні частини та матеріали для експлуатації і ремонту медичної техніки [3].

З метою організації належного обліку, зберігання, визначення потреби в медичному майні для ЗС України, його систематизують (класифікують) за відповідними принципами.

Перший принцип класифікації медичного майна ЗС України – за функціональним призначенням. Медичне майно поділяється на:

(1) власно медичне майно - представлено найбільш різноманітною номенклатурою, для зручності обліку і постачання воно поділяється на групи: лікарські засоби та бактерійні препарати; перев'язувальні та шовні матеріали; лікарсько-медичні предмети; медичні хірургічні інструменти; медичні апарати, прилади та обладнання; аптечки та сумки; медичні меблі; аптечні предмети та обладнання; хімічні реактиви та лабораторне майно; майно для дезінфекції;

(2) санітарно-господарське майно – це намети, халати медичні, ковдри, спальні мішки, носії санітарні, лямка медична носильна, лямка медична спеціальна;

(3) медична і санітарна техніка - це пересувні рентгенівські кабінети на автомобілях, польові медичні лабораторії на автомобілях, стерилізаційно-дистильційні установки на причепах, дезінфекційно-душові установки на автомобілях, авто - перев'язочні та інші.

Другий принцип класифікації медичного майна ЗС України - за обліковою ознакою. Медичне майно поділяється на:

(1) витратне - предмети, які витрачаються безпосередньо (одноразово) при їх використанні (лікарські засоби, перев'язувальні матеріали) або ті, що приходять в непридатний стан при відносно короткочасному їх застосуванні (хірургічні та ін'єкційні

голки, пробірки тощо);

(2) інвентарне - предмети, які знаходяться в експлуатації протягом тривалого часу і застосовуються багаторазово (апарати, прилади, інструменти тощо), у зв'язку з цим на інвентарні предмети встановлюються відповідні терміни експлуатації, а якісний стан інвентарного майна обліковується за категоріями придатності.

Досліджуючи положення Технічного регламенту щодо медичних виробів, який затверджений Постановою Кабінету Міністрів України в 2013 р. [4], можна побачити, що медичні вироби для потреб ЗС України – це основна частина інвентарного майна ЗС України.

Серед широкої номенклатури медичного майна особливе місце посідають саме зразки інвентарного майна для оснащення підрозділів медичної служби, котрі складають матеріальну основу їх забезпечення на особливий період.

Досягнення науково-технічного прогресу і сучасна військова медична практика в Україні вимагають від військової медицини та військової фармації удосконалення усіх напрямів діяльності підрозділів медичної служби за призначенням і термінового приведення у відповідність необхідного сучасного устаткування із належним рівнем надання медичної допомоги пораненим.

Слід відзначити, що за оцінками вітчизняних військових фахівців, ступінь оснащення медичним майном підрозділів медичної служби в Україні істотно відстає від світового за кількістю наявного в експлуатації медичного майна та його якістю. Існують певні проблеми медичної служби ЗС України, зокрема, в оснащенні підрозділів сучасними ефективними технічними засобами для роботи в польових умовах. Гостро постає питання негайного вирішення таких проблем на рівні Міністерства оборони України, а по суті технічного переозброєння підрозділів медичної служби ЗС України, які впливають на всі ланки медичного забезпечення військ.

Сьогодні негайно має бути вирішено завдання військової медицини України – швидке створення сучасного переліку для оснащення підрозділів медичної служби для ефективної експлуатації, як в умовах стаціонару, так і в польових умовах. Рівень забезпеченості сучасними медичним майном підрозділів медичної служби ЗС України та інших державних військових медичних формувань повинен відповідати сучасним вимогам.

Література

1. Про затвердження Інструкції з обліку військового майна у Збройних Силах України: Наказ МО України № 440 від 17.08.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1192-17#Text> (дата звернення: 16.05.2022).
2. Про правовий режим майна у Збройних Силах України: Законі України № 1075 від 21.09.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1075-14#Text> (дата звернення: 16.05.2022).
3. Порядок постачання медичного майна Збройним Силам України в мирний час: Наказ МО України № 261 від 11.05.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0688-17#Text> (дата звернення: 16.05.2022).
4. Про затвердження Технічного регламенту щодо медичних виробів: Постанова Кабінету Міністрів України № 753 від 02.10.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/753-2013-%D0%BF#Text> (дата звернення: 16.05.2022).

ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ РОЗМОВНОЇ АНАЛІТИКИ ПРИ ПРИЙНЯТТІ БІЗНЕС-РІШЕНЬ В ЕПОХУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Литвиненко Катерина Олександрівна

Кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
(Одеса, Україна)

В інформаційному суспільстві, де технологія є суттєвою характеристикою, інформація визначається через ймовірність появи символів, а її кількість вимірюється в бітах. В економічному викладі інформаційного суспільства інформація визначається як «дані, які були організовані та передані» [1]. Деякі економісти, особливо Махлуп [2], вважають інформацію синонімом знання. Даючи грошову оцінку різним видам економічної діяльності, економісти також намагаються отримати кількісний показник інформації. У що відносно нову для бізнесу епоху споживачі використовують своє миттєве підключення для створення широкої та ефективної інформаційної мережі, яка формує та керує досвідом і ринками. Загальна сума такого сукупного та послідовного досвіду призводить до формування поведінки споживачів щодо продуктів і послуг, що пропонується бізнесом. Майбутнє бізнесу – це люди, яких ми намагаємося охопити, де споживачі часто нішові, де просування та ринки зближуються, де є різниця між «ринковим і маркетинговим». Важливим стає колективний голос людей, які діляться повідомленнями та враженнями від продукту та послуги. Компанії, які розуміють ці соціальні зміни, будуть успішними [3, с. 99].

У 2022 році у людей і компаній є стосунки. Вони спілкуються і створюють історію обмінів, уподобань і звичок. Розмовна аналітика (conversational data) — це дисципліна збору, аналізу та раціоналізації даних розмов між бізнесом і клієнтами [4, с. 2]; це процес вилучення корисних даних із людського мовлення та розмов за допомогою обробки природної мови (NLP), щоб дозволити комп'ютерам «розуміти» мовлення, а штучний інтелект (AI) витягувати й упорядковувати з нього дані [5].

Люди більше не захоплюються рекламою чи навіть продуктами. Ми живемо в золотий вік контенту та оповідання. Щоб слідувати за брендом, люди хочуть мати змістовну історію. Як наслідок, спосіб взаємодії людей із брендами більше не є транзакційним. Клієнти люблять спілкуватися, досліджувати та взаємодіяти з компаніями. Тут важливою стає розмовна аналітика.

Класичний цифровий маркетинг збирає численну аналітику з соціальних мереж, веб-сайтів, електронної пошти, та всі ці показники кліків, залучення, охоплення, ставок та ціни за придбання має кількісний вираз. Маркетолог аналізує поведінку споживачів своєї компанії через ці цифри, щоб зробити свої маркетингові зусилля більш цілеспрямованими, змістовнішими та ефективнішими. З розмовною аналітикою все інакше. Незважаючи на те, що ціль та сама, спосіб її досягнення дещо інший. Розмовна аналітика має більш якісний характер. В даному випадку маркетолог має справу не з цифрами чи кліками, а з мовою. Глибоко розуміти, як хтось говорить чи пише, і вміти робити висновки та вносити уроки, що мають відношення до вашого бізнесу, має свою власну школу думки та практики. Пропонується розглянути інструментарій розмовної аналітики трохи глибше.

Аналіз настроїв або настроїв – це процес контекстного аналізу тексту, щоб зрозуміти його природу, напрям і значення. Це метод, який використовують бізнес-аналітики та великі корпорації для моніторингу онлайн-репутації бренду, громадської думки та проведення маркетингових досліджень. Це один з основних стовпів розмовної аналітики, оскільки він використовується для добування та вилучення інформації з довгих фрагментів контенту. Використовуючи можливості машинного навчання (ML),

глибокого навчання (DL), штучного інтелекту (AI) та обробки природної мови (NLP), компанії починають аналізувати розмови в пошуках наступного: любов; ненависть; скептицизм; незацікавленість; ентузіазм; драйв.

В даному випадку аналітик має справу з аналізом розмови, зосередженої на емоціях, прихильностях, уподобаннях та поведінкових моделях. Це якості, які майже неможливо визначити кількісно, не кажучи вже про те, щоб використовувати їх як драйвери бізнес-рішень, і саме тому розмовна аналітика є такою переконливою дисципліною.

Використання розмовної аналітики може стати вагомим конкурентним перевагою для бізнесу, адже розуміння емоційного стану споживача може бути єдиним найпотужнішим розумінням, яке потрібно компанії, щоб покращити її стосунки з ними. Якщо провести паралель з будь-якими іншими відносинами, варто уявити, що коли ваша дружина чи чоловік обурюється, ви даєте їй (йому) позлитися, дізнаєтесь причини, поки вона (він) не відчує себе краще. Потім ви вже знаєте, як змусити її (його) посміхнутися. Ці ж принципи застосовуються у відносинах бізнесу зі своїми клієнтами. Розмови, які компанії ведуть зі своїми клієнтами, насправді є способом їх зрозуміти. Для цього варто звернути увагу та витратити час на аналіз того, що стоїть за конкретними словами, які вони вживають, конкретну структуру речень, тон голосу, те, як вони реагують на те, що ви їм розповідаєте.

У розмовній аналітиці є багато чого, крім штучного інтелекту та обробки природної мови (NLP). Людський елемент також є обов'язковим, оскільки, щоб зрозуміти мовні моделі клієнтів, вступають у гру такі дисципліни, як психологія. Це відносно нова школа думки, яка стане «гольфом» для бізнесу, якому вдасться її опанувати. Це новий кордон маркетингу та область, яка все ще повноцінно не задіяна. Підсумовуючи, варто відзначити, що маркетинг чітко вчить нас основам STP аналізу: дуже важливо, щоб організації, які позиціонуються на ринку, розуміли свої цільові групи та їх проблеми, влучно формулювали свій меседж і вчасно та цілеспрямовано реагували. Розмовна аналітика дає організаціям об'єктивну реальність того, що саме турбує спільноти, і це закріплено в підходах соціального слухання. Розмовні дані дозволяють компаніям встановити спільне відчуття реальності зі своїми споживачами, створюючи послідовну та відповідну розповідь, щоб спілкуватися, взаємодіяти та орієнтуватися разом з іншими. Коротше кажучи, розмовні дані лежать в основі розширених відносин із зацікавленими сторонами, що в кінцевому підсумку дає змогу організаціям бути більш рухливим у своїй споживчій ніші та обізнаним про обставини у реальному часі.

Література

1. Porat M.U., Rubin M.R.. The Information Economy (9 volumes), Office of Telecommunications Special Publication 77-12. Washington D.C.: US Department of Commerce, 1977. 319 p.
2. Machlup F. The Production and Distribution of Knowledge in the United States. NJ: Princeton University Press, 1962. 436 p.
3. Subramanian K. Doing Business In The Information Age. *International Journal of Innovative Research in Engineering & Management (IJIREM)*. 2018. Vol. 5, Iss. 3. P. 99-104.
4. Tackling The Infodemic Using Conversational Insights - Case Study of UNICEF Response in MENA. *Talkwalker report*. 2021. 13 p.
5. Conversational analytics: what is it & why will it transform your business? *Axios Holding Blog*. URL: <https://axiosholding.com/conversational-analytics-what-is-it-why-will-it-transform-your-business/#> (дата звернення 24.05.2022).

ІНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ СИСТЕМ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ПІДХІД

Ломачинська Ірина Анатоліївна

Доктор економічних наук, доцент

Професор кафедри економіки та підприємництва

Бражнікова Ольга Володимирівна

Студентка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(Одеса, Україна)

В умовах зростання ролі фінансової системи в економічному розвитку, її ускладнення, а також посилення волатильності та невизначеності, технологічних змін і глобалізації, особливої уваги потребують концепції щодо дослідження її сутності, які дозволяють сформулювати методичні підходи до розвитку фінансової системи, реалізація яких сприятиме максимізації задоволення потреб та інтересів усіх суб'єктів фінансової системи, сприятливого впливу на соціально-економічний добробут.

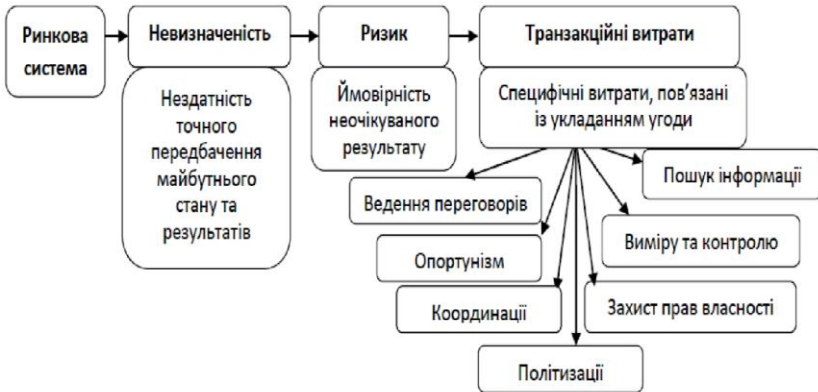
У результаті узагальнення підходів до розуміння фінансової системи у зарубіжній та вітчизняній спеціалізованій літературі [1] можна виокремити наступні концепції щодо її формування і розвитку: 1) змістова (аналітичний, методологічний підхід) – спрямована на якісні характеристики фінансової системи, зокрема сутність, властивості, природу, специфіку; 2) структурна – спрямована на склад і структуру фінансової системи, структурні елементи та принципи її побудови, поведінки і розвитку; 3) інституційна – спрямована на норми, цінності, правила, ідеологію, стимули та обмеження розвитку фінансової системи, що визначає моделі поведінки і прийняття рішень.

Слід визначити, що саме інституційний підхід дозволяє в більшій мірі обґрунтувати розвиток фінансової системи в умовах глобальних перетворень (подальша лібералізація, посилення волатильності, невизначеності; зростання фінансової ренти) і викликів (посилення екологічної та кліматичної проблем, зростання глобального боргу, посилення нерівності і соціальної диференціації, науково-технічний розвиток та нерівномірний розподіл досягнень та результатів тощо), технологічних змін в результаті Industry 4.0, інтернетизації та цифрової трансформації, змін суспільних цінностей й ін., що призводить до трансформації внутрішніх та зовнішніх умов функціонування. Як результат, відбувається зміна норм, правил, стимулів та обмежень у фінансовій системі, що обумовлює модернізацію поведінки її суб'єктів.

Отже, логічне розширити інституційний підхід до визначення сутності фінансової системи: фінансова система – це не лише сукупність інституцій, інститутів, ринків, інструментів, а і з точки зору системного підходу це система прямих і непрямих відносин між попитом і пропозицією фінансових ресурсів, фінансових продуктів і послуг, капіталу, які постійно модернізуються під впливом різноманітних чинників, умов інституційного середовища, що обумовлює якісну та кількісну зміну фінансової системи, її організаційну, структурну, інституційну трансформацію. Більш того, це дозволить поєднати змістовну та структурну концепції дослідження національних фінансових систем.

Таким чином, під розвитком фінансової системи в загальному сенсі розуміють якісні та кількісні, структурні, інституційні зміни у фінансовій системі в цілому, та в її компонентах: фінансових інститутах, фінансових інструментах, фінансовій інфраструктурі, фінансовій поведінці й ін. Р. Левін [2] визначає, що він має місце, коли фінансові інструменти, ринки і посередники зменшують, хоча і не обов'язково усувають асиметрію інформації, операційні та транзакційні витрати і, відповідно, забезпечують поліпшення реалізації функцій фінансової системи. Саме транзакційні витрати (рис. 1),

виникнення й існування яких пов'язане з такою іманентною властивістю ринкової системи як невизначеність (Д. Даймонд, Дж. Бойд та Е. Прескотт), а також асиметричність інформації (А. Акерлоф, М. Спенс, Дж. Стігліц, Дж. Тобін) та проблема несприятливого відбору (А. Акерлоф, Р. Майерс, К. Ерроу) пояснюють, чому більшість зовнішнього фінансування спрямовується через посередників у передачі фінансових ресурсів між інститутами з профіцитом та інститутами з дефіцитом, що і обумовлює розвиток фінансової системи.

Рис. 1. Взаємоз'язок невизначеності, ризику та транзакційних витрат

Джерело: складено авторами

Мінімально ефективний масштаб фінансів значно більший, ніж може інвестувати більшість індивідів, тобто більшість людей з самого початку не контролюють достатній обсяг коштів для вигідних інвестицій. Це пов'язано, по-перше, з тим, що значна частка доходів буде направлена на покриття транзакційних витрат, як витрат, що пов'язані із угодою, які не обмежуються банківськими і брокерськими відсотками або комісійними, дилерськими спредами, а й включають альтернативні витрати власного часу, втрати ліквідності та диверсифікації. Більш того, постійні операційні витрати фінансових операцій є високими, а змінні – достатньо низькими. В результаті, придбання 10 акцій можуть коштувати стільки ж скільки і 10 тис. акцій. Крім того, часто ціна фінансових активів, особливо цінних паперів, має великий крок вартості щодо кількості.

По-друге, більшість людей не беруть участь у достатній кількості операцій, щоб бути достатньо досвідченими, розуміти потенційні фінансові ризики, не вміють їх об'єктивно оцінювати та управляти ними. На відміну, фінансові посередники здійснюють фінансові операції на професійній основі, що дозволяє їм залучати мінімально ефективний масштаб фінансових ресурсів, розуміти процеси, що відбуваються у фінансовому середовищі, вміти їх оцінювати та прогнозувати, у т.ч., на основі власного досвіду. Отже, транзакційні та операційні витрати зменшують доходність індивідуального інвестування, що і обумовлює розвиток фінансового посередництва.

Втім, оскільки для посередників характерна фінансова домінанта у поведінці, що посилює пріоритет вартісного мислення, а цілі та мотиви рішень відмінні від кінцевого інвестора та споживача капіталу, їх дії можуть бути далеко не ідеальні, хоча і направлені на гнучкість та масштабність управління фінансовими потоками, їх

ефективність. З часом, це посилює асиметричність інформації, тобто повноту та якість інформації, що призводить до посилення невизначеності та зниження ефективності сучасних фінансових ринків, у той час, як зростають вимоги до доходності і фінансової ренти з боку саме посередників. Посилює асиметричність інформації та невизначеність складність і багатоваріантність та багато - вимірність рішень та дій суб'єктів економічної системи, непередбачуваність напрямів і результатів НТП, дефіцит та недостатня якість інформації щодо економічних, соціальних, фінансових явищ, особливо у майбутніх періодах.

Спричиняє появу транзакційних витрат і недосконалість законодавства і правової системи, інтрапренерство (отримання вигоди державними службовцями за оперативне вирішення проблем між державними інституціями та бізнес-структурами на користь останніх), опортуністична поведінка (відсутність або низький рівень економічної та/ або етичної довіри), що особливо характерно для країн з трансформаційною економікою та ринками, що розвиваються.

Недосконала інформація обумовлює несприятливий відбір, оскільки учасники ринку мають різну інформацію. Вперше це описав Дж. Акерлоф [3] на прикладі ринку вживаних автомобілів («ринку лимонів»). Це дозволило йому узагальнити, що потенційні споживачі не могли знайти суттєву різницю між високоякісними («персиками») і низькоякісними («лимони») автомобілями, а, отже, вони були не готові купувати високоякісні авто по справедливій ціні (моральний ризик – в результаті більшої інформованості один учасник угоди несе менші витрати, ніж інший – той, хто менш інформований). Для вирішення цієї проблеми мікроекономічна теорія запропонувала сигналізувати як дії, що здатні донести інформацію до інвестора той факт, що проєкт, який розглядається, є високодохідним, що забезпечується відповідним інструментарієм: гарантія, стандартизація, публічне розкриття інформації, рекомендації, підтвердження інформації аудитором, страхування, скринінг, моніторинг і самовідбір, оптимальний контракт, стимулюючий контракт тощо.

Отже, транзакційні витрати, асиметричність інформації та проблема несприятливого відбору обумовлюють розвиток фінансового посередництва, що формує і визначає розвиток національної фінансової системи. З іншого боку, якщо дії посередників призводять до зростання цих витрат та зниження інформаційної ефективності фінансових ринків, це призводить до зниження їх ділової активності. В результаті можемо спостерігати, що на різних етапах еволюції економічної та фінансової систем домінують ті чи інші фінансові інститути-посередники. Більш того, посилення невизначеності в результаті фінансiалiзацiї призвело до того, що фiнансовi послуги та продукти стали надавати нефiнансовi органiзацiї – FinTech- та BigTech-компанiї.

Отже, фінансова система – це сукупність взаємовідносин і взаємодій між економічними суб'єктами, що створюють органічну цілісну систему щодо формування і розподілу множини фінансових ресурсів, фінансових активів, фінансових послуг, у просторі й у часі та раціонального їх використання з метою максимального задоволення економічних, соціальних, екологічних потреб на основі відповідних норм, цінностей, правил, ідеології, стимулів та обмежень фінансової поведінки. У якості економічних суб'єктів виступають суб'єкти інституційних секторів національної економіки, зокрема, фінансовий сектор, сектор нефінансових компаній, сектор домогосподарств, сектор загального державного управління, тобто фінансові інститути, суб'єкти господарювання, домогосподарства, держава.

Література

1. Ломачинська І.А. Фінансова система: теоретико-методологічні доміанти інституційної трансформації в умовах економічних перетворень: монографія. Чернівці: ЧНТУ, 2020. 372 с.

2. Levine R. Finance and growth: theory and evidence. *National bureau of economic research*. 2004. P. 74-89.
3. Akerlof G. A. The Market for 'Lemons': Qualitative Uncertainty and the Market Mechanism. *Quarterly Journal of Economics*. 1970. Vol. 84. P. 488-500.

ДОБРОВІЛЬНА ПЕРЕДАЧА ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ПАЛИВНО-МАСТИЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ НА ПОТРЕБИ ОБОРОНИ

Масіна Людмила Олександрівна

Кандидат економічних наук

Доцент кафедри обліку та оподаткування

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)

Масін Віктор Миколайович

Кандидат юридичних наук

Доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)

У зв'язку із введенням в Україні воєнного стану бізнес, неприбуткові організації, громадяни долучилися та продовжують долучатися до забезпечення обороноздатності держави, підтримки сфери охорони здоров'я, надання допомоги фізичним особам, які потребують її в умовах війни. Для таких цілей вони перераховують грошові кошти, надають майно. На сьогодні суб'єкти господарювання зіштовхнулися з питаннями вилучення майна або добровільного передавання (особливо транспортних засобів) військовим підрозділам або підрозділам територіальної оборони. Тому питання списання майна та відображення передачі в обліку є актуальною темою для бухгалтерів та керівників.

Операції з добровільної безоплатної передачі основних засобів армії за суттю відповідають договору дарування. З певним підрозділом військового формування підприємство може укласти договір дарування в письмовій або усній формі, при цьому обов'язково письмово має бути укладено договір дарування нерухомої речі та рухомих речей, які мають особливу цінність [1, ст. 719].

Перш ніж укладати договір дарування або у разі його укладення в усній формі, взаємовідносини можуть складатися за однією із таких форм:

- підрозділ української армії надає підприємству лист-звернення з проханням у зв'язку з воєнним станом в Україні та для захисту Батьківщини надати матеріально-технічну допомогу для забезпечення підрозділу певною кількістю необхідної техніки та обладнання і у відповідь отримує те чи інше майно (ОЗ) у межах можливості підприємства;

- підприємство надає підрозділу української армії лист-звернення довільної форми із зазначенням мети та переліку майна, яке планує передати, отримує схвальну відповідь і безоплатно передає армії відповідне майно (ОЗ).

У перелічених випадках після оформлення домовленостей керівник підприємства видає наказ про виведення з експлуатації об'єкта ОЗ, що передається армії безоплатно. Потім оформлюють акт приймання-передач ОЗ за формою, розробленою підприємством, у двох примірниках. На підставі акту вносять відповідні записи про вибуття об'єкта ОЗ до інвентарної картки.

У бухгалтерському обліку операції з безоплатного передачі матеріальних активів не відносять до продажу, тому об'єкти ОЗ не переводять до складу необоротних активів, що утримуються для продажу, та не визнають дохід. Безоплатно передані об'єкти ОЗ вилучають зі складу активів, а зменшення активів призводить до збільшення витрат звітного періоду.

Залишкову вартість ОЗ на кінець місяця, в якому передано об'єкт ОЗ, списують з Кт 10 до Дт 976, або 977, або 949. Знос переданого ОЗ списують за Дт 131, 132 Кт 10, 11. У разі безкоштовного передання вартість об'єкта ОЗ списують на витрати періоду Дт 949 або 977 Кт 209. Якщо об'єкт ОЗ дооцінювався (сума дооцінки накопичена за Кт 411, то суму дооцінки списують за Дт 411 Кт 441 [2, п. 21].

Якщо ж об'єкт ОЗ, який передається армії, отриманий підприємством безоплатно, то слід здійснити ще запис Дт 424 Кт 745. У місяці, що настає за місяцем передання армії об'єкта ОЗ, підприємство припиняє нараховувати його амортизацію [2, п. 29].

Якщо підприємство вже під час війни купує актив, який відповідає критеріям визнання ОЗ, з метою подальшого передання армії, його можна оприбуткувати на субрахунок 209, з якого списати на витрати у процесі передання, тобто не обліковувати на субрахунках 152 чи 10.

Якщо експлуатація службового (комунального) транспорту неможлива, то підприємства можуть передати пальне для воєнних потреб. Безоплатна передача паливно-мастильних матеріалів (в т.ч. талонів) в умовах воєнного стану повинна відбуватися за ініціативою військового командування та визначенням потреби в пальному в листі-зверненні. Передача паливно-мастильних матеріалів в обліку відображається з урахуванням норм НП(С)БО 9 «Запаси». При безкоштовній передачі ПММ їх вартість списують на витрати періоду Дт 949 або 977 Кт 209.

На період до припинення або скасування воєнного стану на території України операції з добровільної передачі або відчуження товарів на користь Збройних Сил України та підрозділів територіальної оборони, без попереднього або наступного відшкодування їх вартості, не вважаються операціями з реалізації з метою оподаткування. Отже такі операції звільняються від обкладення ПДВ [3, п. 69.5].

Література

1. Цивільний Кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 24.05.2022).
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (дата звернення: 24.05.2022).
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період воєнного стану: Закон України від 03.03.2022 р. №2118-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text> (дата звернення: 24.05.2022).

ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Масленніков Євген Іванович

Доктор економічних наук, професор

Професор кафедри менеджменту та інновацій

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(Одеса, Україна)

Сарасв Денис Юрійович

Аспірант

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(Одеса, Україна)

Працюючи над політикою управління ліквідністю підприємства в умовах воєнного стану, обов'язковим моментом є врахування особливостей активів та пасивів як об'єктів управління. Так від ступеню ліквідності в великій мірі залежить стратегія управління необоротними активами в умовах воєнного стану. Ліквідні активи – це необоротні активи, які при потребі можна реалізувати за відповідною ціною. У свою чергу управління ліквідністю оборотних активів нерозривно пов'язане з управлінням поточними пасивами. У даному контексті обов'язковим є визначення чистого оборотного капіталу – різниці поточних активів та поточних зобов'язань. Якщо простежується тенденція росту чистого оборотного капіталу, це свідчить про те, що збільшується частина оборотних активів підприємства, яка фінансується на короткостроковій основі, відповідно зростає ліквідність активів і зменшується ризик втрати неплатоспроможності.

Умовою нормального функціонування підприємства в умовах воєнного стану є зменшення строків переведення засобів, які іммобілізовані у вигляді запасів сировини, дебіторської заборгованості та готової продукції в грошові кошти поточного рахунку. Таким чином, розробляючи політику раціонального управління ліквідністю ресурсів підприємства, як окремий елемент системи має бути виділена розробка комплексу заходів, направлених на забезпечення ліквідності та пришвидшення оборотності окремих видів поточних активів в умовах воєнного стану.

Основні методи, які використовуються при управлінні ліквідністю підприємства в умовах воєнного стану:

- методи аналізу фінансового стану підприємства;
- методи планування ліквідності;
- методи регулювання значення коефіцієнтів ліквідності;
- методи факторного аналізу у процесі управління ліквідністю підприємства.

Найбільш поширено в господарській практиці використовуються методи аналізу. Їх ціль – діагностування фінансового стану підприємства по значенню групи фінансових коефіцієнтів, який включає і коефіцієнт поточної ліквідності.

Методи аналізу фінансового стану фрагментарно чи в повному об'ємі включені в ряд методичних документів, які використовуються сьогодні в Україні.

В методиці проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств і організацій при аналізі наявності (відсутності) ознак фіктивного, прихованого банкрутства або доведення до банкрутства підприємства, однією з них виступає відхилення показників ліквідності від граничного значення. Цей факт підтверджує нормативне значення показників ліквідності та їх важливість при характеристиці стану підприємства.

Розрахунок інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій, що ставить за мету заохочення вітчизняних та іноземних підприємств до інвестування, пришвидшення реалізації інвестиційних проектів, надання методичної допомоги спеціалістам, які займаються розробкою заходів з питань оздоровлення виробничої сфери, спрощує процедуру оцінки конкретної інвестиційної пропозиції, а інколи є єдиним способом її проведення та надання об'єктивних остаточних висновків. При фінансовій оцінці підприємств використовуються більше 40 відповідних показників, що відрізняються за напрямками діяльності підприємства. До складу цих показників включають розрахунок показників оцінки ліквідності активів інвестованого об'єкта. Даний показник слугує визначити можливість покриття активами підприємства його зобов'язань, строк перетворення яких у грошові кошти відповідає строку погашення зобов'язань. В методиці даються основні методи оцінки ліквідності, розрахунок коефіцієнтів ліквідності, їх оптимальне значення та аналіз різних варіантів значень даних показників [1].

Положенням установлюються порядок розрахунку показників (коефіцієнтів), що характеризують фінансовий стан підприємства, та їх нормативні значення, які

застосовуються при проведенні аналізу фінансового стану підприємства за спрощеною схемою. В даному документі процес аналізу фінансового стану підприємства складається з 6 етапів, одним із яких є аналіз ліквідності. На основі даних балансу здійснюється аналіз ліквідності підприємства, що дозволяє визначити спроможність підприємства сплачувати свої поточні зобов'язання. Аналіз ліквідності підприємства здійснюється з допомогою розрахунку показників (коефіцієнтів), які далі вводяться в таблицю установленної форми [1].

Як уже зазначалось, платоспроможність (ліквідність підприємства) – спроможність підприємства здійснювати платежі засобами, які є у підприємства на момент платежу, або такими, які постійно поповнюються в процесі його діяльності. Тому платоспроможність (ліквідність) в першу чергу характеризує стійкість підприємства, його життєздатність.

Показники ліквідності розраховуються як відношення суми ліквідних активів до суми короткострокових зобов'язань. Щоб розрахувати показники ліквідності потрібно всі активи балансу розділити на групи по ступенях їх ліквідності.

До першої групи ліквідних засобів відносять грошові засоби в касі, на розрахунковому рахунку, валютному та інших рахунках, а також короткострокові фінансові вкладення. До другої групи ліквідних засобів відносять зобов'язання, які легко перетворюються в грошові засоби (дебіторська заборгованість). До третьої групи ліквідних засобів відносять товарно-матеріальні запаси, готову продукцію, незавершене виробництво.

Важливим елементом управління ліквідністю має бути планування рівня показника ліквідності. Для цього необхідно планувати динаміку вартості оборотних активів і короткострокової кредиторської заборгованості. Вирішення цієї задачі може здійснюватися на основі планування (прогнозування) звіту про фінансовий стан підприємства.

Для встановлення рівності будь-якої статті звіту про фінансовий стан підприємства їй присвоюється статус регулюючої, тобто вона розраховується по залишковому принципу, як різниця незбалансованих статей активу та пасиву. В випадку перевищення пасиву над активом пропонується здійснювати:

- скорочення пасивів (проводити пасивну фінансову політику) за допомогою погашення довгострокових кредитів і позик або короткострокової кредиторської заборгованості;

- збільшення активів (проводити активну фінансову політику) за допомогою збільшення дебіторської заборгованості або запасів. У випадку перевищення активів над пасивами пропонується залучати довгострокові кредити та позики, здійснювати емісію облігацій, векселів та акцій.

Одним із методів визначення рівня ліквідності та її оцінки є визначення індексу ліквідності, що показує кількість днів, необхідних для перетворення поточних активів у готівку. З метою визначення індексу ліквідності використовують співставлення суми грошових коштів в гривнях до кількості днів, яка необхідна для перетворення активів на готівку.

Також достатньо дієвим методом управління ліквідністю підприємства в умовах воєнного стану є усунення тимчасово виникаючих недоліків платіжних засобів, так названих касових розривів. При цьому здійснюється визначення потоків потреб в платіжних засобах і потоку надходження цих засобів з врахуванням їх об'ємів та строків. Розробляються припущення про залучення і розміщення вільних грошових коштів. Оцінюється ефективність заходів по управлінню грошовими коштами. По суті, цей підхід передбачує управління ліквідністю підприємства на основі платіжного календаря.

Приведене дослідження підтверджує необхідність пошуку таких способів підвищення ефективності використання капіталу, виконання яких не впливає на процес підтримання ліквідності на достатньому рівні в умовах воєнного стану. Для досягнення

цієї задачі неможливо обійтись без використання детермінованого моделювання факторних систем. Саме такі системи дають змогу деталізувати причини змін результативного показника, виявити суперечливий характер їх наслідків і на цій основі інформативно забезпечити комплексний підхід до розробки управлінських рішень, пов'язаних із мінімізацією ризику втрати ліквідності, а значить із забезпеченням платоспроможності підприємства в умовах воєнного стану.

Література

1. Масленніков Є.І. Методологічні та практичні засади дослідження системи управління фінансовою стійкістю промислового підприємства: монографія. Одеса : Прес-кур'єр, 2015. 316 с.
2. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 30.04.2022).

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Мельник Юрій Миколайович

Доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку і аудиту
Одеська національна академія харчових технологій
(Одеса, Україна)

Для функціонування будь-якого підприємства необхідні активи. Активи – це ресурси підприємства (матеріальні цінності, кошти, боргові вимоги та будь-яка інша його власність, відображена в активі бухгалтерського балансу), «використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигід у майбутньому» [1]. Розрізняють необоротні та оборотні активи. Необоротні активи – це матеріальні і нематеріальні ресурси, що належать установі і забезпечують її функціонування і термін корисної експлуатації яких, як очікується, становить більше одного року. А оборотні активи – це сукупність майнових цінностей підприємства, що обслуговують поточний господарський процес і цілком споживаються протягом одного операційного (виробничо-комерційного) циклу.

Раціональне використання оборотних активів та їх оптимізація є одним з основних завдань будь-якого виробничого підприємства для забезпечення безперервного виробництва за умов інфляційних процесів, кризи, збільшення конкуренції. Це впливає на можливості виконання виробничих планів підприємства, дотримання зобов'язань перед споживачами, забезпечення стійкого фінансового становища й створення умов для подальшого конкурентоспроможного розвитку підприємства.

В умовах зародження та розгортання економічних взаємодій процес формування стійкої ринкової інфраструктури створює нові вимоги до механізмів створення та використання фінансових ресурсів, включаючи оборотні активи.

Для того, щоб процес виготовлення та реалізації продукції був безперебійним, кожен харчовий підприємець повинен мати чітко запроваджений механізм управління оборотними активами, але це нереально без розуміння про сутність цієї категорії. Процес теоретичного вивчення цього поняття дозволяє виявити взаємозв'язки серед найважливіших і найвпливовіших факторів виробничої та господарської діяльності. Тому питання, щодо теоретичного вивчення та визначення сутності «оборотних активів» залишається актуальним.

Основними нормативними документами, що визначають сутність оборотних активів є вітчизняні та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку.

На нашу думку, необхідно провести дослідження підходів до визначення поняття «оборотні активи» та їх класифікацію за національними та міжнародними стандартами та за науковим підходом (табл. 1).

Таблиця 1

**Визначення поняття «оборотні активи»
за національними та міжнародними стандартами**

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності»
<p>Оборотні активи – це гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.</p>	<p>Оборотні активи трактують як «поточні». Поточними визнають активи, що:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) можуть бути реалізованими чи спожитими у нормальному операційному циклі; б) можуть бути реалізованими протягом дванадцяти місяців після звітного періоду; в) є грошовими коштами чи еквівалентами грошових коштів, за умови що немає обмежень щодо обміну чи використання цього активу для погашення зобов'язання принаймні протягом дванадцяти місяців після звітного періоду.

Джерело: складено автором на основі даних [1, 2].

Здійснене нами дослідження показало, що порівняння визначень оборотних активів у вітчизняних та міжнародних нормативних документах можна сказати, що вітчизняне трактування відповідає міжнародному.

Вітчизняні економісти виділяють різні класифікаційні групи оборотних активів, спираючись, переважно, на міжнародну практику. Найбільш розповсюдженими класифікаційними ознаками є класифікація оборотних активів залежно від участі в кругообігу, за характером фінансових джерел формування та за видами.

Але на сьогоднішній час в економічній літературі немає єдиного підходу до класифікації оборотних активів. Більшість науковців для класифікації оборотних активів використовують однакові ознаки.

В економічній літературі відсутня саме комплексна класифікація, яка включає найбільш поширені класифікаційні ознаки. Але розглядається велика кількість різних класифікацій, в яких ознаки дублюються, або мають різні назви, не змінюючи при цьому своєї сутності. Тому при визначенні певного виду оборотного активу виникають труднощі у його визначенні, що призводить як до помилкового визначення, так і до негативного впливу на ефективність управління ним.

На нашу думку, під економічною сутністю поняття «оборотні активи», слід розуміти сукупну вартість, виражену у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, що обертається у процесі господарської діяльності підприємства у вигляді оборотного капіталу з метою забезпечення економічної вигоди. Оборотні активи призначені для реалізації й обслуговування виробничо-комерційної діяльності і повністю споживаються впродовж одного операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Література

1. Загальні вимоги до фінансової звітності: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №

73 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>. (дата звернення: 15.05.2022).

2. Подання фінансових звітів: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 за станом на 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text. (дата звернення: 15.05.2022).

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Мумладзе Анзор Олександрович

Кандидат економічних наук

Доцент кафедри економіки та підприємництва

Сарапуха Богдан Анатолійович

Аспірант

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(Одеса, Україна)

Питання забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у глобальному середовищі підготовує до змін систему державного управління, яка визначає умови економічного зростання. Зазначимо, що спрямування державної політики на створення сприятливого фінансово-економічного клімату в інноваційній сфері надасть можливість пришвидшити вирішення стратегічних завдань щодо гармонічного розвитку національної економіки. Саме тому, інноваційно-орієнтовна функція державного управління національною економікою повинна забезпечувати реалізацію системних завдань, які формуються на основі стратегічних та тактичних цілей та враховують потенційні можливості і соціально-економічні потреби [1].

Процес державного регулювання інноваційною діяльністю національної економіки здійснюється на кількох рівнях, а саме: на макрорівні, мезорівні та макрорівні, визначаючи при цьому цільовий характер дій та заходів державних інституцій у вигляді забезпечення та підтримки прогресивних перетворень у сфері матеріального виробництва; ітераційного зростання конкурентоспроможності галузей з поступовим просуванням на міжнародні ринки національних продуктів, вирішення питань національної безпеки, у тому числі, фінансово-економічної, соціальної, екологічної.

Державний вплив повинен здійснюватись з метою перманентного підвищення інноваційної активності в національній економіці, враховуючи сучасний стан наукової, освітньої, технічної, соціально-економічної, фінансовій та інноваційної сферах. При цьому державне регулювання інноваційного розвитку представляє собою системний, адаптивний та цілеспрямований вплив держави на інноваційні процеси для забезпечення та підтримки відповідних змін через побудову стримуючого та стимулюючого інструментарію, а також налагодження синтезованих зв'язків на мезо- та макрорівні.

Дослідження проблематики регулювання інноваційних процесів в національній економіці потребує виокремлення певних функцій, які виконують державні інституції та інші суб'єкти з метою забезпечення інноваційного розвитку. Серед системних функцій необхідно виділити наступні, а саме [2]:

- перманентне інституційне забезпечення інноваційних процесів в галузях національної економіки;
- фінансування науково-технічної діяльності, підтримка НДДКР та розробки та впровадження інновацій з урахуванням сучасних факторів впливу;
- формування та підтримка людського капіталу для забезпечення інноваційної діяльності;

- побудова сучасної інноваційної інфраструктури, яка повинна відповідати вимогам та тенденціям розвитку національної економіки;
- системне стимулювання інновацій в національній економіці з цілеспрямованим зростанням конкуренції провідних галузей;
- дискретне зниження інноваційних ризиків, особливо в пріоритетних сферах та галузях;
- нормативно-правове забезпечення інноваційних процесів з урахуванням механізмів підтримки та захисту інтересів суб'єктів інноваційної діяльності;
- виокремлення соціального спрямування інноваційного розвитку, враховуючи інтереси та потреби суспільства країни з метою вирішення стратегічних питань, у тому числі щодо охорони здоров'я, екологічної складової національної економіки;
- проведення моніторингу та контролінгу інноваційної діяльності з оцінкою відповідності до поставлених завдань та стратегічних цілей розвитку національної економіки.

Отже, державні інституції повинні забезпечити формування умов для функціонування та розвитку інноваційних процесів, які мають соціально-економічний, нормативно-правовий, фінансовий характер. Крім того, використання певних важелів та інструментів регулювання інноваційної діяльності у вигляді податкових пільг, всебічної підтримки національної інноваційної продукції на міжнародних ринках, залучення до розробки і впровадження інновацій науково-освітніх інституцій, матеріальне та моральне стимулювання кадрового забезпечення, програмне фінансування науки та освіти.

Побудова сучасної інноваційної інфраструктури є однією із пріоритетних завдань державного регулювання інноваційного розвитку національної економіки, що повинно забезпечити поетапне виконання поставлених завдань в інноваційній діяльності на всіх рівнях функціонування. Формування середовища, яке повинно бути сприятливим для реалізації етапів інноваційного процесу у національній економіці, будеться з урахуванням принципів системності, адаптивності, інтеграції, динамічності, комплексності, результативності та ефективності, підкріплюючись державними та приватними структурами.

Серед елементів інноваційної інфраструктури можна виділити наступні:

- об'єкти виробничо-технологічної структури, у тому числі, технопарки, інноваційно-технологічні центри, бізнес-інкубатори, інноваційно-технологічні суб'єкти господарювання;
- об'єкти інформаційної системи, а саме: аналітично-статистичні центри, інформаційні бази, мережі;
- фінансові структури, у тому числі, бюджетні, позабюджетні, банки, фінансово-промислові групи, які орієнтовані та спрямовані на технологічну інноваційну діяльність;
- інституції з підготовки та перепідготовки кадрів, зокрема у сфері НДДКР;
- система моніторингу та контролінгу, експертизи, сертифікації, оцінка вартості і використання інтелектуальної власності [3].

Інноваційна інфраструктура має будуватися з урахуванням нормативно-правових регуляторів, у тому числі, Законів України «Про інноваційну діяльність», «Про інвестиційну діяльність», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про наукову і науково-технічну експертизу», «Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків», а також інших підзаконних актів, які стосуються функціонування та розвитку інноваційної діяльності на мезо-, мікро- та макрорівні.

Інноваційна спрямованість національної економіки забезпечується у тому числі за допомогою державної підтримки суб'єктів господарювання всіх форм власності, які реалізують в країні інноваційні проекти. Згідно з нормами чинного законодавства

основними видами державної фінансової підтримки інноваційної діяльності є повне або часткове (до 50%) безвідсоткового кредитування, за рахунок коштів Державного бюджету України і місцевих бюджетів, а також повної чи часткової компенсації майнового страхування реалізації інноваційних проєктів [4].

Але слід зазначити, що наявність державної стратегічної активності у складних фінансово-економічних умовах та впливу глобальних викликів за допомогою механізмів стратегічного планування та прогнозування ризиків інноваційної діяльності забезпечать суттєве зниження рівня невизначеності розробки та результативного впровадження інновацій на всіх рівнях. Державна інноваційна політика повинна базуватись на чітко визначених напрямках підтримки інноваційного розвитку, серед яких можливо виділити наступні: підтримка наукових досліджень у провідних сферах та галузях; системний захист інтелектуальної власності; інформаційно-аналітична підтримка інноваційної діяльності; регулювання конкурентного стану в інноваційному середовищі; нормативно-правове та інституційне регулювання розробки та впровадження інновацій; інвестиційне стимулювання внутрішнього та зовнішнього сектору.

Зауважимо, що держава повинна забезпечити певну свободу наукових пошуків, які є джерелом розробки та реалізації інновацій, створюючи при цьому сучасну інфраструктуру, яка враховує можливості та потреби національної економіки та суспільства. Створення національної інноваційної системи, яка буде базуватись на концептуальних сегментах та адаптуватись до мінливого факторного середовища, будуючи інноваційну модель розвитку національної економіки.

Отже, активізація інноваційного розвитку національної економіки через участь державного та приватного секторів забезпечує підтримку пріоритетних соціально-значущих розробок. Крім того, реалізація інтелектуального потенціалу здійснюється в процесі активного розвитку інноваційного ринку в межах стимулювання конкуренції серед суб'єктів господарювання різного рівня та галузевої приналежності. Зазначимо, що державні замовлення розміщуються безпосередньо у суб'єктах приватного сектору.

Література

1. Lomachynska I., Podgorna I. Innovation potential: impact on the national economy competitiveness of the EU developed countries. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. № 4 (1). P. 262-270.
2. Мумладзе А.О. Концептуальна основа державної підтримки інноваційного розвитку національної економіки. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2020. № 4. С. 10-17.
3. Кузнецов Е. А., Ломачинська І. А. Управлінські проблеми технологічного розвитку інноваційної економіки. *Актуальні проблеми економіки і менеджменту: теорія, інновації та сучасна практика*: монографія, книга восьма; за ред. д.е.н., проф. Кузнецова Е.А. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 424 с. С. 330-349.
4. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. Дата оновлення: 05.12.2012. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

ОРКЕСТРАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ПОБУДОВИ ЕКОСИСТЕМИ ІННОВАЦІЙ

Ненно Ірина Михайлівна

Доктор економічних наук, професор

Професор кафедри менеджменту та інновацій

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(Одеса, Україна)

Цифровізація економіки впливає на різноманітні області організації бізнесу. Зокрема, потерпають зміни процеси працевлаштування та управління персоналом. Постановка цілей пов'язується із самонавчанням та зміною конфігурації повноважень та відповідальності. З'являється навіть термін, який є похідним від терміну «доповнена реальність». А саме, - «доповнений співробітник». Під цим терміном розуміється співробітник, який володіє технологіями, тісно пов'язаний із менеджментом та належний до спільноти інноваторів [1].

В цьому контексті виникають нові можливості та новий досвід для споживачів. Таким чином, обладнання, логістика, стейкхолдери та екосистема Industry 4.0 обумовлюють майбутнє бізнесу, який є наслідком наявності попиту від споживачів. Екосистема Industry 4.0 як сукупність великого, середнього та малого бізнесу, постачальники технологій, стартапи, представники наукового світу, дослідницькі центри, інвестори, уряд мають бути організовані на засадах взаємної мотивації до взаємодії. І у випадку неможливості чи неефективності директивних норм та наказів державних програм така взаємодія може відбуватися на засадах оркестрації.

В IT- сфері, оркестрація – це координація й керування кількома системами, додатками та/або службами, об'єднанням кількох завдань для виконання більшого робочого процесу чи процесу [2]. Ці процеси можуть складатися з кількох автоматизованих завдань і можуть включати кілька систем. В умовах цифровізації економіки термінологія запозичені зі сфери IT переходить до управлінсько-економічних процесів. Оркестрація стає засобом залучення різноманітних стейкхолдерів до впровадження інновацій екосистеми, при цьому невід'ємним елементом оркестрації є впровадження штучного інтелекту для планування та управління послугами для споживача.

Формами залучення стейкхолдерів освіти, орієнтованої на інновації є: написання магістерських робіт в рамках співробітництва із компанією; гостьові бізнес-лектори, попит з боку яких підвищується, бо підприємства зацікавлені у пошуку талантів в університетах; ярмарки кар'єри; навчання протягом життя, що включає пропозиції короткострокових курсів для підприємств та організацій, іноді у партнерстві із відділом підвищення кваліфікації підприємства; проведення досліджень для бізнесу та муніципалітету за контрактом; нетворкінг та комунікативні заходи, безпосередньо не присвячені професійній тематиці, але сприяючи налагодженню особистісних зв'язків; наукове співробітництво у прикладних проектах; отримання студентами-дослідниками грантів від промисловості; підготовка студентів останнього року навчання до виходу на ринок праці, зокрема тренінги із написання резюме від відділу кадрів великого підприємства чи організації; розвиток підприємництва, навчальні візити у компанію; відвідання днів професій; підписання договорів із торговельно-промисловою палатою, галузевими підприємствами, місцевою владою, що призведе до прискорення віддачі інвестицій.

Оркестрація і є формою виклику усіх груп стейкхолдерів до свідомого цифрового прогресу. І починається вона із визначення того, наскільки готовий бізнес до втілення цифрових інновацій із застосуванням Індексу дозрівання [3]. Для цього реалізуються три стадії: аналіз поточної ситуації, постановка цілей та побудова дорожньої карти. Індекс дозрівання покриває чотири структурні області (ресурси, інформаційна система, організаційна структура та культура) та п'ять функціональних областей (розвиток, виробництво, логістика, послуги, маркетинг та продажі). До ресурсів при визначення індексу відносять: робочу силу та її компетенції, машини та обладнання, інструменти та товари. Інформаційну систему розглядають як соціо-технічну систему, в якій інформація надається та обробляється людьми та інформаційно-комунікаційними технологіями. Організаційна структура визначає правила та керівництва побудови відносин всередині компанії та за її межами. Культурний вплив

відбувається через систему цінностей всередині компанії та готовність персоналу адаптувати власну поведінку у відповідь на зміни.

Альянс промисловості майбутнього [4] пропонує методологія встановлення належності бізнесу до певних рівнів конкурентоспроможності. Першим базовим рівнем є наявність технологій зв'язку інфраструктури для обміну даними через промисловий інтернет речей. Другим рівнем є оптимізація виробничих ліній та менеджмент виробництва у реальному часі за допомогою віртуалізації виробничих систем. На третьому рівні бачимо просунуті виробничі технології, а саме: інтелектуальні машини, інноваційні виробничі процеси, екологічна відповідальність, роботизація, автоматика, дистанційний моніторинг, цифрові системи управління. Четвертий рівень конкурентоспроможної діджиталізації – це новітня організація роботи людей із застосуванням соціальних програм, покращення якості життя на роботі, фізична підтримка та пізнавальна допомога.

На п'ятому рівні впроваджується діджиталізація закупівель в рамках спільних досліджень, проектування та розробок [5]. Залучення споживача до формування ланцюга створення цінності відбувається через визначення його місця, точки впливу на продукт. Зокрема, це можуть бути уподобання щодо кольору, особливості дизайну моделі, сприйняття форми та інше, що не потребує професійних навичок виробництва та дозволяє підвищити цінність продукту для споживача. Прикладом реконфігурації ланцюга створення вартості може бути кейс регіону Лілля, Франція. Відбувається обробка хмарних даних споживачів щодо їх уподобань декору скатертин, посуду. Адаптивні машини та розумні сенсори передають її для виробництва та здійснюють тестування та моніторинг зворотного зв'язку зі споживачами.

Найвищий рівень досягнення – це впровадження в економіці нових економічних і соціальних моделей, спільних стратегій, союзів, громадська інтеграція, нові бізнес-моделі, орієнтовні на гнучкість та цінність нематеріальних активів, інтелектуального капіталу [6].

Література

1. Проект ERASMUS+ «Посилення ролі ЗВО у промисловій трансформації до парадигми «Індустрія 4.0» у Грузії та Україні». URL: <http://www.hein4.net> (дата звернення: 22.05.2022).
2. Databricks Glossary. URL: <https://databricks.com/glossary/orchestration> (дата звернення: 21.05.2022).
3. Gärtner, Bertolt. Step-by-step to Industrie4.0. Maturity Index helps manufacturer create a roadmap for the future Plant Engineering. Jan/Feb2018. Vol. 72. Issue 1. P. 14-15.
4. Alliance Industrie Du Futur. URL: <http://www.referentiel-idf.org/cetim/fr-FR> (дата звернення: 21.05.2022).
5. David Walters & Deborah Helman, Strategic Capability Response Analysis: The Convergence of Industrié 4.0, Value Chain Network Management 2.0 and Stakeholder Value-Led Managemen, Springer, 2020.
6. Kokosy A. Industry 4.0. State of Play in France. KU LEUVEN Study Visit. – локальний доступ в мережі проекту ERASMUS+ «Посилення ролі ЗВО у промисловій трансформації до парадигми «Індустрія 4.0» у Грузії та Україні». URL: <http://www.hein4.net> (дата звернення: 24.05.2022).

ПОДАТКОВІ ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Осадчук Світлана Вікторівна

Кандидат наук державного управління, доцент

Доцент кафедри обліку та оподаткування

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(Одеса, Україна)

На сьогоднішній день актуалізується питання подальшого якісного розвитку малого підприємництва, оскільки саме цей сектор створює значну кількість робочих місць насамперед в галузях, що не потребують значних капіталовкладень, стимулює конкуренцію, є більш гнучким та оперативне реагує на зміни ринкових умов.

Головний зміст підприємництва як основи діяльності складає конституційне право громадян на підприємницьку діяльність.

Відповідно до статті 42 Конституції України [4] кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом. Держава також забезпечує захист конкуренції у ході здійснення підприємницької діяльності. Законом України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [9] визначено правові та економічні засади державної політики у сфері підтримки та розвитку малого і середнього підприємництва.

Відповідно до ст.55 Господарського кодексу [2] України за критеріями кількості працюючих та доходів від будь-якої діяльності за рік суб'єкти господарювання поділяються на суб'єкти великого, середнього, малого підприємництва суб'єкти мікропідприємництва.

Суб'єктами малого підприємництва є: фізичні особи – підприємці та юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро. При цьому сума доходу обчислюється відповідно до середньорічного курсу НБУ.

Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» є підґрунтям для розвитку малого та середнього підприємництва, що визначає: принципи та напрями політики; інститути розвитку МСП (включно із спеціально уповноваженим органом у сфері розвитку малого і середнього підприємництва); консультативні та дорадчі органи з питань розвитку малого та середнього підприємництва; державну підтримку та інфраструктура для розвитку малого підприємництва; Українського фонду підтримки підприємництва;

Спрощена система оподаткування була запроваджена в 1998 році з метою стимулювання розвитку малого підприємництва. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» є підґрунтям для розвитку малого та середнього підприємництва, що визначає: принципи та напрями політики; інститути розвитку МСП (включно із спеціально уповноваженим органом у сфері розвитку малого і середнього підприємництва); консультативні та дорадчі органи з питань розвитку малого та середнього підприємництва; державну підтримку та інфраструктура для розвитку малого підприємництва

Діяльність малого підприємництва забезпечується інституційними та нормативно-правовими механізмами. Відповідно до пункту 1 Положення про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, затвердженого постановою КМУ від 20 серпня 2014 р. № 459, Міністерство економічного розвитку і торгівлі є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію політики у сфері підприємництва – з 2014 року після передачі

цієї функції від Державної служби з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва.

Розділом XIV Податкового кодексу України в Гл.1 передбачено положення щодо застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності. Так, передбачено, що спрощена система оподаткування, обліку та звітності передбачає особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів. Юридична особа чи фізична особа - підприємець може самостійно обрати спрощену систему оподаткування, якщо вони відповідатимуть встановленим законодавством вимогам. Суб'єкти господарювання, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, поділяються на чотири групи платників єдиного податку:

24 травня 2017 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України №504-р схвалено Стратегію розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року [1]. Передбачалось, що Стратегії здійснюватиметься за такими стратегічними напрямками: створення сприятливого середовища для розвитку малого і середнього підприємництва; розширення доступу малого і середнього підприємництва до фінансування; спрощення податкового адміністрування для малого і середнього підприємництва; популяризація підприємницької культури та розвиток підприємницьких навичок; сприяння експорту/інтернаціоналізації малого і середнього підприємництва; підвищення конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу малого і середнього підприємництва.

Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» № 2120-IX [2] передбачено суттєві зміни для суб'єктів малого підприємництва. Так, в умовах воєнного стану передбачено для підтримки суб'єктів малого підприємництва можливість не сплачувати єдиний податок фізичними особами – підприємцями – платниками 1 та 2 груп на усій території країни з 1 квітня 2022 року до припинення воєнного стану. Розширено коло платників, що можуть знаходитись на спрощеній системі оподаткування - на 3 групі за рахунок юридичних осіб – суб'єктів господарювання будь-якої організаційно-правової форми. Значно підвищено розмір доходу, який дозволяє перебувати на 3 групі платників єдиного податку до 10 мільярдів гривень (на початок року ліміт становив 7,6 млн. грн). Відсоткова ставка єдиного податку для платників єдиного податку третьої групи встановлюється у розмірі 2 відсотків від доходу. Податковий період для таких платників – календарний місяць.

Вищенаведене свідчить, що державою постійно вживаються заходи задля підтримки суб'єктів малого підприємництва; нормативно-правові акти, що стосуються діяльності малого підприємництва, зазнають постійних змін, враховуючи умови сьогодення.

Література

1. Про схвалення Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України №504-р від 24.05.2017 р./ Електронний ресурс: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504-2017-%D1%80#Text>
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України №2120-IX від 15.03.2022р. Електронний ресурс: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ ВПЛИВУ ВІЙНИ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Остапчук Сергій Миколайович

Кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу обліку та оподаткування

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

(Київ, Україна)

Вторгнення військ РФ в Україну має руйнівні наслідки для національної економіки в цілому і діяльності окремих підприємств, особливо тих, які безпосередньо опинилися в центрі бойових дій. У зв'язку з цим перед бухгалтерами постає проблема, як відобразити вплив та наслідки війни на діяльність їхнього підприємства. Оскільки військова обстановка є досить мінливою, а продовження безперервної діяльності малого, середнього і великого бізнесу є критично важливим для національної економіки, бухгалтери в умовах невизначеності повинні застосовувати професійне судження, дотримуючись професійної етики, пам'ятаючи про свою соціальну відповідальність. Саме соціальний аспект функціонування інституту бухгалтерського обліку вимагає від бухгалтера не бути осторонь в час соціально-економічних криз, зокрема й тих, що спричинені війною.

Економічні наслідки війни впливають на три складові: бухгалтерський облік (як динамічне, безперервне відображення активів і пасивів підприємства); звітність (відображення проміжних / підсумкових результатів діяльності підприємства); аудит фінансових звітів великих компаній чи групи компаній [1]. Ступінь такого впливу залежить від таких факторів: наявність у підприємства дочірніх компаній чи філій в країні агресорі чи Білорусі; наявність економічних зв'язків з підприємствами, що потрапили під санкції; залежність від ланцюгів постачання сировини з окупованих територій; зміна структури та чисельності людського капіталу (в перше чергу, висококваліфікованих спеціалістів) в наслідок мобілізації; пряма втрата виробничих потужностей та інших активів внаслідок бойових дій.

Варто зауважити, що всі дії по відображенню наслідків війни на діяльність підприємства мають базуватися на принципах і методах, що визначені обліковими стандартами, які використовує підприємство (МСФЗ/НП(С)БО). Такими є межі нормативно-правової “креативності” до якої можуть вдатися бухгалтери на основі застосування професійного судження.

Незалежно від зовнішніх умов, бухгалтер завжди має керуватися принципами бухгалтерського обліку, що визначені в НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, при вимірюванні, оцінці та реєстрації господарських операцій і при відображенні їх результатів у фінансовій звітності [2]. Однак в умовах війни, бухгалтеру досить важко здійснити точну оцінку безперервності діяльності підприємства, тобто враховувати цей принцип при здійсненні облікових процедур. Тому необхідно розглянути можливість проведення періодичного аналізу “чутливості”, щоб визначити, чи існує суттєва невизначеність щодо здатності підприємства продовжувати свою діяльність як безперервну. Результати такого аналізу можуть призвести до необхідності додаткового розкриття інформації у фінансових звітах, особливо якщо є суттєва невизначеність.

Більше того, за деяких обставин може виникнути необхідність розглянути питання, чи доцільно готувати звіти на основі принципу безперервності діяльності. Для цього підприємство повинне розглянути всю доступну інформацію про вплив факторів на його майбутню діяльність та спроможність фінансових розрахунків. Оцінку безперервності діяльності слід постійно оновлювати до дати затвердження фінансової звітності.

Характер будь-якої суттєвої події та оцінка її фінансового ефекту повинні бути розкриті у примітках до фінансової звітності. Тому підприємства повинні враховувати вплив війни на їхній бізнес, який буде залежати від їх конкретних обставин.

Бухгалтеру також варто подумати, чи посилатися на можливий вплив війни, коли він повідомляє керівництву про основні ризики та невизначеність у внутрішньому управлінському звіті. В принципі, бухгалтер повинен повідомляти про це, коли можливі подальші події можуть призвести до негативних відхилень від прогнозів діяльності підприємства.

Крім оцінки безперервності діяльності, бухгалтери повинні переглянути всі сфери бухгалтерського обліку, які підлягають невизначеності суджень і оцінок, а саме:

- бухгалтерські оцінки;
- оцінка справедливої вартості;
- знецінення активів;
- оцінка очікуваних кредитних збитків;
- облік хеджування;
- інші вимоги до розкриття інформації у фінансовій звітності.

Окрему увагу слід приділити аналізу впливу порушень угод і обтяжливих положень діючих контрактів.

Важливе значення також має реалізація облікових політик і здійснення бухгалтерських процедур, що націлені на економічне відновлення і зміцнення підприємства. Так зокрема, В. Жук та інші обґрунтовують методологічний підхід до запровадження прискореної амортизації, що дозволить адекватним чином відобразити витрати підприємства, що пов'язані з військовими діями в регіонах України. При цьому зазначається, що незважаючи на те, що національне П(С)БО 7 «Основні засоби» передбачає можливість подвоєння норм амортизаційних відрахувань та перегляду підприємствами терміну корисного використання основних засобів, воно не містить роз'яснення щодо амортизаційної політики воєнного часу. Тому першочерговим на законодавчому рівні є введення поняття «воєнного стану» в національні та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку [3].

Щоб підтримати економіку країни уряд запровадив програму евакуації бізнесу до західних областей України. Перенесення виробничих потужностей (активів) підприємства в безпечні регіони додає роботи і бухгалтеру — перед ним постає завдання відобразити в обліку витрати цього процесу та забезпечити оподаткування переміщеного майна. Так як наразі нормативно-правова база щодо порядку евакуації бізнесу у стадії розробки, рекомендації бухгалтеру надають спеціалізовані періодичні видання [4].

Отже, економічні наслідки війни суттєво впливають на діяльність підприємств і збільшують обсяг роботи бухгалтера — перед ним постає завдання вчасно і законно відобразити цей вплив, щоб дати необхідні орієнтири керівництву підприємства та зовнішню інформацію зацікавленим сторонам.

Література

1. War in Ukraine – what European accountants need to know. *Accountancy Europe*. 9 March 2022. URL: <https://www.accountancyeurope.eu/publications/war-in-ukraine-what-european-accountants-need-to-know/>.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.
3. Жук В., Бездушна Ю., Попко Є. Амортизація активів підприємств у воєнний час. *Облік і фінанси*. 2022. № 1(95). С. 5-12. DOI [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-1\(95\)-5-12](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-1(95)-5-12).

4. Озерова О. Релокація майна із зони бойових дій: що з обліком та податками. *Тижневик «Головбух: Бюджет»*. 16 травня 2022 року. URL: <https://www.budgetnyk.com.ua/article/1301-relokatsya-mayna-z-zoni-bojovih-dy-shcho-z-oblkom-ta-podatkami>.

ОЦІНКА СТАНУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Побережець Ольга Валеріївна

Доктор економічних наук, професор

Професор кафедри обліку та оподаткування

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(Одеса, Україна)

Христос Калантарідіс (Christos Kalantaridis)

Доктор наук, професор

Школа менеджменту, Бредфордський університет

(Бредфорд, Великобританія)

У сучасних умовах функціонування держави економічна безпека є ключовою позицією, яка відповідає за певні соціально-економічні процеси, стан збереження ресурсів та можливість протидіяти руйнівним факторам. Розгляд економічної безпеки на макrorівні уможливило визначення відповідних гарантій незалежності країни в умовах воєнного стану, що є вкрай необхідним для забезпечення нормальної життєдіяльності суспільства, а також всіх секторів економіки. Важливо підкреслити, що економічна безпека є значущою складовою національної безпеки держави особливо під впливом руйнуючих зовнішніх загроз та внутрішніх факторів.

Дослідження питань економічної безпеки потребує оцінки базових складових, а також ендогенних та екзогенних чинників, стан та рівень впливу яких формує систему протидії та підтримує певну стабільність функціонування соціально-економічних та оборонних процесів в державі. Економічна безпека характеризується необхідним ступенем соціального, політичного та оборонного функціонування держави, за умови забезпечення та дотримання рівня незалежності країни, добробуту у суспільстві та можливості розвитку, враховуючи загрози та небезпеку.

Введення Указом Президента України на території України воєнного стану, який продовжено і на сьогоднішній день, частково, а в деяких регіонах докорінного змінило діяльність суб'єктів на макро-, мезо- та макrorівні, що було необхідним для початку формування системи спротиву військової агресії. У відповідності до Указу на період дії правового режиму воєнного стану можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, а також вводиться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану [1].

Зазначимо, що умови, які перебуває вже кілька місяців наша держава, є надзвичайними, що у свою чергу, вимагає згуртованості не тільки всього суспільства, але й перебудови галузей національної економіки, які повинні працювати на межі своїх можливостей, використовуючи резерви та адаптуючись до нових, складних умов. Саме тому питання забезпечення економічної безпеки є запорукою національної безпеки країни, наряду із продовольчою та фінансовою складовими.

На думку науковців, економічна безпека суб'єкта господарювання – це його спроможність розвиватися та працювати в умовах постійного мінливого внутрішнього та зовнішнього середовища, що характеризує її стійкість. Отже, економічна безпека представляє собою стан захищеності його важливих інтересів від внутрішніх і зовнішніх

загроз для забезпечення стабільності та прогресування в сьогоденні та найближчому майбутньому [2].

Підкреслимо, що до системних критеріїв економічної безпеки в умовах воєнного стану можливо віднести також готовність і здатність державних інституцій формувати та реалізовувати механізми захисту національних інтересів в усіх напрямках, підтримуючи провідні галузі, суб'єктів господарювання та звичайних громадян.

Процес оцінки стану економічної безпеки передбачає проведення діагностики за окремими критеріями, якісного та кількісного характеру, які надають можливість проаналізувати не тільки сучасний стан, але й спрогнозувати розвиток певних параметрів, які є визначальними на мікро-, мезо- та макрорівнях. Крім того, важливим є аналіз факторного середовища, виокремлення чинників першого та другого ступеня впливу на рівень економічної безпеки як держави, так й окремих галузей, регіону, суб'єктів господарювання.

Зауважимо, що дуже важливим є наукове обґрунтування та застосування на практиці інтегрального показника економічної безпеки держави, який комплексно відобразить стан вітчизняної економіки, і допоможе оперативне відслідковувати тенденції його зміни та міг би з успіхом використовуватися замість існуючих міжнародних рейтингів та індексів. Під інтегральним показником економічної безпеки держави (від лат. integer – цілий) слід розуміти узагальнюючий макроекономічний показник, який комплексно характеризує сучасний стан економіки держави. На першому етапі оцінки рівня економічної безпеки держави необхідно зі всієї сукупності макроекономічних показників відібрати по чотири-шість індикатори для кожної складової економічної безпеки, при цьому перевага повинна надаватися достатньо динамічним показникам, які володіють циклічною чутливістю [3].

Запровадження інтегрального показника, який є індикатором комплексного характеру, надає можливість застосування його на різних рівнях діагностики та управління економічною безпекою, враховуючи умови воєнного стану.

Економічна безпека суб'єкта господарювання напрям залежить від стану національної економіки та зовнішнього і внутрішнього середовища, впливаючи при цьому і на рівень економічної безпеки на макро- та мезо- рівні. Зазначимо, що всі фактори небезпеки та ризику можливо згрупувати за певними критеріями, а саме: від сфери їх виникнення; ступеня впливу; розміру та швидкості розповсюдження; очікуваними наслідками; сферою впливу. Систематизація залежить від певних умов, але при цьому її застосування є важливим фактором якісної оцінки стану економічної безпеки на всіх рівнях, що уможливило ефективність управління.

Важливо підкреслити, що крім впровадження інтегрального показника, який уможливило раціональну оцінку економічної безпеки, необхідним є аналіз типу загроз, що надає можливість створення надійної системи економічної безпеки суб'єкта господарювання.

Серед видів загроз виділяють: управлінські, інформаційні, структурно-функціональні, кредитно-фінансові, техніко-технологічні і мілітаристичні.

Зауважимо, що під час воєнного стану зменшилась можливість створення продукції та послуг через брак людських та матеріальних (фізичних) ресурсів; зменшився попит в регіонах ведення бойових дій та прилеглих до них територій через відтік населення; фізично неможливе ведення бізнесу через бойові дії, а також неможливість збути продукцію на експорт через логістичні проблеми. Саме тому державні інституції надають умови безпечного функціонування суб'єктам господарювання, що є необхідною умовою для вирішення пріоритетних завдань на макро- та мезо- рівнях, особливо під час воєнного стану, коли питання поповнення бюджету, збереження робочих місць вирішуються завдяки малому та середньому бізнесу.

Таким чином, економічна безпека під час воєнного стану повинна формуватися на макро-, мезо- та макрорівнях, за підтримки ефективних дій відповідних державних інституцій, перманентно оцінюючи стан якісних та кількісних індикаторів соціально-економічних процесів, що забезпечить функціонування національної економіки країни навіть у надзвичайних умовах.

Література

1. Колодяжна І.В., Букріна К.А. Економічна безпека в системі сталого функціонування підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. Вип. 23(1). С. 135-140. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2019_23%281%29__30. (дата звернення: 22.05.2022).
2. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 19.05.2022).
3. Martyniuk V. Methodical approaches to assessing the economic security of the State. *Międzynarodowa Konferencja Naukowa*. 2017/07/25. Warszawa. URL: https://www.researchgate.net/publication/340136789_Metodichni_pidhodi_do_ocinki_stanu_ekonomicnoi_bezpeki_derzavi_Methodical_approaches_to_assessing_the_economic_security_of_the_State (дата звернення: 22.05.2022).

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Радченко Олександр Петрович

Доктор економічних наук, доцент
Професор кафедри менеджменту та інновацій
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
(Одеса, Україна)

Наталія Томчевська – Попович

Кандидат наук, доцент
Сілезький університет в Катовіце
(Катовіце, Польща)

Питання продовольчої безпеки будь-якої країни є безумовно першочерговим у визначені стратегічного розвитку економіки загалом та системи національної безпеки зокрема. В Україні проблема продовольчої безпеки набула особливого значення. Як засвідчує світова практика, лише та держава, яка може гарантувати забезпечення населення продуктами харчування в будь-яких умовах, здатна проводити незалежну політику. Виробництво продуктів харчування в Україні має не тільки мету задоволення потреби власного населення, а й збереження експортних позицій на світових ринках.

Доведено, що Україна, як один із найпотужніших виробників аграрної продукції, тривалий час позиціонується як гарант продовольчої безпеки в багатьох країнах світу завдяки традиційно потужному продовольчому експорту. Внесок України до світового продовольчого ринку у 2021 р. був еквівалентним забезпеченню харчуванням близько 400 млн осіб [1].

Відомий факт, що наша держава стабільно входить до п'ятірки провідних світових експортерів зернових і зернобобових культур. За результатами 2020/2021 маркетингового року експорт зернових і зернобобових та продуктів їх переробки склав 44,9 млн тон. Зокрема, експортовано 16,6 млн тон пшениці, 4,2 млн тон ячменю, 18,4

тис. тон жита, 23,1 млн тон кукурудзи, а також 126,9 тис. тон борошна. Важливість ролі України особливо виявилася під час пандемії COVID-19, коли було зруйновано глобальні ланцюги постачання товарів. Україна продовжила виконувати свої зобов'язання та істотно сприяла продовольчій безпеці своїх партнерів на Близькому Сході, в Європі, Південно-Східній Азії та Північній Африці [2].

У 2021 р. Україна увійшла до складу Комітету зі всевітньої продовольчої безпеки ООН, який підпорядковується Генеральній Асамблеї ООН через економічну і соціальну Раду ООН і конференції Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН.

Важко повірити, але наприкінці лютого український народ та вся світова спільнота опинилися в нових реаліях. Повномасштабне вторгнення РФ в Україну поставило під загрозу міжнародну продовольчу безпеку та може спровокувати найбільшу продовольчу кризу в історії людства.

Наразі окупаційними військами РФ захоплено близько 125 тис. кв. м. української території. При цьому станом на 23 лютого 2022 року під тимчасовою окупацією вже було 43 300 кв. км, або 7% української території. Такі дії РФ мають всі підстави призвести до катастрофічних наслідків, серед яких:

- Зрив посівної кампанії, що є особливо загрозованим. Активні бойові дії наразі відбуваються в тих областях, де вирощують більшу частину пшениці - Харківській, Одеській, Запорізькій. Сукупно це однозначно призведе до зменшення врожайності, зборів і експорту зернових;

- Порушення цілісних ланцюгів постачання продукції сільського господарства та харчових продуктів (від первинного виробництва до реалізації продукції споживачеві), а також діяльності щодо створення доданої вартості в АПК, пов'язаної із виробництвом, переробленням, розподілом, споживанням й утилізацією харчових продуктів;

- Ускладнений експорт української продукції на зовнішні ринки через блокування портів України з боку РФ (60% сільськогосподарської продукції України експортується морем), що негативно вплине насамперед на країни, які залежать від імпорту харчової продукції.

А це, в свою чергу, має призвести до катастрофічних наслідків глобальної продовольчої безпеки:

- подальшого підвищення світових цін на продовольство (згідно з прогнозом ФАО від 11.03.2022, через війну в Україні світові ціни на продукти харчування та корми можуть зрости на 20%);

- глобального стрибка інфляції, якою передусім буде вражено країни з малорозвинутою нестабільною економікою на Близькому Сході та у Північній Африці [3].

Війна, розв'язана РФ, вимагає швидких дій реагування, які мають передбачати комплекс заходів щодо підтримки економіки України загалом та аграрного сектору зокрема. Серед таких інструментів має стати: поточний моніторинг балансу основних продуктів харчування на продовольчому ринку; формування обсягу закупівлі продовольчих товарів тривалого зберігання і забезпечення їх закупівлю; формування переліку товарів критичного імпорту, необхідних для забезпечення безперервного функціонування аграрних підприємств; забезпечення, за можливості, безперервного виробництва с/г продукції та продуктів харчування тощо.

Література

1. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 01 липня 2020 р. № 2497-VIII. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2004. № 49. Ст. 527.

2. Україна увійшла до Комітету продовольчої безпеки ООН. URL: <https://agropolit.com/news/19610-ukrayina-uviyshla-do-komitetu-prodovol>.
3. Сак Т., Більо І., Ткачук Ю. Еколого-економічні наслідки російсько-української війни. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-6>.

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ МАРКЕТИНГОВИХ СИСТЕМ

Робул Юрій Володимирович

Доктор економічних наук, доцент

Доцент кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(Одеса, Україна)

Маріола Гжибовська-Бжезіньська

Професор, декан економічного факультету Вармінсько-Мазурського університету

(Ольштин, Польща)

Визначення економічного значення цифрового маркетингу та встановлення системи об'єктивних показників його розвитку являє собою складне методологічне завдання, оскільки цифрові технології не зосереджені в якомусь одному чи декількох секторах чи галузях економіки, а охоплюють різною мірою практично усі з них [1]. Національне рахівництво та галузеві статистики можуть надавати дані, що показують обсяг товарів та послуг, створених ІТ-сектором, кількість зайнятих у ньому, показники охоплення домашніх господарств та підприємств персональними комп'ютерами, користувацькими мобільними пристроями (мобільними телефонами), доступом до широкосмугового передавання даних, мобільного інтернету, показниками розвитку телекомунікаційних мереж та послуг, а також об'єму реалізованих товарів та послуг через цифрові канали та їх часткою у загальному обороті торгівлі. Разом із тим, такого переліку показників все ще недостатньо для комплексної оцінки функціонування маркетингових систем оскільки деякі важливі аспекти, пов'язані з створенням та функціонуванням цифрових платформ, характером розвитку ІТ-сектору, розвитком та реалізацією маркетингових комунікацій, взаємодії класу С2С складно одержати в програмах статистичних спостережень.

На рівні національної економіки значення цифрових маркетингових систем може вимірюватись через їх внесок у суспільне виробництво та ефективність підтримання процесів обміну. Втім, визначення внеску економічних процесів, здійснюваних за допомогою цифрових технологій, в тому числі цифрових маркетингових систем у ВВП являє собою серйозну, не вирішену остаточно дотепер проблему.

Багато з характерних процесів функціонування цифрових маркетингових систем, як визначено вище, є подібними до угод у неформальній економіці, тобто, угод між неформальними підприємствами. Важливе питання полягає в тому, чи можуть сучасні статистичні процедури фіксувати плату, що стягується новими цифровими посередниками. Яким чином адекватно реєструвати економічні потоки, наприклад, цифрової платформи типу ВnВ чи Uber, якщо територія обслуговування є набагато більше, ніж територія реєстрації? З урахуванням нових посередників та нових способів ведення бізнесу, що збільшують обсяг неформальних трансакцій між домашніми господарствами та між ними та іншими організаціями, звичайні методи, які до цього часу забезпечували оцінки цих потоків, не можуть бути використані для вимірювання економічного значення цифрових маркетингових систем.

Комплексне вивчення маркетингових систем, в тому числі цифрових повинно охоплювати як визначення їх результативності, так і її передумови. Відтак, система показників результативності їх функціонування повинна включати як індикатори товарообігу, так і індикатори інтенсивності та ефективності використання цифрових каналів споживачами.

В межах маркетингових систем здійснюються обміни цінностями між їх учасниками. На цьому ґрунтується методика визначення об'єму цифрової торгівлі, створена Міжнародним валютним фондом та ОЕСР [2]. Вона передбачає вимірювання загального об'єму торгівлі в цифрових каналах на основі класифікації акторів системи – виробників цінності, процесів створення та одержання цінності та її форм. Основні потоки цінності створюються домашніми господарствами, комерційними організаціями, некомерційними організаціями, що обслуговують домашні господарства та урядовими організаціями. Застосування різноманітних цифрових технологій у маркетингу пов'язано з процесами замовлення, створення та доставки цінності. Цінність може набувати форми товару, послуги, інформації або даних. Таким чином, результативний показник функціонування маркетингових систем визначається як сумарна вартість товарообігу потоків цінності. Відповідно в цифрових маркетингових системах виділяються три рівні потоків: 1) потоки електронної торгівлі товарами на ринку кінцевих споживачів, де розміщення замовлень та (або) проведення оплати відбувається у цифрових каналах, а доставка цінностей – за допомогою фізичних ланцюгів постачання; 2) потоки електронних послуг, які виробляються з використанням цифрових платформ; 3) потоки товарів та послуг між організаціями, як у фізичному, так і у електронному вигляді, які здійснюються за допомогою інструментів електронного бізнесу, в першу чергу торгівлі з використанням потоків обміну даними (Electronic Data Interchange).

Ступінь розвитку цифрових маркетингової системи на рівні національної економіки визначається, відповідно, обсягом реалізованих товарів та послуг та їх співвідношенням з загальним товарообігом в межах економіки в цілому. Також, слід взяти до уваги ефективність підтримання обмінів, що є важливим призначенням функціонування маркетингових систем, в тому числі цифрових на рівні національної економіки. Уявімо собі у конкурентних умовах, коли угоди між споживачем і продавцем укладаються вільно і без примусу два протилежних випадки: 1) маркетингову систему, у якій укладається велика кількість угод з невеликою ціною, і 2) маркетингову систему, у якій укладається невелика кількість угод великої вартості.

Перший варіант означає маркетингову систему, яка розвиває механізми ринкової взаємодії, але створює незначний прибуток для її учасників, відтак стимули до розвитку та впровадження інновацій є невеликим, відтак все, що пов'язане з технологічними умовами розвитку цифрових маркетингових систем розвивається повільно. Другий варіант означає, що ринкові механізми не охоплюють значну частину споживачів, і цифрова маркетингова система не набуває потрібної масовості. Відтак, незважаючи на наявність більшої вигоди для учасників угоди та, ймовірно, більших за розміром стимулів розвивати системи та механізми цифрового маркетингу, вони не призводять до розвитку основного операційного ресурсу системи – специфічних знань та умінь у потрібній, значній кількості споживачів, а відтак не відбувається накопичення споживчого досвіду. Належний розвиток маркетингової системи, який призводить до ефективного функціонування потоків цінності, використання, володіння, грошей та відповідальності, розвитку контексту споживання і зростання якості життя потребує одночасно як значної кількості учасників системи, так і зростання вартості трансакцій. Характерний розмір трансакцій можна також оцінити за їх питомою вартістю – вартістю трансакцій у цифрових каналах, що припадає на одного кінцевого споживача протягом певного періоду часу (Average Revenue per User, ARPU) – звичайно, одного року.

Альтернативний підхід до визначення ступеня розвитку цифрових маркетингових систем являє собою Індекс електронної комерції UNCTAD B2C [3]. Він

складається з чотирьох компонентів: частка населення, яка користується Інтернет, частка населення, старшого за 15 років, яка має рахунок, що дає можливість оплачувати придбання товарів та послуг у цифрових каналах та переказувати гроші у них, кількість безпечних серверів, що припадає на один мільйон населення, а також доступність і надійність послуг доставки, яка оцінюється за даними операторів поштового зв'язку. Компоненти індексу нормалізуються до 100 і входять до нього як складові зваженої середньої величини. Відповідно, сам індекс набирає значень від 0 до 100. Фактично, цей показник показує наявність умов для розгортання та повноцінного функціонування цифрових маркетингових систем, засвідчує наявність необхідних умов для цього.

Література

1. Watanabe C., Naveed K., Tou Y., Neittaanmäki P. Measuring GDP in the digital economy: Increasing dependence on uncaptured GDP. *Technological Forecasting and Social Change*. 2018. T. 137. С. 226-240.
2. Measuring Digital Trade: Results of OECD / IMF Stocktaking Survey. *International Monetary Fund, OECD*; S. Matei, F. Fortanier; Statistics Department. IMF, 2017. 18 с. ВОРСОМ - 17/07.
3. UNCTAD B2C E-Commerce Index 2019. UNCTAD. United Nations, 2019. 16 с.

MARKETING: COMPETITIVE INTELLIGENCE

Садченко Олена Василівна

Доктор економічних наук, професор

Завідувач кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
(Одеса, Україна)

Prof. dr hab., Вища школа економіко-гуманітарна
(Бельсько-Бяла, Польща)

In the context of the globalization of modern business, it is impossible to manage companies without knowing the surrounding marketing environment, which has a direct impact on the efficiency and effectiveness of entrepreneurial activity. New technologies, directions of technical developments allow companies to produce competitive goods, which means that they can adjust their business plans and strategies for building relationships with partners in time.

Inventions, novelties are always in the "secret field" of the company in this regard, special attention of the management should be paid to the collection, generalization, analysis of competitors and partners. To obtain the necessary information, companies widely use the means and methods of competitive intelligence obtained from open sources from absolutely legal positions. The credibility of information sources is very important, because there is a concept of disinformation and the credibility of information should always be questioned. Therefore, large companies have organized a special analytical department, which collects, professionally processes information, as well as compares information obtained from various sources that are necessarily independent of each other.

The purpose of competitive intelligence is not only to obtain information, but, most importantly, to use it correctly and provide feedback between the results achieved and changes in future activities. This process must take place constantly, otherwise the point in recalculating indicators and prolonging the situation in modern conditions of scientific and technological progress and information and communication technologies is lost. Competitive intelligence is an effective business development tool for developing management decisions in order to increase the company's competitiveness.

A competitive intelligence company must constantly maintain a team of professionals, but for small and medium-sized enterprises this is practically impossible, for such enterprises it is more suitable to resolve the issue in the form of outsourcing, that is transfer by an enterprise on the basis of an agreement of certain types or functions of industrial business activities to specialized companies operating in the desired area. For companies, the use of the services of outsourcing organizations is not entirely profitable, since it is expensive to constantly use their analytical reports, so it is better to organize work for a marketer's analytics who is well versed in information both at the enterprise and in the market. Marketing activity is a part of competitive intelligence aimed at the efficient use of all resources to obtain valuable information and, on its basis, compare the resources and features available to the company with the competitive environment in which it operates, to achieve the strategic goal.

Companies often use the same sources of information, but different management decisions are made to achieve their goal. There is no universal methodology, there is only an individual approach to the use of the data obtained. Competitive intelligence requires marketers who are able to assess the real situation in the market, build strategic, tactical and operational models for the company and give effective recommendations to improve the company's competitiveness. Why is a marketer, because he has knowledge, has experience not only in the enterprise, but, most importantly, in the market space at different levels: local, regional, national and international. The marketer or marketing department contributes to the positioning of the company both in the internal and external markets.

Competitive intelligence is a tool of a marketer, only a marketer, together with the head of the company or manager, make crucial decisions for the company. Many use open information, but not all enterprises manage to be competitive. The market is changeable, the market situation instantly reacts to any even very small, seemingly insignificant changes, therefore the reaction of the company's manager must be fast, and this requires constant information. The sources of information can be different: people (consultants, clients, journalists, analysts specializing in the industry you are researching), documentation in paper and electronic form, the Internet, information databases, and others.

The initial stage of competitive intelligence is monitoring - this is a system of systematic observations, fixing the processes taking place on the market and structuring quantitative and qualitative indicators, this is a study of the environment.

Information about the competitive environment of the company in the final result should appear in the form of a system of indicators in the following areas: scientific, technical, technological and managerial innovation activity. Competitive intelligence is the tool by which the business is at the stage of stability – «maturity».

The subjects of market relations must constantly analyze the competitive environment in which they operate. To collect, process and analyze the received information about the competitors of the researched environment at the enterprises special systems are introduced, the effective use of which significantly helps in the competition. The structural elements of such systems are: sources of market information; collection of published information; methods of data collection and systematization; primary analysis; the method of transmitting the processed information to the officials responsible for developing the strategy; comparative analysis of competition for strategy formation [1].

The main resulting indicators are key performance indicators (KPI), which reflect the true results of the implementation of the company's strategy in achieving the planned goals. Based on indicators that characterize performance, it is necessary to create a system of initial data that can be obtained from open sources of information. It is very important at this stage to structure the initial information so that without wasting time it would be possible to quickly change not only the tasks for business development, but also the company's strategy.

It is the monitoring of open data and then its analysis for the company that is very important, due to the fact that any changes in the external and internal market environment will allow the company to anticipate further actions of competitors, make effective management

decisions, make proactive decisions and prevent the very possibility of undesirable situations.

Using the results of competitive intelligence, conditions are created under which the creation of new markets, certain market sectors for their product and the conditions for the production of a new innovative product are initiated. Time and space is what competitive intelligence is about. Time is a decrease in time for making quality management decisions and space is the production of a competitive product.

In the modern world, the use of the Internet in competitive intelligence is not only important, but also necessary as a source of open information. Preliminary collection of information on the Internet will allow you to quickly visualize the market situation in which the company is located. But we should not forget that there is a lot of disinformation on the Internet and only a professional in the field of production and economic activity is able to identify the information that will be useful and valuable to him. We should not forget that information quickly becomes outdated or changes, so constant monitoring is a necessary step in competitive intelligence.

Література

1. Gorbali N.I., Smereka L.V., Mikitin O.Z. Competitive intelligence: essence, significance, prospects of development. *Management and entrepreneurship in Ukraine: stages of formation and problems of development*. 2019. Issue 2. P. 53-60.
2. Moskalenko N.O., Leonova Yu.O. Theoretical approaches to competitive intelligence and features of its analytical ensuring. *Problems of the economy*. № 2 (36). 2018. P. 228-234.
3. Sadchenko O.V. Convergence of Neuromarketing Technologies in Modern Conditions of Economic Development. *The mechanism of economic regulation*. 2021. № 3. P. 97-107.

ENTERPRISE RISK FORECASTING AT THE PROCESSING ENTERPRISES OF THE NATIONAL ECONOMY

Сафонов Юрій Миколайович

Доктор економічних наук, професор

Заступник директора Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України (Київ, Україна)

Головченко Оксана Юрївна

Кандидат економічних наук

Доцент кафедри публічного адміністрування

ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Головний спеціаліст Департаменту міжнародних спорів Міністерства юстиції України (Київ, Україна)

The production and sale of products of the processing industries of the national economy are associated with the likelihood of situations that lead to loss of profits or even resources of the producer, to the insolvency of the enterprise and bankruptcy. Since, due to certain historical reasons, the concept of the theory of forecasting business risks in Ukraine is in the process of formation, it seems appropriate to highlight the following methodological aspects.

The economic category "entrepreneurial risk" is characterized as the probability of irreversible loss of resources or part of the estimated profit due to a situation that cannot be controlled by the management of the processing enterprise of the national economy. The purpose of analysis and forecast of entrepreneurial risk is to determine the prospects for the development of an individual enterprise by participating in the implementation of state food programs and in the correct choice of its strategy in the market.

There are the following principles of analysis and forecasting of business risk in the macroeconomic environment: risk losses are independent of each other; losses on one risk

group do not automatically lead to an increase in the probability of losses on another risk group; the maximum possible loss should be less than the assets of market participants.

Entrepreneurial risk can be divided into two types - dynamic and static. Dynamic is associated with unforeseen changes in the external environment, which can lead to both losses and additional income. Static is the risk of losses caused by the incapacity of the processing enterprise of the national economy, in respect of which the bankruptcy procedure is conducted with the sale of assets to repay existing debt. This risk can only lead to losses.

Perform qualitative and quantitative risk analyzes. Qualitative analysis is relatively simple, its main task is to determine the risk factors, stages and work in which it occurs, i.e. to identify potential areas of influence, and then identify the types of possible risks.

Quantitative analysis is more complex, it involves determining the size of individual risks and the risk of a particular type of business.

All the factors that in one way or another increase the degree of risk can be divided into objective and subjective. Objectives do not depend directly on agricultural producers: inflation, competition, economic policy, etc. Subjective factors are controlled by the current management system. They characterize the efficiency of production potential, the presence of cooperative relations, the correctness of market segmentation, etc.

There is a quantitative measure of risk, which is determined by the absolute or relative level of losses. In absolute terms, entrepreneurial risk is equal to the magnitude of possible losses in material (natural) or value (monetary).

Assessing the level of risk is the most responsible and methodologically complex stage of the process of managing these risks. The quality of such an assessment depends on the feasibility of a transaction, determining the level of required income on it, which corresponds to this level of risk, the formation of adequate costs of risk insurance.

In principle, the level of risk is assessed by the formula:

$$R = VR \times S \quad (1)$$

where: R – the level of risk involved;

VR – the probability of this risk;

S – the amount of possible losses on this risk.

The dual nature of production and exchange of processed products implies that the products produced, on the one hand, is a commodity intended for trade, on the other hand - a resource that determines the volume and conditions of purchase and sale, and at the same time prospects for agricultural production, who act in the wholesale markets as sellers. This feature is not typical of specialized trade organizations that act as intermediaries, and therefore independent of production results.

When determining the risks of sales, it is advisable to calculate the following types of losses:

- loss of natural resources in the field of production from reducing, firstly, the gross harvest of crops (directly dependent on the reduction of sown areas and yields), and secondly, the gross production of livestock products (caused by reducing livestock, reducing their productivity);

- loss of natural resources from the reduction of marketable products (determined by the difference between planned and actual sales);

- loss of cost resources in the field of production associated with rising costs (caused by unforeseen costs per unit of output);

- loss of cost resources in the field of circulation. These include loss of profit due to reduced sales by type of product, prices in force at the time of the transaction, as well as segmental losses of market conditions caused by lower sales prices.

Since the factors of production and sales of agricultural products can be not only negative but also positive, helping to increase profits by attracting additional natural and cost resources to the reproduction process, the calculation of additional income is carried out similarly.

Thus, forecasting business risk is an important issue for processing enterprises of the national economy in martial law and a basic parameter for the realization of the dangers of economic entities in the macroeconomic environment. The set of measures aimed at resolving these issues in martial law is not effective enough due to many problems related to technical, technological, financial and economic, resource and social capabilities of entities, as well as difficulties in assessing and forecasting certain economic processes in military conditions.

Література

1. On Approval of the Decree of the President of Ukraine "On Martial Law in Ukraine" No. 2102-IX dated 24.02.2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.

ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ АНАЛІЗ В УПРАВЛІННІ РИНКОВОЮ ВАРТІСТЮ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сусліков Андрій Олексійович

Економіст

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

(Київ, Україна)

У практиці аналізу ринку цінних паперів традиційно виокремлюють два основних методологічних підходи: технічний аналіз і фундаментальний аналіз. При фундаментальному аналізі вартість акцій емітента визначається виходячи з оцінки ринкової вартості акцій аграрного підприємства. Тому, з погляду фундаментального підходу, оцінка акцій передбачає розрахунок теперішньої вартості нескінченного потоку дивідендів, оскільки ціна продажу акцій в кінцевому підсумку залежить від потоку дивідендів. З погляду інвестора, дохід від володіння акціями може бути отриманий або як потік очікуваних дивідендів, або від продажу акцій за ціною, вищою від тієї, за якою вони були придбані.

Метод дисконтованого грошового потоку у фундаментальному аналізі дає змогу обчислити вартість аграрного підприємства шляхом дисконтування за ринковою ставкою потоку грошових надходжень, що створюється ним, а також визначити залишкову вартість бізнесу, віднімаючи дисконтовані витрати на оплату праці, придбання оборотних активів, амортизаційних відрахувань та капітальних інвестицій [1]. Даний метод є одним з найпоширеніших завдяки тому, що значення всіх параметрів можна отримати з публічних джерел або з фінансової звітності підприємства.

Визначивши ринкову капіталізацію аграрного підприємства і маючи облікові дані щодо загальної кількості випущених емітентом акцій, можна визначити реальну вартість акцій і порівняти її з ринковою ціною.

У результаті застосування фундаментального аналізу в управлінні ринковою вартістю аграрних підприємств інвестор може обрати одну з двох основних стратегій [1].

Так, за першою стратегією здійснюється пошук недооцінених на ринку акцій. Інвестор має віддати перевагу вибору акцій з низькими значеннями показників відношення ринкової ціни до чистого прибутку на акцію (P/E) та відношення ринкової ціни до вартості активів аграрного підприємства, що припадають на одну акцію (P/B).

Згідно з другою стратегією, об'єктом інвестування виступають акції, ринкова вартість яких має тенденцію до зростання. Іншим критерієм вибору інвестора тут може слугувати зростання ринкової капіталізації самого підприємства. Водночас, це найбільш ризикована стратегія, що вимагає прийняття швидких та відповідальних рішень.

Література

1. Mahajan S. Corporate Finance: Theory and Practice in Emerging Economies. New York: Cambridge University Press, 2020. 358 p.

MODERN TECHNOLOGICAL TOOLS OF MODELING IN THE INFORMATION ANALYTICAL SUPPORT OF MANAGEMENT AND MARKETING

Чайковська Марина Петрівна

Доктор економічних наук, доцент

Доцент кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)

Today, in the context of global digital transformations of socio-economic systems, the adoption of managerial decisions and the implementation of projects in management and marketing are based on the Big Data, analytical processing of information regarding a certain managerial situation, its intellectual analysis for the generation of the best option or scenario for the development. The main features of modern information and analytical support include: innovative nature of most projects in management and marketing; the importance of effective human communications (especially in geographically dispersed or on-line works models); high degree of dependence on external conditions and user requirements; personification and customer orientation, the importance of collaboration work; need to use an adaptive spiral model of the life cycle of projects and flexible management methodologies.

Increased uncertainty of requirements, turbulence of conditions and unstructured initial data require the formation of effective management mechanisms based on innovative technology platforms such as virtualization, Big Data Management, Data Mining, machine learning, neural networks) and modern modeling technologies (simulation, agent-based, agent-based - dynamic, reflective, business value, visualization, multi-approach and others) [1, p. 118].

The development of theoretical methods of analysis and forecasting takes place in parallel with the evolution of socio-economic systems, the complication of their structure and the convergence of levels towards sociotativity, customer orientation and holisicity [2, p. 130].

Under these conditions, classical models and tools for information and analytical support should be applied already at the initial stages of the innovation process (the generation of ideas, the formation of new models, creative analysis). And also should be developed in the direction of increasing flexibility and adaptability, convergence of analysis and synthesis in identifying the key characteristics of societal systems and determinants of the behavior of economic entities of different levels, supporting the visualization component, and opportunities for teamwork.

For instance, intelligent systems based on artificial neural networks make it possible to make the system self-learning and solve prediction problems for unformalizable tasks. More traditional approaches such as fundamental factor analysis, regression and correlation analysis, decision trees, genetic algorithms, etc. do not have the necessary flexibility. Technology neural networks modeling are not only multi-parameter problems of nonlinear optimization, but also a special case of pattern recognition methods, discriminant analysis, clustering methods, etc. There are a lot off applied tools for implementing the prediction problem based on the apparatus of neural networks, such as ST Neural Networks, Stuttgart Neural Network Simulator, Qnet, NeuroSolutions. Neural networks can be implemented both in software and hardware (neural boards, neuro-chips - Intel, Micro Devices, Adaptive Solutions, Hitachi etc.). Neural networks belong to connectionist models, using weighted connections between simultaneously processing elements, which makes them more flexible and reliable, allowing you to make predictions on incomplete, distorted, internally inconsistent information, minimize predictive errors in real time due to constant optimization of the structure.

Another important issue of information and analytical support is the compliance of the idea generation stage with the adopted development strategy. The result of this stage can be significantly improved through the use of modern visualization modeling technologies, which make it possible to increase the visibility and usability of presenting information; quality and

volume of information perception; visualize relationships, structure and logic [3, p. 217].

An effective tools for generating and systematizing ideas, planning, monitoring and managing a project, organizing communication processes for project participants, allows you to visualize data in the user-friendly form using task maps, mind maps, Gantt charts, network charts, WBS charts, graphic reports, value business models such as NABS, Value Propositional, Business Canvas Model etc. Furthermore, the combination of these tools enhances their effect. For example, Mind Mapping technology in logic Business Canvas Model allows to get to the heart of the problem and at the same time gives a comprehensive view of the problem, focuses on critical factors, problems, risks, monetization model, financial flows, customers, partners of the project (Fig 1.).

Fig. 1. Mind Mapping technology in logic Business Canvas Model

Currently, there are standards, models, notations, software that specializes both in visual modeling, and in building a mind map (Mindjet MindManager, FreeMind, XMind, SciPlore (MindMapping, MindGenius). In recent years, a whole class of software for Mind Mapping has been dynamically developing on the global IT market, included solutions from Ukrainian product IT companies, for instance, Concept Draw Office from CS Odessa [4]. The current trend is the emphasis on support for web and mobile devices, desktop (iMindMap), the use of exclusive tools to increase efficiency (SmartLayout, MultiMaps and Audio Notes from iMindMap); quality (adaptive work surface grid and model templates from ConceptDraw) flexibility in setting up libraries, export; development of training services (webinars, trainings, videos); expansion of functionality due to connection with business process modeling software, UML diagrams, SWOT tables, project management, brainstorming strategy formation. Bill Gates called mind maps a guide to the future of information technology [5, p. 47].

In summary, it should be noted that qualitative changes in modeling technologies and the rapid growth of markets for relevant software tools necessitate expanding the range of use of technological modeling tools, both in terms of functionality and stages of the project life cycle, with an emphasis on the initial stages of planning and forecasting. Dynamic transformations of quantitative indicators and the formation of new qualitative aspects of the

development of societal systems are prerequisites for the development and forecasting tools based on the use of neural network modeling technologies. The use of technological visual modeling tools implements collaborative project and process management based on an iterative management model, provides the shortest path from a project idea to its implementation, allowing you to convert systematized ideas into lists of tasks and resources.

Література

1. Chaikovska M.P. Conceptual and methodological principles of management of marketing IT-projects in a digitally transforming environment: monograph. Odessa: OLDL-PLUS, 2021. 370 c.
2. Sadchenko O.V., Robul I.V. Economic and environmental marketing space of the economics of experience. *Economic Innovations*. Odessa, 2020. Vol. 22. № 1(74). P. 129- 139.
3. Pratt W.K. Digital Image Processing, 4th Edition, Wiley - Interscience, A John Wiley & Sons, Inc., Publication, 2017. 807 c.
4. Official Web site Computer System Odessa. URL: <https://www.conceptdraw.com/products/>.
5. Gates Bill Business @ the Speed of Thought: Succeeding in the Digital Economy. Grand Central Publishing, 2009. 370 p.

РОЗВИТОК МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ В 2015-2021 РОКАХ

Чуркіна Ірина Євгенівна

Доктор економічних наук, доцент
Професор кафедри обліку та оподаткування

Кузоваткін Дмитро Ігорович

Студент спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)

У 2014 році починається реформа децентралізації, призначена забезпечити збалансованість соціально-економічного розвитку регіонів України шляхом формування міжбюджетних відносин через посилення бюджетної децентралізації. І сьогодні вже можна оцінювати наскільки перерозподіл повноважень та фінансових ресурсів між центральними та місцевими органами влади та самоврядування сприяє підвищенню ефективності бюджетної системи України в цілому.

Загалом, аналізуючи розвиток місцевих бюджетів у 2015-2020 рр. [1], слід виділити наступне. По-перше, розміри дохідності місцевих бюджетів після прийняття політики децентралізації почали поступове зростання. Припинення зростання у 2019 р. і зниження у 2020 р. можна пояснити важким економічним становищем країни та світу в цей період, наслідками пандемії COVID-19, а сьогодні – і війною з росією. По-друге, не зважаючи на те, що фінансова децентралізація спрямована на фінансову самодостатність, частка трансфертів від органів державного управління місцевим бюджетам України залишається високою. По-третє, структура доходів до місцевих бюджетів радикально не змінювалась через відсутність цілеспрямованого плану щодо зменшення міжбюджетних трансфертів і загальну неготовність місцевих бюджетів одразу ж прийняти всю відповідальність за дохідну частину на себе, що мало стати однією з найважливіших задач у другому етапі децентралізації, починаючи з 2019 р. По-четверте, саме субвенції та дотації місцевим бюджетам від держбюджету дозволили забезпечити ті темпи фінансової децентралізації, які безумовно були. При цьому поступове переведення місцевих бюджетів на самоокупність можливо лише у довгостроковому періоді. По-п'яте, політика децентралізації переклала відповідальність за виконання багатьох процесів на бюджети нижчих рівнів, що надало можливість оперувати окремим територіальним громадам великою сумою коштів. По-шосте, якщо

надходження до місцевих бюджетів більш менш рівномірні по місяцях, то динаміка витрат є стабільною з року в рік і має значні розбіжності по місяцях – до 50% для січня і грудня. По-сьоме, оновлена система контролю, наявність соціально-економічних проблем, використання бюджетних коштів, проведення тендерних закупівель сприяють вирішенню проблеми нецільового використання бюджетних коштів. По-восьме, механізм розподілу бюджетних ресурсів, що діє на сьогодні, не забезпечує потрібного рівня незалежності місцевих органів влади у вирішенні соціально-економічних проблем, оскільки обсягу власних надходжень у місцеві бюджети недостатньо в результаті того, що система формування доходів місцевих бюджетів зберегла елементи, характерні для державно-планового управління національною економікою, тоді як виконання місцевих бюджетів відбувається за умов ринкового господарювання. При цьому система планування витрат місцевих бюджетів та детального контролю за цільовим характером даних витрат є недосконалою. По-дев'яте, залишається проблема самостійності та незалежності фінансової політики на рівні громад, більш того, принципи децентралізації так і залишаються нереалізованими.

Отже, з урахуванням змін до Бюджетного [2] та Податкового [3] кодексів України щодо формування місцевих бюджетів з 2015 року було досягнуто: зміцнено бюджетну та фінансову самостійність місцевих бюджетів; сформовано єдиний кошик доходів загального фонду та розширено його джерела; закріплено за місцевими бюджетами стабільні джерела доходів та розширено дохідну базу місцевих бюджетів; збільшено дохідну базу за рахунок нової трансфертної політики; систему балансування замінено системою бюджетного вирівнювання, яка передбачає горизонтальне вирівнювання податкоспроможності територій залежно від рівня надходжень на одного жителя; передано з державного бюджету заклади соціально-культурної сфери (в фінансуванні з місцевих бюджетів (в рамках децентралізації).

З метою вирішення проблемних питань та подальшого розвитку місцевих бюджетів доцільно здійснити такі заходи: збільшити частку окремих загальнодержавних податків, які передаються до місцевих бюджетів, що має посилити фінансову достатність місцевих бюджетів та заохочувати органи місцевого самоврядування до розвитку економіки задля збільшення податкових надходжень; забезпечити розвиток подальшого реформування міжбюджетних відносин; вжити комплекс заходів щодо погашення податкових боргів та недопущення їх утворення в подальшому; провести постійний моніторинг динаміки виробничої діяльності бюджетоутворюючих підприємств, соціально-економічної ситуації та стану виконання основних показників соціально-економічного розвитку міст; залучити громадськість до моніторингу та контролю за формуванням і розподілом бюджетних ресурсів та ін. Ці бюджетні нововведення, направлені на бюджетну самостійність та фінансову незалежність місцевих бюджетів, також сприятимуть створенню реального підґрунтя для виконання місцевими органами влади своїх повноважень в частині надання якісних суспільних послуг та ефективному функціонуванню бюджетної системи.

Крім того, на сьогодні слід урахувати наслідки воєнних дій на території України в результаті агресії росії, що потребує антикризовий перегляд міжбюджетних відносин, що повинно стати об'єктом ґрунтовних розробок науковців і практиків на сучасному етапі.

Література

1. Статистичний збірник. Міністерство фінансів України. 2014–2020 роки. URL: <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik>
2. Бюджетний кодекс України : Закон України № 2456-VI від 08.07.2010 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
3. Податковий кодекс України : Закон України № 2755-VI від 27.05.07.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ НА ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ США ТА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Якубовський Сергій Олексійович

Доктор економічних наук, професор,

завідувач кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин

Черкез Сергій Іванович

Студент спеціальності «Економіка» (магістр)

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) є невід'ємною частиною відкритої і ефективно функціонуючої економічної системи та головним каталізатором розвитку. ПІІ у світі за підсумками 2020 року склали майже 1 трлн дол. США, знизившись із 1,5 трлн роком раніше. Спад стався через макроекономічну рецесію, спричинену наслідками коронавірусу COVID-19. Це майже на 20% менше за нижній рівень, зафіксований після світової фінансової кризи понад 10 років тому. Розглядаючи динаміку прямих іноземних інвестицій США та Великої Британії, починаючи з 2016 року у цих країнах спостерігається спад їх залучення (табл. 1).

Таблиця 1

Потоки прямих іноземних інвестицій, окремі роки, млн дол. США та %

ПІІ	2016	2017	2018	2019	2020	2019 / 2020, %
Сполучені Штати Америки						
внутрішні	459 419	308 956	203 234	225 108	150 828	-33,0
зовнішні	284 469	327 780	-157 406	28 596	234 920	721,5
Велика Британія						
внутрішні	258 699	96 354	65 299	45 454	19 724	-56,6
зовнішні	-37 606	142 373	41 425	-6 081	-33 409	-
Світ *						
внутрішні	2 065 238	1 660 972	1 416 565	1 493 924	993 398	-33,5
зовнішні	1 616 138	1 604 696	907 721	1 155 476	881 981	-23,7

* Без урахування офішорних фінансових центрів Карибського басейну

Джерело: складено на основі даних [1; 2]

У США прямі іноземні інвестиції почали стрімко знижуватися з 2016 року, коли вони досягли максимуму у розмірі 459 млрд дол. США. Це пов'язано із зміною влади в країні. Невизначеність зародилася у зв'язку із низкою передвибірних заяв Дональда Трампа під час передвибірчої кампанії. Так, він обіцяв виправити «дисбаланс у світовій торгівлі», для чого, опинившись у Білому домі, проголосив курс на відміну вільної торгівлі та запровадження протекціонізму. В цей же час Велика Британія починає процес виходу Королівства з Європейського Союзу ініційований адміністрацією Сполучених Штатів Америки. Таким чином залучені інвестиції в 2017 році склали 96 млрд дол. – що є в 2,5 рази менше за попередній період.

У 2018 році світові потоки прямих іноземних інвестицій продовжували скорочуватися, впавши до 1,4 трлн. дол. Це скорочення пояснюється головним чином великомасштабною репатріацією прибутку багатонаціональними компаніями (БНК) Сполучених Штатів Америки накопиченого за кордоном протягом перших двох кварталів 2018 року, після податкових реформ, проведених у цій країні наприкінці 2017

року. У Сполученому Королівстві, де також розташована велика кількість американських БНК, потоки ПІІ також скоротилися на 32% до 65 млрд дол., оскільки нові інвестиції в купівлю акцій скоротилися вдвічі [3]. Також у 2018 році прямі інвестиції Китаю в США різко скоротилися, досягнувши мінімуму на тлі торгової війни, китайських обмежень на вихідні інвестиції, а також нових розслідувань уряду США придбань китайськими компаніями американських активів. В свою чергу великомасштабна репатріація коштів американськими БНП призвела до негативного показника вивезення ПІІ (-157 млрд. дол.), внаслідок чого у 2018 році Сполучені Штати Америки випали зі списку 20 найбільших країн-інвесторів.

У 2017 році вихідні потоки ПІІ з Великої Британії склали 142 млрд дол., що слідує за трьома послідовними роками чистого вилучення інвестицій у період з 2014 по 2016 рік і є найвищим рівнем вихідних потоків ПІІ у Великій Британії. Позитивний тренд продовжився й у 2018 році, на рівні 41 млрд дол. Це збільшення частково пов'язане з різким збільшенням зовнішніх злиттів та поглинань – їхня вартість збільшилася з 23 млрд дол. у 2016 році до 94 млрд дол. у 2018 році (це був максимум за 17 років). На відміну від Великої Британії, для США ситуація трохи поліпшилась у 2019 році (залучення ПІІ збільшилось на 11%), але пандемія коронавірусу COVID-19 внесла свої корективи. У Європі приплив ПІІ обрушився на 80%, тоді як у Північній Америці його падіння було не настільки різке (-42 %). Сполучені Штати Америки залишалися найбільшою приймаючою країною ПІІ (150,8 млрд. дол.), за ними слідував Китай (149,3 млрд дол.). Також зниження ПІІ у Сполучених Штатах Америки в 2020 році пов'язують із виходом країни зі Всесвітньої організації охорони здоров'я та Паризької угоди про зміну клімату, що є сигналом про менш схильне до співпраці ставлення до основних глобальних партнерів. Іноземні інвестори прийняли це до уваги та діяли відповідним чином. Відтік ПІІ із Сполучених Штатів у 2020 році збільшився в 10 разів, порівняно з попереднім роком, і склав 235 млрд дол.

Історично політика США сприяла іноземним інвестиціям і загалом існувало лише невелика кількість обмежень та регуляторних інструментів для вхідних інвестицій. На даний момент США намагаються знайти баланс між відкритістю для іноземних інвестицій та необхідністю вирішення проблем у галузі економіки та національної безпеки. В свою чергу уряд Великої Британії активно заохочує прямі іноземні інвестиції. Правові, нормативні та бухгалтерські системи Великої Британії є прозорими та відповідають міжнародним стандартам. Також правова система Великобританії забезпечує високий рівень захисту.

Література

1. World Investment Report 2021. Country Fact Sheet: United States. United Nations Conference on Trade and Development. URL: https://unctad.org/system/files/non-official-document/wir_fs_us_en.pdf.
2. World Investment Report 2021. Country Fact Sheet: United Kingdom. United Nations Conference on Trade and Development. URL: https://unctad.org/system/files/non-official-document/wir_fs_gb_en.pdf.
3. World Investment Report 2021: Investing in Sustainable Recovery. United Nations Conference on Trade and Development. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2021_overview_ru.pdf.

COMPARATIVE ANALYSIS OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN UKRAINE AND KAZAKHSTAN

Жмай Олександр Володимирович

Старший викладач кафедри менеджменту та інновацій

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)

Today, there are many conversations in the world about social entrepreneurship (SE), which, along with the usual goals for traditional business (profit making, market leadership et cetera), considers as its direct responsibility to solve certain social problems. In Europe, this direction is actively developing. For example, in countries neighboring Ukraine, Romania and Moldova, social entrepreneurship is enshrined at the legislative level. In accordance with it, the following elements of the SE are distinguished. Presence of clear social goals and mission, written in the charter of the organization. 90% of profits are redirected to corporate purposes, and only 10% can be used as dividends. On liquidation, all assets must be transferred to another social enterprise. The “one to eight” principle, that is, the highest salary should not exceed the sum of the eight smallest salaries in the enterprise.

There are also social enterprises through insertion. This is a specific type when companies adapt for people with disabilities (which must be at least 30% of the total number of employees). Not only workplaces are organized, but also support: psychological assistance, qualifications at the workplace and much more.

In Ukraine, there is no legislation regulating such activities yet, but enterprises of this type are successfully operating. Often, social enterprises appear as a response to existing problems in society. For example, the brand of felt products Gudzyk [1] arose due to the desire not only to make a quality product, but also to help older people improve their well-being.

The quarantine introduced due to the coronavirus pandemic in 2020 has changed not only the activities of traditional business, but also the social one. The decline in activity is typical for the economy of Ukraine as a whole. However, in recent years, social entrepreneurship has been actively developing in our country. And as a guideline of where we want to go, countries such as Great Britain or Canada are chosen.

However, Kazakhstan, where the situation with social entrepreneurship is quite comparable with Ukrainian realities, can be no worse example for our country. For example, if we talk about the volume of this market, then the Association of Social Entrepreneurs of Kazakhstan today includes 120 people, and their total number varies from 300 to 500 [2]. In Ukraine in 2017, there were approximately 150 social entrepreneurs [3], but the same problem arose as in Kazakhstan: on the one hand, not all people consider themselves to be in this area, believing that they are engaged in ordinary business; on the other hand, some entrepreneurs simply do not understand (or do not want to say) what legal status they are in. These figures allow us to speak about the approximate comparability of social entrepreneurship markets in these two countries.

According to a survey conducted in Kazakhstan in 2020, the answers to the question “What is the legal status in which [your] organization conducts social entrepreneurial activities?” divided into three almost identical groups: 32% are non-profit organizations and operate in the form of a public association or foundation; 35,7% of respondents conduct their activities in the form of JSC, LLP or sole proprietorship; 32% of respondents could not answer this question. In Ukraine, a similar survey made it possible to obtain the following answers [4]: charitable organization/public association – 6%; individual entrepreneur - 5%; private enterprise/organization – 26%; public organization - 16%; limited liability company (LLP) - 14%; agricultural cooperative – 13%; business association of civil society enterprises – 10%; undecided – 10%.

On the one hand, we see that the percentage of respondents who could not say exactly where they belong is much less than in Kazakhstan. However, the choice of options here is much larger, which makes the results more blurry. At the same time, representatives of the public organization "Egalite International", which develops and promotes social entrepreneurship in Ukraine, emphasize that today social entrepreneurs are mainly work as small and medium-sized businesses [4].

Similar figures are in Kazakhstan: 66% of respondents have 1-5 people in a team, including management personnel, and only 3% of companies have a team of 50 or more people. With regard to market conditions, the situation here is somewhat different. In Ukraine,

for example, 35% of respondents employ representatives of vulnerable groups of the population, and 8% solve environmental problems [4], while in Kazakhstan 6% and 1%, respectively, do this. At the same time, in the Kazakh market, most of the respondents noted that they are engaged in the development of local communities, social work, social protection and assistance to people in difficult life situations, which is not entirely related to social entrepreneurship. This shows the similarity of the problems facing Ukraine and Kazakhstan: the lack of clear regulation of social entrepreneurship and, as a result, a lack of understanding of what a social enterprise really is and what its goals are.

Another important area of development is training in social entrepreneurship. Both in Kazakhstan and in Ukraine, there are various funds and acceleration programs that operate in this area. However, it is not the knowledge itself that is important, but how it will be applied in the future. So, for example, only for 2018-2019. in the Zhas Project incubator (Kazakhstan), 1,000 projects were funded. 1 million tenge (approximately \$2,500) was allocated for each, as well as scholarships for participants. Nevertheless, the number of social entrepreneurs in Kazakhstan has not increased significantly. Of course, the coronavirus has played its role, but the lack of appropriate infrastructure is also an important factor. And this can be singled out as another priority problem.

However, the first steps have already been taken, and the law regulating the activities of social entrepreneurs in Kazakhstan was adopted and entered into force on January 1, 2022. In addition to the definition of social entrepreneurship (“entrepreneurial activity of social entrepreneurship entities that contribute to the solution of social problems of citizens and society”), it also fixes the main tasks of the SE: solution of social problems, including through the introduction of social innovations and assistance in the provision of social services; assistance in ensuring employment of socially vulnerable segments of the population and creating equal opportunities for them with other citizens to participate in socially useful activities; promotion on the market of manufactured goods, work performed, services provided by social entrepreneurship entities [5].

Література

1. Офіційний сайт Gudzykyu. URL: <https://gudzykbags.com.ua> (дата звернення: 20.05.2022).
2. Масштабное исследование о социальном предпринимательстве провели в Казахстане. *Applied Economics Research Centre*. URL: <https://aerc.org.kz/news/masshtabnoe-issledovanie-o-socialnom-predprinimatelstve-proveli-v-kazahstane-> (дата звернення: 20.05.2022).
3. Социальное предпринимательство в Украине. Интервью с Петром Дарморисом. *Кар’єра для нового життя*. URL: <https://careerfornewlife.com/ru/blog-ru/interviewru/sotsialnoe-predprinimatelstvo-v-ukraine-intervyu-s-petrom-darmorisom/> (дата звернення: 20.05.2022).
4. Социальное предпринимательство как ответ общества на социальные потребности. *БЗНЕС*. URL: https://biz.ligazakon.net/ru/interview/205014_sotsialnoe-predprinimatelstvo-kak-otvet-obshchestva-na-sotsialnye-potrebnosti (дата звернення: 20.05.2022).
5. О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам предпринимательства, социального предпринимательства и обязательного социального медицинского страхования: Закон Республики Казахстан от 24 июня 2021 года № 52-VII. URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=33046086&pos=2;-69#pos=2;-69 (дата звернення: 20.05.2022).

Міжнародна науково-практична конференція
«Формування обліково-аналітичного забезпечення організаційно-управлінської
підтримки суб'єктів національної економіки»

Секція аспірантів та студентів

OPEN-БАНКІНГ ТА ХМАРНИЙ БАНКІНГ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Андрушої Крістіна Миколаївна

Студентка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Кальєсва Анна Сергіївна

Студентка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник: Журавльова Т.О., к.е.н., доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(Одеса, Україна)

Значний вплив на розвиток та вдосконалення банківського сектору здійснюють фінансово-технологічні інновації. Банківські та фінансові організації застосовують інноваційні підходи у своїй діяльності, оскільки нині все частіше створюються компанії, які використовують високо інноваційні технології та пропонують фінансові послуги за більш привабливими умовами та з меншими витратами для клієнтів.

Фінансові технології або фінтех – це технології, які використовуються у фінансових службах для оптимізації керування фінансовими аспектами діяльності, включаючи нові бізнес-моделі, додатки, програми та процеси. Фінтех є основою різноманітних онлайн-транзакцій. Наша країна сприяє розвитку фінтеху згідно зі Стратегією розвитку фінтеху в Україні до 2025 р., затвердженою НБУ у липні 2020 року. Ця Стратегія передбачає забезпечення розвитку ринку Fin Tech, а також розвиток цифрової економіки, цифрових технологій та платформи регуляторів. Результатом цієї Стратегії має стати підвищення рівня фінансової обізнаності та залученості населення та бізнесу через інновації в банківській сектор. ФінТех передбачає використання та впровадження наступних послуг: міжнародні грошові перекази, Інтернет - банкінг і P2P-кредитування, інвестиційний менеджмент і private banking, а також обробка та організація великих обсягів інформації – Big Data [1].

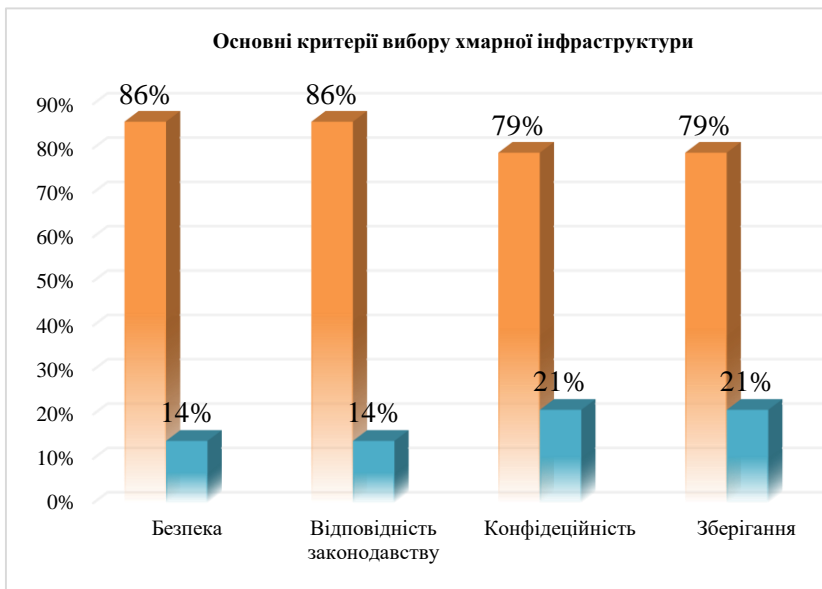
Одним з видів інновацій є Open-банкінг, тобто механізм відкриття банками доступу до власних систем стороннім особам. Першими кроками в цій сфері було формування у 2018 р. маркет-плейсу Let'sPartner, який дає можливість обмінюватися інформацією між банками, бізнесом та фінтех компаніями. В рамках цього маркет-плейсу взаємодіють Укрсоцбанк та Альфа-Банк. Основними вигодами від Open-банкінгу для банків є: формування спільної клієнтської бази; скорочення операційних витрат банку; формування спільного інтерфейсу з іншими банками та фінтех-компаніями; мобільність надання послуг; формування єдиної фінансової платформи; розширення банківських послуг. Для клієнтів перевагами є: можливість формування вигідних та зручних продуктів; зростання асортименту надання послуг; зниження вартості банківських послуг; покращення якості послуг; можливість отримання інформації про банки з метою їх порівняння; можливість отримання нефінансових послуг поряд із фінансовими; мобільність отримання послуг.

Проте, для Open-банкінгу характерні і певні недоліки та втрати як з боку банку, так і для клієнтів. Так, для банків це: постійна залежність від інтернет ресурсів та програмного забезпечення; ймовірність технічних збоїв, хакерські атаки; значні витрати

на інноваційний розвиток; постійна, жорстка, прозора конкуренція завдяки можливості клієнтів спів-ставляти продукти та послуги різних банків. Клієнти не можуть бути впевненими в конфіденційності персональних даних через можливі хакерські атаки, а отримання банківських послуг залежить від Інтернету, програмного забезпечення та технічних пристроїв. Відповідно до рішення НБУ надавати платіжні послуги в Україні через Open-банкінг можуть наступні установи: банківські установи (а саме відкривати клієнтам рахунки та надавати розрахунково-касові послуги); НБУ шляхом надання окремих платіжних послуг; установи е-грошей (можуть здійснювати емісію е-грошей, відкриття рахунків та здійснення платіжних операцій); платіжні установи (можуть відкривати рахунки та надавати платіжні послуги) [2].

Розглянемо ще один вид інновацій – «банкінг в хмарах». Його сутність полягає в зберіганні інформації банків в Інтернеті. Він дає можливість формувати V-Cloud - проект під конкретного клієнта. Це означає, що клієнт може отримувати додаткові сервіси, віддалено зв'язуватись з банком, зберігати інформацію, отримувати додатковий захист даних. Формування нового банку в «хмарі» дозволяє отримати додаткові можливості зберігання інформації та скоротити витрати на дане зберігання, отримати додатковий захист даних, розширити коло фінансових і нефінансових послуг [3].

Банки є одними з найбільш консервативних організацій, для них безпека і надійність даних є пріоритетними напрямками в їх діяльності. Незалежною міжнародною організацією Cloud Security Alliance було проведено дослідження «Використання хмар у фінансовому секторі». У дослідженні взяли участь 102 великі компанії фінансового сектора з Європи, Америки і Азії. Результати показали, що основними критеріями вибору хмарної інфраструктури є (рис. 1) [4].

Джерело: сформовано автором на основі даних [4].

Рис. 1. Основні критерії вибору хмарної інфраструктури

Використання хмарних рішень дуже обмежене. Менш ніж 10% респондентів зберігають понад 40% своїх послуг у приватній чи публічній хмарі, водночас абсолютна більшість зберігає від 0% до 20% послуг у хмарі (табл. 1). Це також суперечить світовим тенденціям, згідно з якими великі та середні банки все більше переміщують свої послуги, процеси та функції у хмару [5].

Основними перевагами від хмарного банкінгу для комерційних банків є: застосування штучного інтелекту та технології блокчейну; удосконалення бізнес процесів; мінімізація витрат на бізнес процеси; конкурентоспроможність установи; генерування всеохоплюючої платформи надання послуг для клієнтів між банками, підприємствами, фінансовими установами; захист баз даних з використанням біометрії та безпечних індивідуальних сховищ. Для клієнтів перевагами є: отримання доступу до міжбанківського валютного ринку; швидке отримання послуг; депонування, кредитування, гарантії, обміну, переказу, оплати рахунків; взаємодія банку 24/7; багатофункціональна взаємодія за допомогою додаткових інтернет можливостей; скорочення витрат на послуги; доступ до різноманітних послуг; індивідуальні послуги банкінгу у смартфоні, ноутбуках та будь-яких гаджетах; можливість формування власної інфраструктури в хмарі (B-Cloud).

Варто також відмітити, що «банкінг в хмарах» має певні недоліки як для комерційних банків, так і для їх клієнтів. Для банків це: хакерські атаки; ймовірність помилки штучного інтелекту; недостатність кваліфікованих кадрів; потребує великих фінансових вкладень; мінімальна проінформованість клієнтів. Клієнтам загрожує втрата персональних даних, ймовірність помилок штучного інтелекту, а також залежність бізнесових рішень від мережі інтернет, хмарних технологій та пристроїв для їх втілення.

Таблиця 1

Статистика опитування щодо зберігання даних у хмарах

Приватна хмара		Публічна хмара	
Банки	80%	Банки	63,6%
Сервіси	0-20%	Сервіси	0-20%

Джерело: сформовано автором на основі даних [5].

Наразі НБУ врегулював питання щодо хмарного банкінгу в Україні під час воєнного стану. Згідно постанови Правління НБУ № 42 від 08.03.2022 р. «Про використання банками хмарних послуг в умовах воєнного стану в Україні», банки отримали можливість надавати банківські послуги, використовуючи хмарні сервіси, чії ЦОДи (центр обробки даних) розміщені на території держав ЄС, Великої Британії, США та Канади. Ця норма діятиме на період воєнного стану та впродовж 2 років після його скасування. Також банки отримали право під час обробки банківських операцій та персональних даних клієнтів застосувати як вітчизняні засоби криптографічного захисту інформації, так і ті, що відповідають вимогам законодавства держав, з території яких надаються хмарні сервіси [6].

Таким чином можна зробити висновок, що новітній банк - це поєднання різноманітних фінансових технологій, які направлені на диджиталізацію послуг. Це стає поштовхом до еволюції банків, а саме їх статутів, функцій, сервісів, продуктів, що з часом дозволять банківським установами надавати не лише фінансові послуги, а й нефінансові, які будуть підлаштовані індивідуально під кожного клієнта.

Література

1. Руденко З. М. Вплив розвитку фінтех на банківський ринок в Україні. *Socio-economic problems of the modern period of Ukraine*. 2018. Вип. 2 (130). С. 67–71.
2. Дроботя А. Я., Бражник Л. В., Дорошенко О. О. Диджиталізовані інновації банківського бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 23.

3. Андрушків І. П., Надівець Л. М. Діджиталізація в банківському секторі: світовий та вітчизняний досвід. *Проблеми економіки*. 2018. № 4. С. 195–200.
4. Банки: майбутнє за хмарними рішеннями. *Облік SaaS*. URL: https://ioblik.com/uk/documentation/banki_buduschee_zh_oblachnymi_resheniyami (дата звернення 13.04.2022).
5. Опитування українських банків та фінтехкомпаній – 2019. URL: http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2019/12/FinTech-Survey-Report_UKR_12-12-2019.pdf (дата звернення 13.04.2022).
6. НБУ допустив українські банки до хмар. *AM Integrator Group*. URL: <https://amintegrator.com/ua/nbu-dopustiv-ukrayinski-banki-do-hmar/> (дата звернення 13.04.2022).

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Белєва Євеліна Сергіївна

Аспірантка

Науковий керівник: Кусик Н.Л., к. е. н., доцент, завідувач кафедри обліку та оподаткування

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)

Жодна сфера у ринковій економіці, зокрема охорона здоров'я, не може успішно розвиватися без добре налагодженої системи фінансового забезпечення. Нові й оі механізми сприяють якісним змінам у наданні медичних послуг, будучи одночасно одним із вирішальних факторів під час прийняття рішень про розширення їх спектру. Розмаїття наявних проблем у системі фінансового забезпечення охорони здоров'я в Україні, неоднозначність їх оцінки і практичного вирішення, пошук можливостей використання різних форм взаємодії держави та підприємницьких структур у фінансуванні медичної сфери зумовлюють актуальність дослідження.

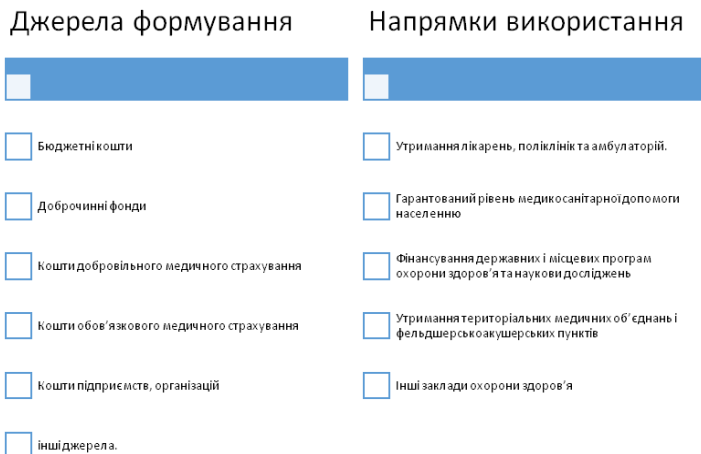
Теоретичні та практичні аспекти фінансового забезпечення охорони здоров'я висвітлені у наукових працях вітчизняних і зарубіжних учених: Р. Бачо, Я. Буздуган, С. Гончарука, В. Дем'янишина, Д. Долбевої, Н. Карпшин, М. Литвиненко, Є. Малік, А. Мокрицької, С. Онишко, Г. Рожкова, М. Савельєвої, Ю. Шевчук [1; 2; 3].

Здоров'я це найголовніша цінність кожної людини, і саме велика цінність зумовлює необхідність охорони здоров'я кожної людини. Забезпечення громадян держави високоякісною медичною допомогою достатнього обсягу залежить від матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я, професіоналізму й кваліфікації медичних працівників. До обов'язкових умов медичного обслуговування відповідної якості належить фінансове забезпечення – пріоритетний чинник, що впливає на розвиток охорони здоров'я й соціально-економічну результативність сфери. Складна економічна й політична ситуація в Україні зумовила недостатнє бюджетне фінансування охорони здоров'я останніми роками. Причинами низького рівня фінансового забезпечення медичної сфери є недостатність бюджетних коштів, нерациональне їх використання, недосконалість наявних бюджетних і небюджетних механізмів управління.

Розглядаючи кошти державного бюджету, бюджетів місцевого та регіонального рівнів як джерело фінансових ресурсів медичної галузі, потрібно зазначити, що бюджетне фінансування забезпечує: можливості для рівного доступу до медичної допомоги, можливість оптимізації системи охорони здоров'я в національному масштабі; відносну простоту технологій фінансування й оплати праці в цій сфері. Джерела фінансового забезпечення охорони здоров'я та напрямки їх використання наведено на рис. 1 [4; 5; 6].

Важливим джерелом фінансування охорони здоров'я є кошти державного та місцевих бюджетів. Враховуючи вагомість цього джерела фінансування, воно, на жаль,

неспроможне у повному обсязі забезпечити усі потреби сфери охорони здоров'я. Не меншої уваги потребують і додаткові фінансові ресурси, якими є кошти, отримані з інших джерел, – добровільне медичне страхування та благодійництво.

Рис. 1. Джерела фінансового забезпечення системи охорони здоров'я

В умовах трансформації соціально-економічних і політичних відносин в Україні спостерігається загострення цілої низки проблем в охороні здоров'я, які потребують нових наукових підходів до розв'язання та прийняття принципових рішень на рівні як держави, так і її регіонів. Найважливішими з них є організаційно-економічні проблеми, зокрема:

1) низька ефективність фінансового забезпечення охорони здоров'я, пов'язана з невідповідністю обсягів коштів, що спрямовуються на фінансове забезпечення цієї сфери з офіційних джерел, наявним потребам;

2) слабкість організаційно-фінансової підтримки з боку держави, що проявляється в суперечливому податковому законодавстві, значному податковому навантаженні і зарегульованій діяльності страховиків, застарілій системі фінансування лікувальних установ, відсталості їх технологічної та матеріальної бази, відсутності преференцій і податкових пільг для впровадження медичного страхування на підприємствах;

3) нераціональне використання наявних ресурсів і низька доступність населення до якісних медичних послуг;

4) недосконалість і неузгодженість чинного законодавства (Бюджетний кодекс України, Основи законодавства про охорону здоров'я України, закони про місцеві державні адміністрації, про місцеве самоврядування в частині повноважень органів охорони здоров'я, мережі закладів охорони здоров'я);

5) нестабільність і не відпрацьованість методів фінансового забезпечення первинної медико-санітарної допомоги;

6) недосконалість структурно-організаційної моделі системи охорони здоров'я: існування паралельно з системою охорони здоров'я, що знаходиться у віданні Міністерства охорони здоров'я України, низки служб систем міністерств і відомств.

Спостерігається постійне зростання видатків зведеного бюджету України на охорону здоров'я, однак їх рівень щодо ВВП значно нижчий за встановлені стандарти.

Недостатність коштів, виділених державою на медичну сферу, спричинила зменшення обсягу безоплатного медичного обслуговування, «затягування» проведення капітального ремонту приміщень медичних закладів, оновлення обладнання, порівняно низьку заробітну плату медичного персоналу. Фінансове забезпечення охорони здоров'я в Україні за рахунок коштів добровільного медичного страхування є незначним через недостатній рівень страхової культури. З одного боку, страхові компанії недостатньо вміло розвивають свої послуги, а з іншого – фізичні особи вимагають низьких тарифів на велику кількість медичних послуг, що, звичайно, є неможливим. Тобто громадяни України не призвичаєні через інструменти страхування сплачувати за медичні послуги та вважають страхові премії надто високими для участі у добровільному медичному страхуванні. Наявність вищезазначених проблем приводить до необхідності реформування фінансового забезпечення охорони здоров'я в Україні, що передбачає формування та імплементацію нової моделі фінансування, яка містить очевидні та доступні гарантії держави щодо розміру безкоштовної медичної допомоги, посилене фінансове забезпечення громадян у разі непрацездатності, ефективний та неупереджений розподіл бюджетних коштів і зниження неформальних платежів, заохочення до покращення якості надання медичної допомоги громадянам державними і комунальними медичними закладами.

Література

1. Бачо Р.Й. Сучасні тенденції розвитку страхування здоров'я в Україні у посткризовий період. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2015. № 10. С. 218–223.
2. Долбнєва Д.В., Гончарук С.М. Необхідність та основні напрямки вдосконалення порядку формування та використання ресурсного потенціалу охорони здоров'я в Україні. *Проблеми економіки*. 2016. № 3. С. 46–52.
3. Онишко С.В., Шевчук Ю.В. Проблеми фінансування і перспективи розвитку медичного страхування в Україні. *Інтелект XXI*. 2016. № 5. С. 158–162.
4. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index> (дата звернення: 13.05.2022).
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 13.05.2022).
6. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://minfin.gov.ua> (дата звернення: 13.05.2022).

СУТНІСТЬ ТА АНАЛІЗ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Бессарабова Ніка - Катерина Андріївна

Студентка спеціальності «Облік і оподаткування» (магістр)

*Науковий керівник: Масіна Л.О., к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)*

У сучасних умовах ведення господарської діяльності капітал відіграє значну роль у розвитку підприємства, забезпеченні інтересів його власників та є важливим елементом в управлінні фінансовим станом підприємства. Капітал підприємства характеризує загальну вартість засобів у будь-яких формах, які інвестуються у створення його активів та являє собою один з найважливіших елементів, які є загальною сумою фінансових ресурсів підприємства. Власний капітал підприємства відображає частку майна підприємства, яка фінансується за рахунок власних засобів підприємства та вкладених коштів власників [1, с. 187].

В традиційній теорії бухгалтерського обліку капітал підприємства розглядається як пасив, а не актив, що засвідчує балансове рівняння (облікова модель):

активи дорівнюють сумі власного капіталу та зобов'язань. Звідси, величина власного капіталу підприємства визначається як різниця між його активами та зобов'язаннями [2].

Сутність власного капіталу підприємства розкривається через такі основні його функції:

1. Заснування та введення в дію. Саме статутний капітал є основою для створення нового суб'єкта господарювання.

2. Забезпечення кредитоспроможності, відповідальності та гарантії. Статутний капітал є певною гарантією повернення коштів для кредиторів. Чим він більший, тим більших збитків може зазнати підприємство без загрози інтересам кредиторів та тим вищою є його кредитоспроможність.

3. Забезпечення життєдіяльності підприємства. Підприємство є краще захищеним від впливу загрозливих факторів в разі, коли власний капітал збільшується, оскільки саме за рахунок власного капіталу можуть покриватися збитки підприємства. Якщо в результаті збиткової діяльності відбувається постійне зменшення власного та статутного капіталу, то підприємство може опинитися на межі банкрутства [3, с. 54].

4. Фінансування та забезпечення ліквідності. Внески у власний капітал (споруди, обладнання, грошові кошти) використовуються для фінансування операційної та інвестиційної діяльності підприємства, а також для погашення заборгованості по позичках. Це підвищує ліквідність підприємства та збільшує можливості для довгострокового фінансування.

5. Забезпечення незалежності. Розмір власного капіталу безпосередньо впливає на рівень залежності підприємства від кредиторів, позичальників та інших фінансових установ, у яких підприємство позичало кошти.

6. Управління та контроль, реклама. Власники підприємства можуть брати участь в управлінні його діяльністю. Володіння контрольним пакетом акцій надає можливість проводити та формувати власну стратегічну політику розвитку підприємства, рекламу політику, дивідендну політику та контролювати кадрові питання. Таким чином, статутний капітал забезпечує право на управління виробничими факторами та майном підприємства [4, с. 176].

Капітал та його структурна модель мають безпосередній вплив на фінансовий стан підприємства, зокрема на платоспроможність, кредитоспроможність, ліквідність, прибутковість та рентабельність. Капітал є головним елементом та базою для ведення господарської діяльності підприємства, тому його ретельний та професійний аналіз дозволяє отримати обґрунтовану та важливу інформацію щодо фінансового стану об'єкта і розробити відповідне управлінське рішення, яке дозволить підприємству досягти поставлених задач. Перш за все, слід відзначити, що під поняттям «власний капітал підприємства» розуміють балансову вартість активів компанії, яка залишається після вирахування її зобов'язань. Показник власного капіталу виступає одним з головних індикаторів кредитоспроможності підприємства. В ході господарської діяльності підприємства форма капіталу може змінюватися. Такі зміни обумовлені збільшенням або зменшенням абсолютного розміру капіталу або окремих його складових. Відбувається постійне перетворення ресурсів на капітал, на товари або інші види цінностей. Власний капітал є базою для визначення фінансової незалежності підприємства, його фінансової стійкості та стабільності [1, с. 147].

Аналіз капіталу підприємства здійснюється за допомогою аналізу складу капіталу та його структури, зміни складових капіталу і джерел його формування. Інформаційними джерелами для аналізу капіталу підприємства є баланс (звіт про фінансовий стан) (форма № 1), а також примітки до річної фінансової звітності (форма № 5). На основі розрахунку цих коефіцієнтів, робиться висновок щодо фінансової стійкості, ділової активності (оборотності) та рентабельності підприємства.

Фінансовий стан та стабільність вагомою мірою залежать від доцільності вкладення капіталу в активи підприємства. Одним з головних елементів аналізу капіталу

є розрахунок показників майнового стану, серед яких слід виокремити [5]: коефіцієнт зносу основних засобів; коефіцієнт придатності основних засобів; коефіцієнт оновлення основних засобів; індекс постійного активу; коефіцієнт реальної вартості майна; коефіцієнт маневреності власних коштів; коефіцієнт забезпечення запасів власними коштами. Не менш важливим елементом аналізу капіталу є розрахунок показників оборотності, серед яких слід виокремити [5]: оборотність оборотних коштів; тривалість одного обороту оборотних коштів; оборотність виробничих запасів; тривалість одного обороту виробничих запасів; оборотність коштів у розрахунках; оборотність дебіторської заборгованості; тривалість одного обороту дебіторської заборгованості; оборотність кредиторської заборгованості; тривалість одного обороту кредиторської заборгованості.

Таким чином, дослідження головних характеристик, функцій, складових елементів та джерел утворення власного капіталу, дає змогу краще зрозуміти сутність поняття «капітал підприємства» та провести аналіз формування та використання капіталу підприємства.

Література

1. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: навчальний посібник. Київ: Знання. 2004. С. 348.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
3. Пономарьов Д.Е. Капітал підприємства: сутність та аналіз формування і використання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 5. С. 53-58.
4. Голов С.Ф., Єфіменко В.І. Фінансовий та управлінський облік. Київ: ТОВ «Автоінтерсервіс». 2001. С. 544.
5. Мних С.В. Економічний аналіз: підручник. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. С. 472.

ENSURING PROGRESSIVE STRUCTURAL DYNAMICS OF THE NATIONAL ECONOMY IN CONDITIONS GLOBAL CHALLENGES

Білязе О.С.

Здобувач відділу макроекономіки та державного управління

Причорноморський науково-дослідний інституту економіки та інновацій
(Одеса, Україна)

The implementation of priority socio-economic national projects is of strategic importance in ensuring the post-war recovery of the national economy. Problems of functioning and development of education, health care, agriculture, industry, construction and other sectors of the national economy are at the center of attention at all levels of institutional management and regulation. Priority socio-economic national projects are characterized by scale, multicomponent and multifaceted. As a rule, government institutions at all levels take an active part in these projects, and civil society takes a more active part in their implementation. Priority socio-economic national projects occupy leading positions in the country's macroeconomic environment. They are a kind of response to strategic threats to demographics and public health. Demographic negative trends are intensifying, especially in today's conditions. While maintaining these trends, the country's population is further declining.

The following are the main prerequisites for the implementation of priority socio-economic national projects: macroeconomic situation in the country; martial law in the country; solving the most acute problems of national security and state sovereignty;

international foreign economic support; achieving domestic political balance and unity; driving processes in society.

The place and role of priority socio-economic national projects is determined by the relevant circumstances.

First, the implementation of priority socio-economic national projects is closely linked to the end of martial law in the country. Secondly, the transformed socio-economic policy of the state, which is based on man. The focus of projects on human capital development creates additional preconditions for the post-war recovery of the national economy. Third, these projects will be an important part of Ukraine's post-martial law recovery strategy.

Priority socio-economic national projects are considered as the basis for structural modernization and recovery of the national economy. They should contribute to the development of the technological component of the national economy. It should be noted that the implementation of priority socio-economic national projects stimulates the revival of economic activity in the national macroeconomic environment, and their main mission is focused on modernizing the national economy, without which it is impossible to ensure postwar competitiveness in the international market.

Modernization of the national economy is a necessary condition for its transition from resource to industrial, with a high share of high-tech industries. Therefore, the strategic way to achieve this goal is to invest resources in human capital.

Human capital is a socio-economic category derived from the categories of "labor force", "labor resources", "labor potential", "human factor", in general it can be considered as an economic category that characterizes the set of formed and developed as a result of investment productive abilities, personal traits and motivations of individuals who are in their possession, are used in economic activities, contribute to the growth of labor productivity and thus affect the growth of income (earnings) of its owner and national income. The concept of human capital is a natural development and generalization of the concepts of the human factor and human resources, but human capital is a broader economic category "[1].

In the age of advanced market civilization, the role of human capital in the evolution of the national economy is constantly growing. This is due to the fact that as scientific and technical activities expand and deepen, especially in recent years, socio-economic activities cannot do without modern multi-complex technologies. The productive forces of the national economy have reached a level of development in which their evolution is possible only under conditions of creative activity and extensive use of the latest technical means and related knowledge in the field of social work. The following new requirements are beginning to be imposed on the workforce:

- participation in the development of operational activities of almost all employees;
- ensuring the production of quality and complex products, taking into account the impact of scientific and technological progress;
- keeping the cost of operating activities low by constantly improving the methods of determining it;
- individualization of all types and forms of domestic services.

The main signs of recovery of the national economy are a positive change in macroeconomic indicators, including the progressive nature and increase in real gross domestic product per capita; meeting the needs of society in goods and services of appropriate quality and quantity; improving the conditions for the functioning of the business environment, including for small and medium-sized businesses; development of competitive high-tech industries, digitalization of business management processes; efficiency of technological base and innovative models in strategic sectors of the national economy; introduction of effective intellectual investments; structural and innovative improvement and increase of production results on the basis of optimization of reproduction processes; efficiency of functioning and efficiency of state institutions of all levels and links of economy; increasing domestic and foreign investment; possibility of social development and permanent increase of relevant

indicators, including welfare of the population, quality of health care, education, etc.; integration into international supply chains and global financial markets, export support; introduction of the model of resource-efficient and "green" economy, taking into account the territorial aspects and potential of the regions [2].

Thus priority socio-economic national projects should be aimed at the formation and use of human capital in modern conditions, but not possible without the innovation and investment component. Post-war strategic development of the national economic system is not possible without building an effective mechanism for the formation and implementation of integration human capital. Priority socio-economic national projects should be aimed at addressing the issues of post-war recovery of the national economy, taking into account the developed and implemented effective policy of regulation and management of human capital in the country.

Література

1. Melnyk Yu. M. Teoretyko-metodolohichni zasady rehuliuвання rozvytku promyslovosti u natsionalnii ekonomitsi: monohrafiia. Kherson: OLDI-PLuS, 2019. 365 p.
2. Holovchenko O.Yu. Zabezpechennia stiikoho zrostantia natsionalnoi ekonomiky v umovakh hlobalizatsii: dysert. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ekon. nauk: spets. 08.00.03. Odesa, 2020. 244 p.

СИСТЕМА ТА ОСОБЛИВОСТІ СТАТУСУ СУБ'ЄКТІВ ЗЕМЕЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Бялік Влада Юрївна

Студентка спеціальності «Право»

Науковий керівник: Масін В.М., к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)

Досліджувана тема є актуальною, оскільки у сучасних умовах питання земельних правовідносин потребують чіткого та системного аналізу з метою визначення не тільки базових аспектів, але й особливостей структурних елементів у вигляді об'єктів, суб'єктів, методів та принципів. Проблема визначення земельних відносин розкривається з урахуванням впливу зовнішніх та внутрішніх чинників, що надає можливість з'ясувати стан та особливості функціонування відповідних суб'єктів.

Дослідження категорії «земельні відносини» були представлені у працях провідних вчених-економістів, таких як: Л. М. Бойко, М. В. Бочков, Г. Д. Гуцуляк, А. М. Третяк, П. Т. Саблук, М. В. Шульга та ін.

Згідно із чинним законодавством земельні відносини - це суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження землею. До складу суб'єктів земельних відносин є громадяни, юридичні особи, органи місцевого самоврядування та органи державної влади. У свою чергу, об'єктами земельних відносин є землі в межах території України, земельні ділянки та права на них, у тому числі на земельні частки (паї) [1, ст. 2].

На думку науковців, земельні відносини становлять основу для формування та утворення трудових, управлінських, майнових та інших видів відносин у сільськогосподарських підприємствах. Крім того, М. В. Бочков зазначає, що земельні відносини формуються в окремій області володіння землею та її користуванням як виробничим засобом. Л. М. Бойко звертає увагу, що такого відокремленого поняття як земельні відносини не існує, його потрібно розглядати в різних аспектах: суспільні відносини, відносини володіння землею, користування та управління нею, відносини, що пов'язані з охороною землі та рентні відносини [2].

Підкреслимо, що земельні правовідносини - це суспільні земельні відносини, які виникають у сфері взаємодії суспільства з навколишнім природним середовищем і врегульовані нормами земельного права. Крім того, земельні відносини є особливим видом майнових відносин з приводу землі, які врегульовані земельним законодавством. Специфіка відносин, пов'язаних із землею, обумовлена особливостями предмета цих відносин – землі, як об'єкта природи, просторово-територіального базису, території її основного засобу сільськогосподарського виробництва, враховуючи факторне середовище.

Зазначимо, що склад суб'єктів земельних правовідносин затверджено на нормативно-правовому рівні, з урахуванням особливостей функціонування кожного сегмента. Система регулювання земельних правовідносин складається з кількох рівнів, а саме: земельні відносини регулюються Конституцією України, Земельним Кодексом України, а також прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами.

За змістом прав і обов'язків усі суб'єкти земельних правовідносин поділяються на чотири категорії:

- органи державної влади і органи місцевого самоврядування, що мають право на регулювання використання земель;
- власники землі і землекористувачі – носії прав і обов'язків з раціонального використання і охорони земель;
- громадські екологічні об'єднання, наділені правом громадського контролю за використанням земель;
- органи судово-прокурорського нагляду, що здійснюють нагляд за законністю у сфері земельних правовідносин.

Крім того, суб'єктів земельних правовідносин можна поділити на:

- індивідуальні (фізичні особи: громадяни України);
- колективні (юридичні особи: підприємства, установи, організації);
- суспільні суб'єкти (територіальні громади, територіальні одиниці, держава);
- іноземні суб'єкти (іноземні фізичні чи юридичні особи, особи без громадянства, іноземні держави) [2].

У Земельному Кодексі України чітко визначено основні елементи земельних відносин – це володіння, розпорядження та користування. Дані складові становлять основу для визначення сутності земельних відносин.

Суб'єктами форми власності виступають:

- на землі приватної власності – громадяни та юридичні особи;
- на землі комунальної власності – територіальні громади, які реалізують ці права через місцеві органи самоврядування або через місцеві референдуми;
- на землі державної власності – через відповідні органи державної влади.

Приватна власність на землю є однією із найпоширеніших форм власності. Дана форма власності означає, що конкретно визначена ділянка землі на місцевості може належати громадянам або юридичній особі.

Набуття громадянами України приватної форми власності на землю може відбуватися через наступні підстави:

- безплатна передача земель із комунальної та державної власності;
- придбання за договором купівлі-продажу, міни, дарування та іншими угодами;
- отримання спадщини належної земельної ділянки (частки, паю);
- приватизація землі, раніше отриманої в користування.

Згідно з чинним законодавством земельні відносини, які виникають при використанні надр, лісів, вод, а також рослинного і тваринного світу, атмосферного повітря, регулюються цим Кодексом, нормативно-правовими актами про надра, ліси, води, рослинний і тваринний світ, атмосферне повітря, якщо вони не суперечать Земельному Кодексу [1, ст. 3].

Перелік та якісний склад суб'єктів земельних правовідносин в Україні включає суб'єктів права власності на землю, до яких відносяться:

- громадяни та юридичні особи (підприємства, установи, організації) - на землі приватної власності;
- територіальні громади, які реалізують це право безпосередньо або через органи місцевого самоврядування, - на землі комунальної власності;
- держава, яка реалізує це право через відповідні органи державної влади, - на землі державної власності.

Крім того, суб'єктами права державної власності на землю виступає Верховна Рада України в контексті питань землі загальнодержавної власності України.

Суб'єктом права приватної власності на землю є громадяни України. У свою чергу, іноземні громадяни та особи без громадянства не можуть бути суб'єктами права приватної власності на землю.

Зазначимо, що для будь-яких земельних правовідносин обов'язковим об'єктом є земля; для всіх суб'єктів земельних правовідносин визначається комплекс прав і обов'язків, які мають універсальний характер. Представлені обставини відрізняють майнові відносини від інших майнових відносин і обумовлює публічний характер їх регулювання. Земельні правовідносини є правовою формою відповідної сфери майнових земельних відносин.

Крім того, земельне законодавство закріплює за землекористувачами певні права та обов'язки. У свою чергу, землекористувачі мають право на: самостійне господарювання на землі; володіння усіма посівами та насадженнями й іншими культурами, а також виготовлення продукції сільськогосподарського призначення; тощо.

До обов'язків землекористувачів належать: використання земельних ділянок за цільовим призначенням; дотримання законодавчих вимог щодо охорони землі; зберігання усіх властивостей землі, зокрема підвищувати її родючість усіма можливими способами тощо [3].

Таким чином, земельні відносини регулюються спеціальним земельним законодавством, яким встановлюються правовідносини щодо землі як об'єкта земельних відносин, які виникають у процесі сільськогосподарського виробництва між суб'єктами земельних відносин. Визначений перелік суб'єктів надає можливість здійснювати та контролювати земельні відносини з виконанням поставлених завдань.

Література

1. Земельний кодекс України: Закон України № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення: 21.05.2022).
2. Савчук В. Суб'єкти та об'єкти земельних правовідносин. URL: https://savchuk.at.ua/publ/subekti_ta_obekti_zemelnikh_pravovidnosin/1-1-0-10 (дата звернення: 24.05.2022).
3. Іванюк Т.Л. Сутність поняття «земельні відносини». *Інноваційна економіка. Науково-виробничий журнал*. 2019. № 3-4. URL: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/42/43> (дата звернення: 25.05.2022).

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОПЛАТИ ПРАЦІ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Гусьв Артем Олександрович

Студент спеціальності «Облік і оподаткування» (магістр)

Науковий керівник: Побережець О.В., д.е.н., професор, професор кафедри обліку та оподаткування

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова (Одеса, Україна)

Досліджувана тема є актуальною, оскільки на сьогоднішній день держава як суб'єкт макроекономічних відносин не може існувати без бюджетних установ, для яких заробітна плата займає, як правило, найбільшу частку у структурі видатків. Для найманих працівників, в свою чергу, є основним джерелом їх доходів. Дослідження актуальних проблем оплати праці в бюджетних установах, а також пошук можливих шляхів їх усунення поставлено за мету в даних тезах.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про оплату праці» заробітною платою є винагорода, яка обчислюється, як правило, у грошовому вимірнику, виплачується роботодавцем працівнику згідно трудового договору за виконану роботу. При цьому розмір оплати праці залежить від наступних чинників: складності та умов виконуваної роботи; професійно-ділових якостей працівника; результату праці працівника; господарської діяльності суб'єкта господарювання [1, ст. 1].

На сьогоднішній день ключовою проблемою оплати праці в бюджетних установах є низький рівень заробітної плати у порівнянні з приватним сектором. Так, за даними Державної служби статистики України у 2021 році середня заробітна плата у видах діяльності, державний сектор яких займає найбільшу питому вагу, складала: «Освіта» (11817 грн.) та «Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги» (11616 грн.), що є значно нижче за середній показник (14014 грн.) [2].

Основна причина таких диспропорцій між державним і приватним сектором полягає в особливостях нарахування заробітної плати в бюджетних установах, а саме:

- 1) методика нарахування заробітної плати згідно ЄТС;
- 2) методика нарахування індексації на заробітну плату.

Нарахування заробітної плати у випадку окладної системи оплати праці згідно ЄТС передбачає поділ працівників бюджетних установ на 25 груп залежно від посади, а також рівня кваліфікації. Для кожної з цих груп передбачено відповідний тарифний розряд, згідно з яким працівнику встановлюється певна сума окладу. При цьому конкретні тарифні розряди для кожної посади встановлені додатками 2-4 до Постанови КМУ «Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери» від 30.08.2002 р. № 1298. Відповідно до додатку 1 цієї Постанови встановлюються також тарифні коефіцієнти для кожного тарифного розряду [3, дод. 1-4]. При цьому окремо встановлюється сума окладу для 1 тарифного розряду.

Основним недоліком чинної системи нарахування заробітної плати згідно ЄТС є значна невідповідність між сумою окладу для 1 тарифного розряду та мінімальною заробітною платою. Так, згідно Бюджетної декларації на 2022-2024 рр. протягом січня-вересня 2022 р. мінімальна заробітна плата становить 6500 грн., у той час як оклад для 1 тарифного розряду – 2893 грн., що відповідає скоріше прожитковому мінімуму, ніж мінімальній заробітній платі [4, с. 21]. При цьому відповідно до ст. 31 Закону України «Про оплату праці» якщо нарахована заробітна плата працівника, який виконав місячну норму праці, є нижчою, ніж законодавчо встановлений розмір мінімальної заробітної плати, роботодавець має проводити доплату до рівня мінімальної заробітної плати [1, ст. 31]. Це означає, що така істотна різниця між рівнем мінімальної заробітної плати та сумою окладу 1 тарифного розряду фактично призводить до «зрівнялівки», тобто за рахунок доплати до мінімальної заробітної плати працівники бюджетних установ 1 та 12 тарифних розрядів отримують однакову мінімальну заробітну плату. При цьому в такому випадку чинне законодавство дозволяє проводити принаймні часткову диференціацію між рівнем оплати праці лише за рахунок надбавок та доплат до заробітної плати [3, п. 2-3].

Варто відзначити, що відповідно до п.п. 12 додатку до п. 2 Постанови Верховної Ради України «Про Бюджетну декларацію на 2022-2024 роки» від 15.07.2021 р. № 1652 встановлюється за мету поступове скорочення розриву між мінімальною заробітною платою та сумою окладу 1 тарифного розряду з метою усунення

«зрівнялівки» [5, п. 2.12]. Однак, аналізуючи планову динаміку зростання цих показників, слід зазначити, що їхнє зростання у 2022-2024 рр. відбуватиметься пропорційне (табл. 1).

Іншою суттєвою проблемою, наслідком якої є зменшення середнього рівня оплати праці в державному секторі, є порядок нарахування індексації на заробітну плату.

Таблиця 1
Мінімальна заробітна плата та сума окладу 1 тарифного розряду у 2022-2024 рр.

Період	Мінімальна заробітна плата		Оклад 1 тарифного розряду	
	Сума, грн.	Темп приросту, %	Сума, грн.	Темп приросту, %
1	2	3	4	5
Січень-вересень 2022 року	6500	–	2893	–
Жовтень-грудень 2022 року	6700	3,1	2982	3,1
2023 рік	7176	7,1	3193	7,1
2024 рік	7665	6,8	3411	6,8

Джерело: складено автором на основі даних [4, с. 22].

Слід зазначити, що відповідно до ст. 31 Закону України «Про оплату праці» існує вичерпний перелік доплат, які не враховуються при обчисленні розміру заробітної плати працівника для забезпечення її мінімального розміру, серед яких немає індексації [1, ст. 31]. Наслідком такої норми є фактична неможливість отримання працівником індексації, посадовий оклад якого є нижче за мінімальну заробітну плату, оскільки в цьому випадку сума індексації компенсуватиметься зменшенням суми доплати до мінімальної заробітної плати.

Таким чином, основними шляхами вдосконалення чинної методики нарахування заробітної плати є:

1) підвищення темпів зростання суми тарифного окладу 1 розряду у порівнянні з мінімальною заробітною платою. При цьому кінцевою довгостроковою метою має бути зрівняння цих показників. Такий захід дозволить поступово ліквідувати «зрівнялівку» в бюджетних установах, забезпечивши диференціацію між різними тарифними розрядами;

2) включення індексації до переліку виплат, що не враховуються при обчисленні розміру заробітної плати працівника для забезпечення її мінімального розміру. Цей захід сприятиме фактичному збільшенню суми оплати праці для працівників, посадовий оклад якого є нижче за мінімальну заробітну плату, на суму індексації. Варто зазначити, що після досягнення окладу 1 тарифного розряду до рівня мінімальної заробітної плати, ця норма втратить актуальність, оскільки зникне потреба у виплаті доплати до мінімальної заробітної плати.

Література

1. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр> (дата звернення: 25.05.2022).
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 25.05.2022).

3. Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери: Постанова Кабінету міністрів України від 30.08.2002 р. № 1298. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1298-2002-п> (дата звернення: 25.05.2022).
4. Бюджетна декларація на 2022-2024 роки. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/Бюджетна%20декларація%20на%202022-2024%20роки.pdf> (дата звернення: 25.05.2022).
5. Про Бюджетну декларацію на 2022-2024 роки: Постанова Верховної Ради України від 15.07.2021 р. № 1652. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1652-IX> (дата звернення: 25.05.2022).

ПРАВОВІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ В УКРАЇНІ

Кавецький Андрій Олександрович

Студент спеціальності «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: Гоголь М.М., к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
(Одеса, Україна)

Вважається, що дитячі роки – це найбільш яскрава пора у житті кожної людини, бо сповнена чудес та фантазій, і більшість громадян розвинутих країн цілком з цим погодяться. Однак, на жаль, це твердження є хибним для тих, чий вільні та безтурботні роки були спрямовані на забезпечення базових потреб, які потрібні кожній людині для підтримання життєдіяльності, а також тих людей, дитяча праця яких негативно вплинула на їх фізичний та психічний стан. Згідно звіту Міжнародної Організації Праці, кількість неповнолітніх, залучених до різного виду робіт, скоротилася за 16 років майже на 100 млн. чоловік, і на кінець 2016 року складала 152 млн. [1]. Не дивлячись на позитивні зміни впродовж останніх десятиліть, правові, економічні та гуманітарні проблеми залишаються і по сьогодні та потребують більш ретельного дослідження.

Згідно з конвенцією МОП № 138 про мінімальний вік для прийому на роботу, мінімальний вік для прийому на будь-який вид роботи за наймом або іншої роботи, яка за своїм характером або через умови, в яких вона здійснюється, може завдати шкоди здоров'ю, безпеці або моральності підлітка, не може бути нижчим ніж 18 років. Незважаючи на це положення, національне законодавство або правила, або компетентні органи влади можуть після консультації із зацікавленими організаціями роботодавців і працівників, де такі існують, дозволяти роботу за наймом або інший вид роботи особам, віком не молодше ніж 16 років, за умови, що здоров'я, безпека і моральність цих підлітків повністю захищені і що ці підлітки отримали достатнє спеціальне навчання чи професійну підготовку у відповідній галузі діяльності [2, ст. 3]. Окрім цього, згідно ст. 7 цієї конвенції, національним законодавством чи правилами може допускатися прийом на роботу за наймом або на іншу роботу осіб у віці від 13 до 15 років для легкої роботи, яка: не здається шкідливою для їхнього здоров'я або розвитку і не перешкоджає відвіданню школи, їхній участі в затверджених компетентними органами влади програмах професійної орієнтації або підготовки, або їхнім можливостям скористатися отриманим навчанням [2, ст. 7].

Через інтеграційні процеси, до яких активно долучається Україна, кодекс законів про працю України не заперечує вищенаведені положення та не допускає прийняття на роботу осіб молодше 16 років, проте за згодою одного із батьків або особи, що його замінює, можуть, як виняток, прийматись на роботу особи, які досягли

п'ятнадцяти років [3, ст. 188]. Застосування праці осіб молодше вісімнадцяти років на важких роботах і на роботах з шкідливими або небезпечними умовами праці, а також на підземних роботах забороняється [3, ст. 190]. Таким чином, держава захищає права дітей та упереджує негативні наслідки, які спонукає працевлаштування неповнолітніх, проте основні проблеми виникають на практиці.

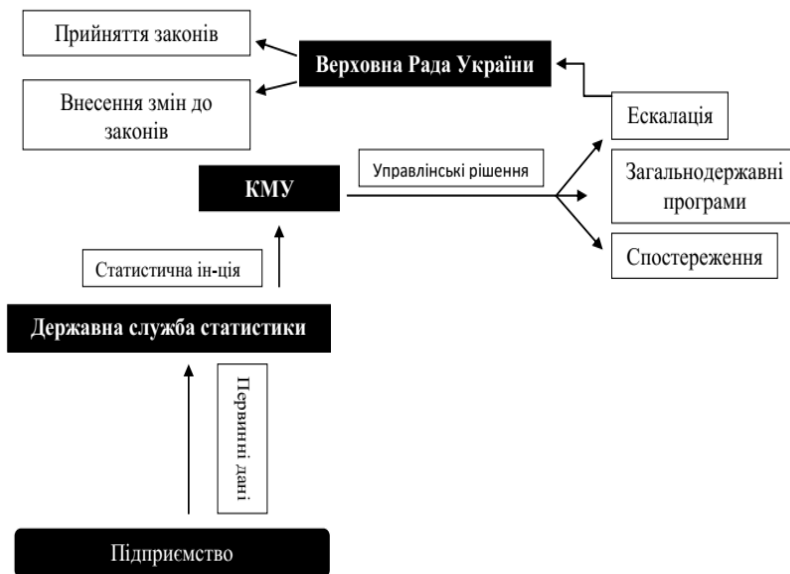
Найбільш явними є економічні проблеми, вони виникають вже на початку працевлаштування. Так, згідно зі ст. 187 КЗпП, особи, що не досягли вісімнадцяти років, у трудових правовідносинах прирівнюються у правах до повнолітніх, а в галузі охорони праці, робочого часу, відпусток та деяких інших умов праці користуються пільгами, встановленими законодавством України [3, ст. 187]. Це робить їх «незручними працівниками», тому нерідко від працевлаштування неповнолітніх вииграють тільки підприємці, бо через неналежне прийняття на роботу, без укладання трудового договору, вони уникають додаткових витрат через маніпулювання оплатою їх праці, а також ухилення від сплати податків, зборів та страхових внесків.

Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» визначає мінімальний страховий внесок, який визначається розрахунково як добуток мінімального розміру заробітної плати на розмір внеску, встановлений законом на місяць, за який нараховується заробітна плата (дохід), та підлягає сплаті щомісяця [4, ст. 1]. Це ще одна причина, яка спонукає роботодавців неофіційно оформлювати неповнолітніх працівників, бо через неможливість працювати повний робочий день, вони зараховуються, здебільшого, на пів ставки, але зі зберіганням фіксованого розміру мінімального страхового внеску.

Окрім цього, були знайдені проблеми в наданні державі статистичної інформації за допомогою регламентованих форм статистичної звітності. Так, основним завданням надання статистичних звітів – є своєчасне задоволення потреб держави в об'єктивній, якісній та надійній інформації про стан економіки, суспільства та довкілля з метою підвищення соціально-економічного розвитку країни. Рис.1 яскраво демонструє взаємозв'язок галузей економіки і права та підкреслює важливість статистичної інформації. Державними органами статистики формується статистична інформація на основі первинних даних, наданих підприємствами. Як зазначалося раніше, статистична інформація використовується державою для прийняття управлінських рішень, в тому числі і Кабінетом Міністрів України, який безпосередньо координує і спрямовує діяльність Державної служби статистики України. Негативні тенденції, які можуть бути виявлені під час аналізу статистичних даних, вимагають державу відповідно реагувати. Якщо чинне законодавство дозволяє вирішити питання, то виконавча влада вживає заходи щодо усунення проблеми або подальшого ретельного спостереження. В іншому випадку, проблема оскальється і вирішується на законодавчому рівні.

В ході дослідження було виявлено, що чинні звіти з праці не висвітлюють інформацію про кількість і фонд оплати праці неповнолітніх. Не дивлячись на те, що в кодексі законів про працю вказано, що на підприємствах, в установах і організаціях має вестися спеціальний облік працівників, які не досягли вісімнадцяти років, із зазначенням дати їх народження, ця інформація не надається державі [3, ст. 189]. Через брак інформації держава не приймає відповідні управлінські рішення (не вносить відповідні корективи до законів), ось чому окрім економічних проблем виник ряд правових.

Ми живемо в 21 столітті, де найвищою формою праці вважається творча праця, бо не може бути відтворена штучним шляхом за допомогою комп'ютеризації та штучного інтелекту. Одними з носіїв творчих здібностей є діти та підлітки, тож не дивно, що в сфері розваг, яка стрімко розвивається, працевлаштована достатня кількість неповнолітніх. Треба зазначити, що питання правомірності використання дитячої праці в сфері розваг (наприклад, театру і кіно) масштабне не досліджувались навіть в міжнародній практиці, але деякі країни все ж таки змогли адаптували своє законодавство.

Рис. 1. Взаємозв'язок правової та економічної (статистичної) сфер під час прийняття державних управлінських рішень

В деяких країнах Європи, а також в штатах Нью-Йорк і Каліфорнія, існують спеціальні закони, які регулюють працевлаштування неповнолітніх до 16 років. Так, в Німеччині це наказ поліції від 30 червня 1924 та акт від 31 липня 1925 року, згідно з якими діти до 14 років повинні отримати дозвіл на працевлаштування від поліції. При цьому, умови дотримання дозволу досить жорсткі, бо поліція повинна запевнитись, що фізичному та емоційному здоров'ю дитини нічого не загрожує. В штаті Каліфорнія діти до 16 років, які працюють на сферу кіно, театру і телебачення, повинні також отримати спеціальний дозвіл від комісару з питань праці (в штаті Нью-Йорк дозвіл надається міською головою). Основною вимогою для отримання дозволу є обов'язкове відвідування занять (не менше ніж 4 години на день). Якщо можливості відвідувати школу немає, то студія повинна найняти сертифікованого вчителя та облаштувати спеціальний клас у студії. При цьому, навчання і робота не повинні перевищувати 8 годин. Не дивлячись на те, що у Великій Британії немає чинного законодавства, яке б прямо регулювало працевлаштування дітей у кіностудіях, Департамент вважає, що праця дітей в театрі і кіно не підлягає категорії «зайнятість в виробництві» і не підпадає під акт працевлаштування жінок, молодих осіб та дітей [5, 6].

Таким чином, в ході нашого дослідження були виявлені численні економічні та статистичні проблеми. Через бракування відповідної статистичної інформації держава не змогла відреагувати належним чином на тенденцію працевлаштування неповнолітніх в окремих галузях і не адаптувала чинне трудове законодавство. Ми не заперечуємо працевлаштування неповнолітніх, але умови праці дітей повинні бути безпечні і захищені від усіх можливих ризиків, як і їх права. Характер цих ризиків, а також усі необхідні запобіжні заходи щодо їх упередження повинні бути з'ясовані, а до кодексу законів про працю повинні бути внесені відповідні зміни та доповнення. На нашу думку,

міжнародний досвід може стати відмінним орієнтиром у справах реформування правової частини цього питання.

Література

1. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text> (дата звернення: 15.05.2022).
2. Кодекс законів про працю України: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 15.05.2022).
3. Конвенція про мінімальний вік для прийому на роботу № 138 (укр. / рос.). Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_054 (дата звернення: 15.05.2022).
4. An act to regulate the employment of women, young persons and children. *International Labour Organization*. URL: https://www.ilo.org/dyn/youthpol/en/equest.fileutils.docHandle?p_uploaded_file_id=257 (date of access: 15.05.2022).
5. The employment of children in the production of cinematograph films. *International Labour Office*. 1927. Vol. 15. № 2. P. 245–256. URL: https://labordoc.ilo.org/discovery/fulldisplay/alma99501793402676/41ILO_INST:41ILO_V2 (date of access: 15.05.2022).
6. Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage. *International Labour Organization*. URL: https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_575479/lang--en/index.htm (date of access: 15.05.2022).

ПОДАТКОВІ ІНСТРУМЕНТИ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ

Катюшева Віолетта Олександрівна

Студентка спеціальності «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: Осадчук С.В., к.н.держ.упр., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
(Одеса, Україна)

Історичний досвід світової економіки підтверджує, що держава в усі часи тією чи іншою мірою була вимушена втручатися в економічні процеси. На різних етапах головними завданнями держави були: подолання криз, стимулювання економічного зростання, боротьба з безробіттям, послаблення інфляції, зміцнення зовнішньоекономічних позицій і т.д. Вперше найбільш глибоко необхідність державного втручання в економіку обґрунтував англійський економіст Джон М. Кейнс у своїй праці «Загальна теорія зайнятості, відсотка і грошей».

Податки як економічне явище зародились давно і пройшли тривалий шлях еволюції. На ранніх етапах свого існування вони мали здебільшого тільки фіскальне значення. Однак з часом відношення до податків змінилось, окрім їх фіскальної ролі значна увага стала приділятися також ролі податків як регулятора економіки. Держава, використовуючи податкові інструменти, стимулює чи обмежує розвиток окремих галузей або сфер економіки. Так, звільняючи від оподаткування суми, що йдуть на технологічний розвиток виробництва, а саме на інновацію та модернізацію, держава сприяє науково-технічному потенціалу. Таким чином, держава через регулювання податками може впливати на ефективність і стабільність економічного розвитку. Отже,

податки забезпечують ефективне державне регулювання економіки, виконуючи фіскальну і стимулюючу функції. Участь держави в регулюванні економіки здійснюється за допомогою податкових інструментів, насамперед податкових ставок, податкової бази, податкових пільг, відбуваються заходи непрямого впливу на економічні та соціальні процеси.

Держава, з одного боку, зацікавлена у формуванні бюджету з метою максимально ефективного виконання державних функцій та завдань (тобто централізованого фонду фінансових ресурсів). Платники податків, з іншого боку, зацікавлені у формуванні достатнього обсягу ресурсів, що необхідні для фінансування поточного функціонування та забезпечення подальшого розвитку та у перерахуванні державі адекватної плати за загальносуспільні послуги, які нею надаються [1].

За впливом на соціально-економічні процеси держави податкові інструменти можна поділити на загальні та індивідуальні. Загальні податкові інструменти передбачають зміни у визначенні бази, ставок оподаткування, порядку перерахування та термінів сплати податків до бюджету, стосуються усіх платників податків та створюють необхідні умови для ведення господарської діяльності в країні. Індивідуальні – застосовуються до окремих груп платників податків у вигляді податкових пільг, звільнення від оподаткування і т.д.

Ставка податку є законодавчо визначений розмір податкових нарахувань на одиницю вимірювання податкової бази. Змінюючи її, держава може здійснювати податкове регулювання, не змінюючи все податкове законодавство. Важлива роль податкових ставок як податкового інструменту регулювання економіки полягає в можливості використання різних видів ставок: пропорційних, прогресивних, регресивних. Значний вплив мають прогресивні та регресивні ставки, за допомогою яких регулюється рівень доходів різних категорій платників податків та формування доходів бюджетів різних рівнів. Тобто завдяки податковим ставкам забезпечується мобільність податкового законодавства та гнучкість податкової системи.

Податкова база є важливим інструментом регулювання економіки. Від її застосування залежить збільшення або зменшення податкових зобов'язань різних категорій платників податків і загального обсягу податкових надходжень до бюджету. Це створює або стимули, або обмеження для розширення виробництва та інвестиційної діяльності, а отже – відповідного зростання або скорочення економічного розвитку. Широка податкова база дає змогу забезпечити податкові надходження за відносно низьких податкових ставок. За значного звуження податкової бази необхідні значно вищі ставки для того, щоб забезпечити планові податкові надходження. У результаті цього зростає ймовірність ухилення від сплати податків і розширення тіньової економіки.

Податкова пільга передбачає звільнення платника податків від нарахування і сплати податку чи сплата ним податку в меншому розмірі за наявності підстав, визначених законодавством. Тобто пільга являє собою перевагу, яку законодавство надає платнику податків з метою пом'якшення для нього податкового навантаження. Податкові пільги – це стимул для розвитку національної економіки, проте неефективне, економічно необґрунтоване їх надання сприяє великим втратам доходів бюджету. Завдяки пільгам відбувається покращення умов функціонування реального сектору економіки в напрямку активізації інвестиційно-інноваційної діяльності, стимулювання пріоритетних напрямів розвитку держави та підвищення конкурентоздатності економіки.

Співвідношення прямих і непрямих податків також впливають на економіку держави. Зменшення цього показника дає змогу змістити центр навантаження оподаткування з виробника на споживача, а збільшення знижує стимули для виробництва й одержання доходів. Стратегія проведення податкової політики в Україні повинна спиратися на ґрунтовну теоретичну базу, максимально враховувати відмінності перехідного стану економіки держави. Якщо податки економічно не обґрунтовані, то

вони пригнічують і розвиток підприємств, і стимули до праці та спричиняють несправедливий перерозподіл доходів між соціальними групами [2, с. 43].

Податкове регулювання є багатограним і складним явищем, яке відіграє важливу роль у державному регулюванні економічних процесів, спрямоване на задоволення потреб і інтересів суспільства, а також реалізацію факторів з урахуванням внутрішніх та зовнішніх чинників впливу. Податкова політика повинна бути узгоджена з стратегічними цілями держави, бути направленою на стимулювання підприємницької активності та сприяти економічному зростанню національної економіки в цілому.

Література

1. Штань М.В. Податкові інструменти регулювання економіки України в умовах глобалізації. *Міжнародні відносини. Серія «Економічні науки»*. 2014. № 4. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/2458/2190.
2. Василевська В.Г. Податкова політика у регулюванні економічного зростання. *Фінанси України*. 2012. № 2. С. 39 – 43.

SOCIAL MEDIA MARKETING AS TOOL FOR BRAND PROMOTION

Кіреєва Вероніка Олегівна

Студентка спеціальності «Маркетинг»

Науковий керівник: Коледіна К.О., к.е.н., доцент кафедри фінансів та кредиту

Харківський національний університет будівництва та архітектури

(Харків, Україна)

Today's instant development of Internet and especially the rise of social networks have ushered the new era for businesses. Consumers have become tired of being engaged into simple marketing funnel outside the social media. Because of this many businesses have faced with elimination amidst their clients. In order to avoid the contraction of their clients firms have decided to devote lots of their time to conducting business via the Internet. So the main object of this article is to understand better the essence of social media marketing as one of important marketing tools and stand out the most viral trends which should be used by brands in the social media.

Social media marketing is defined as one of the main practice of promoting services and products which allows businesses to enhance their sales and increase profit [1]. In other words, SMM is considered to be an effective tool to build a relationship between brands and consumers.

Moreover, as many other marketing tools social media marketing has own peculiarities that definitely stand out its benefits and interest businesses to use this tool. Economists distinguish such peculiarities as:

- Relationship building. Social media is a communication channel which is used to build relationships between brands and their customers. It is a goal for any company to make strong and good relationships with audience which can be interested in purchasing firm's products.

- Customer service. Social media is considered to be an effective way in helping customers to solve their problems, in having a huge impact on their lives and being valuable for them. It was created neither for blatant promotion, nor for direct sales.

- Openness. Everything which is made by people is in open access there. In other words, there is no secret about the lifestyle of any person. Hence, businesses should be thorough with their statements, jokes and other things due to the high risk of losing their reputation.

- Community building. To build communities quickly social media platform is the right place for it. Thanks to community companies can understand better their target audience and enhance their strong sides.

- Reliability. Customers should be sure that they can trust some company, because nobody wants to spend their money on something which won't be valuable and won't sort out their problem. Hence, the use of social media platforms means the trust-building between business and consumer [2].

It should be noted that there is some distinction in using different social platforms in B2B segments and B2C [3]. In the separate pie charts can be seen this difference.

In fact, SMM is used by businesses in such methods of activities as:

- reputation management;
- community building;
- personal branding;
- work with blogs.

Furthermore, due to the instant rise of social media marketing there are more and more trends which have the pivotal role for businesses. Trendhunter, one of the most famous marketing company, has conducted research in 2022. They have revealed some valuable trends which businesses should accept and use in their social media strategy:

- Eco: As more and more consumers become concerned about repercussions of damaging environment, businesses should create products which will promise to alleviate this issue. So that companies should show the eco-friendly content in order to woo more clients who will appreciate these efforts.

- Augmented reality: Consumers can participate in sampling the product of company. For instance, this trend can be useful for fashion brands, producers of beverages and food, industries of beauty and so forth. Thanks to this trend brands can outperform their rivals and get more profit.

- Social Media Games: As many people are tedious from scrolling down Instagram feed, businesses should create something new. Social media games are the name of the game in this case. Thanks to this tool companies can increase the amount of their followers, improve the word-of-mouth, increase likes, shares, comments and so forth [4].

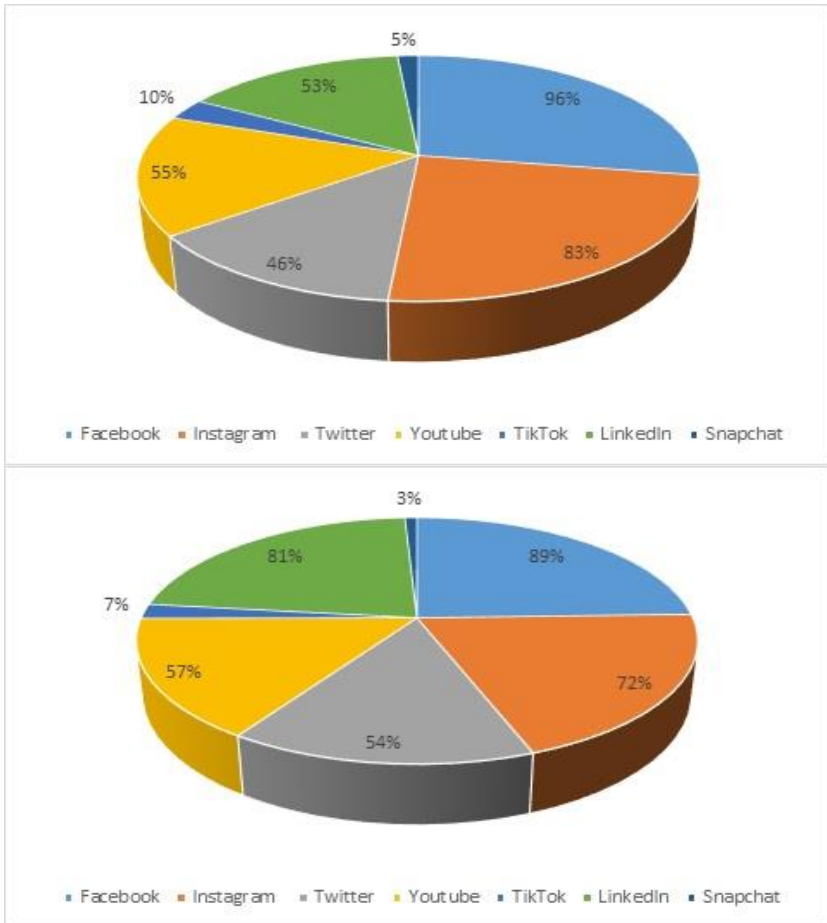
- Gen Z content: Businesses should create some interesting visuals for people who were born with sophisticated taste and are able to filter lots of information in very few seconds.

- Human visuals: People have a tendency to follow people rather than brands. So that the main objective for company is to make visuals where real people use their products, who have faced with some problem and try to solve it by using company's goods or services and so forth. They want to be treated only like people, but not numbers.

- More video, less static images: When it comes to helping consumers in understanding of using any product video content is considered to be a useful tool. Indeed, according to the conducted research of WYZowl company, almost 94% of marketers have confirmed that this type of content has helped them to increase user understanding of goods or services [5].

To sum up, social media marketing is a such universal tool which effectively makes the brand recognizable, promote it and can be also used as a sales channel (a full marketing funnel of purchasing without leaving the social network). The results of using thereof can be different: getting more profit, engaging more clients, increasing shares, likes and comments of consumers and other things. Only correctly built marketing social media strategy can lead to such results.

Jliraparypa

1. Cooray A.A., Dissanayake D.M.R. Social media and online brand tribalism behavior on consumer brands. *International Journal of Research in Education Humanities and Commerce*. Volume 03, Issue 02. 2022. P. 302-314.
2. Social Media Marketing and its characteristics. URL: <https://blog.galaxyweblinks.com/social-media-marketing-and-its-characteristics/> (date of the request: 22.05.2022).
3. Most important social media platforms for B2B and B2C marketers worldwide as of January 2021. URL: <https://www.statista.com/statistics/259404/most-important-social-media-platforms-for-b2b-and-b2c-marketers-worldwide/> (date of the request: 22.05.2022).
4. 100 Social Media Trends. URL: <https://www.trendhunter.com/slideshow/2022-social-media-trends>. (date of the request: 23.05.2022).

5. Video Marketing Statistics 2022. URL: <https://www.wyzowl.com/video-marketing-statistics/>. (date of the request: 22.05.2022).

КОМПЕНСАЦІЯ ЗА НЕВИКОРИСТАНІ ВІДПУСТКИ: ОСОБЛИВОСТІ НАРАХУВАННЯ ТА СПЛАТИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Конопля Орина Ігорівна

Студентка спеціальності «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: Побережець О.В., д.е.н., професор, професор кафедри обліку та оподаткування

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
(Одеса, Україна)

У сучасних умовах господарювання важливим мотиваційним чинником найманих працівників, що безпосередньо впливає на ефективність діяльності підприємств та організацій, є відпустка. Право на відпочинок, а також на відпустку гарантується Конституцією України і закріплене міжнародними нормативними актами з питань охорони праці. Розповсюдженою практикою при цьому є заміна частини невикористаної відпустки грошовою компенсацією при звільненні працівників. Однак в умовах сьогодення, попереднє перебування їх у відпустках без збереження заробітної плати на період дії карантину або правового режиму воєнного стану ускладнює правильність розрахунку виплати компенсації за невикористані відпустки, що потребує детального поглибленого дослідження в межах теоретичного та практичного аспектах.

Порядок нарахування та виплати компенсації за невикористані відпустки регулюється Кодексом законів про працю України та Законом України «Про відпустки». У зазначених нормативних актах не надається тлумачення цього поняття, проте визначається вичерпний перелік випадків, які надають право на отримання компенсації.

Так, відповідно до ст. 83 КЗпПУ та ст. 24 ЗУ «Про відпустки», грошова компенсація за невикористані щорічні відпустки надається у чотирьох випадках: при звільненні працівника, переведенні працівника на роботу на інше підприємство, в якості заміни частини щорічної відпустки на грошову компенсацію за бажанням працівника та смерті працівника [1, ст. 83; 2, ст. 24].

Якщо розглядати можливі умови, то підставою для компенсації є звільнення. У даному випадку компенсують виключно невикористані дні щорічної (основної та додаткової) та «дитячої» відпустки незалежно від підстав звільнення, строку давності та категорії працівника (основний штатний чи сумісник). Виплата компенсації при звільненні є прямим обов'язком роботодавця і здійснюється за власним бажанням працівника на підставі його письмової заяви та наказу про звільнення.

Методика розрахунку компенсації за невикористані відпустки регулюється Порядком обчислення середньої заробітної плати і є схожою до методики розрахунку відпускних. Відмінності пов'язані з перебуванням працівника під час звільнення за згодою сторін у відпустці без збереження заробітної плати за сімейними обставинами (до 15 к. дн. на рік), на період дії карантину чи режиму воєнного стану (до їх закінчення), що впливає на визначення розрахункового періоду і кількості днів, що підлягають компенсації.

Зазначимо, що загальна сума компенсації визначається як добуток кількості днів відпустки, замінених компенсацією, на середньоденну заробітну плату працівника.

При цьому чинним законодавством не передбачено жодного нормативно-правового акту, що визначає методику обчислення кількості днів, що підлягають компенсації, тож пропонуємо користуватися механізмом, наведеним на рис. 1.

$$D_{\text{комп}} = D_{\text{відп}} \times (K_{\text{відпр}} - C_{\text{відпр}}) / (K_{\text{рік}} - C_{\text{врік}}), \text{ де:}$$

$D_{\text{комп}}$ - к-ість днів невикористаної відпустки, за які надається компенсація;

$D_{\text{відп}}$ - загальна тривалість щорічної відпустки (24 к. дн.);

$K_{\text{відпр}}$ - к-ість відпрацьованих к. дн. у поточному році до дня звільнення;

$C_{\text{відпр}}$ - к-ість святкових і неробочих к. дн. у поточному році до дня звільнення.

$K_{\text{рік}}$ - загальна к-ість к. дн. у поточному році;

$C_{\text{врік}}$ - загальна к-ість святкових і неробочих к. дн. у поточному році.

Джерело: складено автором на підставі [6].

Рис. 1. Методика обчислення кількості днів невикористаної відпустки, що підлягають компенсації при звільненні

Підкреслимо, згідно з даними рис. 1 кількість днів відпустки, що підлягають компенсації при звільненні, розраховуються пропорційне відпрацьованому часу, виходячи із законодавчо встановленої норми тривалості щорічної відпустки (24 к. дн. на рік) [6].

Покроковий алгоритм обчислення середньоденної заробітної плати зображено на рис.2.

Крок 1	•Визначаємо сумарний заробіток за останні 12 місяців або за фактично відпрацьований час (у разі трудових відносин менше року), що передують виплаті компенсації.
Крок 2	•Визначаємо розрахунковий період (останні 12 місяців або фактично відпрацьований час) та виключаємо з нього к-ість святкових та неробочих днів, а також днів перебування у відпустці без збереження заробітної плати.
Крок 3	•Ділимо визначений сумарний заробіток (крок 1) на відповідну к-ість к. дн. розрахункового періоду (крок 2).

Джерело: складено автором на підставі [3].

Рис. 2. Алгоритм обчислення середньоденної заробітної плати для обчислення суми компенсації за невикористані відпустки при звільненні

Таким чином, при розрахунку виплати компенсації за невикористані відпустки слід враховувати, що період перебування працівника у відпустці без збереження заробітної плати не припиняє трудових відносин і не впливає на стаж роботи, що надає

право на отримання щорічної відпустки (24 к. дн.), проте виключається із розрахункового періоду під час підрахунку середньоденної заробітної плати.

За своєю сутністю компенсація за невикористані відпустки є частиною фонду додаткової заробітної плати, саме тому з неї на загальних підставах утримуються ПДФО та ВЗ. Необхідність нарахування ЄСВ визначається фактичним часом виплати компенсації: якщо виплата відбувається в день звільнення – ЄСВ нараховується, якщо після звільнення – ні, адже працівник уже не перебуває у трудових відносинах і не є застрахованою особою.

У бухгалтерському обліку суми нарахованої та списаної компенсації відображають на субрахунку 471 «Забезпечення оплати відпусток» (див. табл. 1).

Таблиця 1
Облік нарахування та сплати компенсації за невикористані відпустки

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Нараховано компенсацію за невикористані відпустки	471	661
2	Утримано з компенсації за невикористані відпустки:		
	ПДФО (18%)	661	641 / ПДФО
	ВЗ (1,5%)	661	642 / ВЗ
3	Нараховано ЄСВ (22%) на компенсацію за невикористані відпустки	471	651
4	Виплачено компенсацію за невикористані відпустки	661	301

Джерело: складено автором на підставі [4].

Підсумовуючи вищевикладене, слід підкреслити, що в сучасному законодавстві відсутнє визначення терміну «компенсація за невикористані відпустки», а також механізм обчислення кількості днів відпустки, що підлягають компенсації. Як наслідок, ускладнюється розуміння і правильність розрахунку суми виплати, що призводить до помилок і негативно впливає на ефективність діяльності суб'єктів господарювання. Саме тому з метою вирішення даного протиріччя, доцільним і перспективним, на нашу думку, є чітка регламентація на законодавчому рівні алгоритму обчислення кількості днів відпустки, що підлягають компенсації, а також закріплення на нормативному рівні визначення терміну «компенсація за невикористані відпустки» як «одноразової грошової виплати працівникам у випадках, передбачених ст. 83 Кодексу законів про працю України та ст. 24 Закону України «Про відпустки».

Література

1. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 р. № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 22.05.2022).
2. Податковий кодекс України: Закон України від 02. 12. 2010 р. № 2755-VI. *Офіційний вісник України*. 2010. № 92. Т. 1. С. 9. Ст. 3248.
3. Про відпустки: Закон України від 15.11.1996 р. № 504/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 2. Ст. 4.
4. Про затвердження Порядку обчислення середньої заробітної плати: Постанова КМУ від 08.02.1995 р. № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/100-95-%D0%BF#Text> (дата звернення: 22. 05. 2022).

5. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 року № 291. *Офіційний вісник України*. 1999. № 52. Ст. 2606.
6. Щодо нарахування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на суми компенсації за невикористану відпустку: Лист Пенсійного фонду України від 18.10.2011 р. № 22373/03-20. *Дебет-Кредит (Галицькі контракти)*. 2012. № 4. Ст. 57.
7. Кількість невикористаних днів для компенсації відпустки при звільненні працівника: Лист Міністерства праці та соціальної політики України від 28.10.2016 р. № 616/13/116-16. URL: <https://www.buhoblik.org.ua/normativka/2016/12/0068.html> (дата звернення: 23.05.2022).

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ В ІТ-СФЕРІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Льопко Марина Олександрівна

Студентка спеціальності «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: Масіна Л.О., к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(Одеса, Україна)

З кожним роком ІТ-сектор в Україні стрімко зростає, так за 2021 рік з цього сектору до державного бюджету України надійшло близько 23,5 млрд. грн. податків. В умовах війни ІТ-сфера стала однією із найстабільніших, та продовжує підтримувати економіку країни. Саме тому питання правильного оподаткування підприємств ІТ-сфери є актуальним.

Розглянемо особливості сплати податку на прибуток ІТ-підприємств. Загалом держава пропонує дві системи оподаткування: спрощена та загальна.

Якщо ІТ-підприємство вибирає загальну систему оподаткування, то відповідно до ПКУ ставка податку на прибуток становить 18% [1, ст. 136.1]. Альтернативою для підприємств є спрощена система оподаткування, проте зменшуючи свої витрати на податки, виникають обмеження можливостей підприємства.

Для засновників ІТ-компаній пропонується 2 та 3 група єдиного податку. На вибір групи впливає потреби підприємства та плани розвитку на майбутнє. Так при виборі другої групи, слід пам'ятати, що вона унеможливає надавання послуг нерезидентам країни. Це обмеження грає головну роль при виборі, адже велика частина клієнтів ІТ-підприємств саме іноземні клієнти. Тому друга група єдиного податку підходить, для невеликих підприємств, які готові працювати лише на українському ринку послуг, проте мають можливість продавати за кордон свої ІТ-продукти. У такому разі єдиний податок сплачується у розмір 1300 грн. кожного місяця, а максимальний прибуток складатиме не більше 5421000 грн. (834 розміри мінімальної зарплати) [1, ст. 293.2].

Третя група єдиного податку не обмежує співпрацю з фізичними та юридичними особами, як на території України, так і за її межами. Тобто підприємство може легально надавати свої послуги нерезидентам країни, при цьому максимальний прибуток 7585500 грн., що становить 1167 розмірів мінімальної заробітної плати. Єдиний податок сплачується у розмірі 5% доходу (для неплатників ПДВ) або 3% доходу (для платників ПДВ) [1, ст. 293.3].

Проте війна внесла свої корективи до ПКУ. Так відповідно до пункту 9 підрозділу 8 ХХ розділу ПКУ з 1 квітня 2022 року фізичні особи-підприємці, які є платниками єдиного податку другої групи мають право не сплачувати єдиний податок.

А платники єдиного податку третьої групи, мають право перейти до особливого оподаткування. При виконанні всіх умов переходу, ставка єдиного податку з обороту складатиме 2% доходу та звільняється від сплати ПДВ на продукцію та послуги, які реалізуються на території України [2, п. 9.4].

Розглянемо особливості сплати податку на додану вартість (ПДВ). Згідно з ПКУ до 1 січня 2023 року постачання програмної продукції, а також операції з нею звільняються від оподаткування ПДВ [1, п. 261]. Також звільняється від оподаткування послуги, які були включені до вартості пільгового продукту. Не нараховується ПДВ і на послуги, які були надані за межами території України [1, п. 186]. У інших випадках надані ІТ-послуги оподатковуються ПДВ на загальних засадах, тобто за ставкою 20% [1, п. 193.1]. Особливості сплати ПДВ для ІТ-підприємств в умовах війни, ми розглянули вище.

Також ми не може оминати державне нововведення для ІТ-бізнесу в сфері оподаткування у форматі Дія Сіті. Правовий режим Дія Сіті - сукупність правових норм, якими визначаються права та обов'язки особи, що виникають, змінюються та припиняються у зв'язку із зверненням про набуття, набуттям та втратою статусу резидента Дія Сіті, а також особливості регулювання відносин за участю резидента Дія Сіті і щодо участі у його статутному капіталі [3, ст. 1]. Стати резидентом Дія Сіті можна добровільно. Перевагами для резидентів Дія Сіті є особливі правила оподаткування. Так, залежно від фінансового плану учасники режиму можуть обирати чи платити податок на виведений капітал у розмірі 9%, чи податок на прибуток у розмірі 18%, що надає можливість стимулювати залучення іноземних інвестицій.

Отже, оподаткування у ІТ-сфері має свою специфіку, яка потребує постійної уваги. Адаптація до сучасної податкової системи постійно вносяться зміни та коригування, які впливають на податкове навантаження ІТ - підприємства.

Вважаю, що перспективами для подальших досліджень є вивчення зарубіжного досвіду методів оподаткування в ІТ-сфері, та запозичення окремих ідей та методів у вітчизняній практиці, для стимулювання розвитку ІТ-сектору.

Література

1. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2755-17> (дата звернення: 22.05.2022).
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 р. № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (дата звернення 22.05.2022).
3. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні. Закон України від 15.07.2021 р. № 1667-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text> (дата звернення 22.05.2022).

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Масленніков Олексій Євгенович

Студент спеціальності «Менеджмент»

Гладуніна Катерина Юрївна

Студентка спеціальності «Психологія»

Науковий керівник: Побережець О.В., д.е.н., професор, професор кафедри обліку та оподаткування

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(Одеса, Україна)

У сучасній науковій літературі існує безліч понять, термінів, визначень інвестицій, інвесторів, інвестиційних проєктів, фондів, портфелів тощо. Однак, при частому вживанні терміну, як правило, втрачається, ігнорується, або спотворюється його дійсний зміст. Тому для вирішення проблем, які пов'язані із фінансуванням інвестиційної діяльності підприємств як способу реалізації конкретних економічних задач, необхідно чітко визначитися із суттю даних понять.

З юридичної точки зору поняття «інвестиції» має досить чітке значення. Закон України «Про інвестиційну діяльність» визначає інвестиції як «усі види майнових і інтелектуальних цінностей, вкладених в об'єкти підприємницької й інших видів діяльності, у результаті яких створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект» [1].

Значна кількість науковців трактують поняття інвестицій, а саме як витрати на виробництво і накопичення засобів виробництва і збільшення матеріальних запасів. Як бачимо, тут мова не йде про одержання прибутку або доходу як кінцевої мети інвестування та не регламентується джерело витрат.

Достатньо точно трактування інвестицій надають Д. Маршалл і В. Бансал – інвестиції це збільшення об'єму капіталу, що функціонує в економічній системі, тобто збільшення пропозиції продуктивних ресурсів, здійснюване людьми, називається інвестицією. Інвестиція означає відмову від поточного споживання на користь майбутнього споживання. У той же час ми знаходимося в кращому положенні з погляду задоволення завтрашніх бажань.

У науковій літературі інвестиції поділяються на фінансові (портфельні) і реальні (прямі). Але, на превеликий жаль, рідке згадуються неприбуткові інвестиції (соціальна сфера, екологія, рішення судових та інших державних установ тощо). При цьому під фінансовими (портфельними) маються на увазі ресурси, вкладені в контракти, що записуються на папері, такі як акції й облігації, а під реальними (прямими) – засоби, що направляються звичайно на покупку реальних активів. Ця робота присвячена розгляду інвестицій, які мають виробничу спрямованість, тобто реальних інвестицій.

Засоби, за рахунок яких формуються інвестиції, можуть мати як реальну фінансову або майнову форму, так і виражатися в різних правах, інтелектуальних цінностях. Також визнаємо, що інвестиції можуть формуватися за рахунок різних економічних ресурсів: коштів, машин і устаткування, трудових ресурсів, нових технологій, організаційних інновацій та ін. Використання інвестиційних засобів може носити різну спрямованість. Частина авторів, які конкретизують використання інвестицій, говорять про придбання за рахунок них як основних, так і оборотних засобів. Вигоди від інвестицій можуть виражатися в матеріальній формі (доходи, дивіденди), і нематеріальній (можливість керування конкретною організацією, соціальні ефекти).

Таким чином, на нашу думку, інвестиції – це економічні ресурси, які вилучаються з поточного обороту одного суб'єкта і спрямовуються на формування необоротних і оборотних активів іншого суб'єкта з метою отримання соціально-економічних результатів.

В свою чергу, відповідно до чинного законодавства, активи – це ресурси, отримані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до збільшення економічної вигоди в майбутньому. Оборотні активи – кошти та їхні еквіваленти, які не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації або споживання протягом операційного циклу або протягом дванадцяти місяців. Необоротні активи – всі інші активи, які не є оборотними.

Категорії «виробництво» і «інвестиції» тісно пов'язані між собою. При цьому категорія «виробництво» є ширшою від категорії «інвестиції», тому що вона включає останню у вигляді найважливішого чинника розширення і відновлення виробництва.

Особливість категорії «інвестиції» полягає в тому, що як самі інвестиції, так і продукція і прибутки, одержувані від них, реалізуються лише в довгостроковому

тимчасовому інтервалі. Вважаємо необхідним ввести ще одне уточнення: інвестиції – це відкладене споживання. Це приводить до необхідності врахування в оцінці їхньої ефективності, по-перше, фактору часу, і, по-друге - фактору ймовірності ризику. Це викликає необхідність розробки у деякій мірі самостійних показників і методів оцінки економічної ефективності інвестицій. При цьому в країнах із розвинутою ринковою економікою на рівні держави не затверджують будь-які офіційні, директивні методики оцінки ефективності інвестицій: кожна корпорація, фірма, підприємець, банк, кредитор використовують показники і методи, які відповідають їх цілям.

Запропоноване нами визначення інвестицій має деякі особливості:

- на відміну від розвинутої ринкової економіки в перехідних умовах поряд з інвестиціями, заради одержання прибутку, особливе значення мають вкладення в розвиток виробничої, соціальної і науково-технічної інфраструктури, розраховані не на безпосередній прибуток, а на перспективний соціальний, екологічний і структурний ефект;

- у перехідній економіці поряд з інвестиційними проектами недержавних інвесторів особливе значення мають інвестиційні програми – сукупність взаємозалежних проектів розвитку галузі, в фінансуванні яких беруть участь держава, місцеві органи влади, міжнародні некомерційні організації і фонди;

- на відміну від капітальних вкладень, мається на увазі три форми вкладень – фінансова (національна валюта, іноземні валюти, ліквідні цінні папери), матеріальна (земельні ділянки, будинки, спорудження, устаткування, природні ресурси і т.д.) і нематеріальна (патенти, промислові зразки, товарні знаки, “ноу-хау”, промислові права і т.п.);

- ключові слова визначення відповідають діючій законодавчій базі.

З точки зору спрямованості інвестиції можна розділити на такі види:

- інвестиції, здійснені при створенні або купівлі об’єкта;

- інвестиції на розширення (екстенсивні інвестиції), які направляються на збільшення виробничого потенціалу;

- інвестиції, які спрямовуються на поповнення оборотних активів;

- інвестиції на раціоналізацію, які направляються на модернізацію або реконструкцію технологічного устаткування або процесів;

- інвестиції на диверсифікацію, пов’язані зі зміною номенклатури продукції, створенням нових видів продукції й організацією нових ринків збуту;

- інвестиції в наукові дослідження, які пов’язані з дослідженнями і розробками, підготуванням кадрів, рекламою, охороною навколишнього середовища;

- інвестиції, які забезпечують виконання замовлення державного або іншого великого замовника;

- інвестиції, які спрямовуються на задоволення соціально-економічних вимог суспільства;

- інвестиції, які спрямовуються на поповнення оборотних активів.

Інвестиційна діяльність може здійснюватися (фінансуватись) за рахунок наступних джерел: державні централізовані капітальні вкладення; фінансові кошти, вкладені в державні цінні папери (ДЦП), випуск яких запланований у бюджеті; фінансові засоби комерційних банків; фінансові засоби, вкладені в цінні папери приватних емітентів; власні засоби підприємств; заощадження населення; приватні й урядові іноземні інвестиції і кредити; довгострокові кредити міжнародних фінансових структур; накопичення тіньової економіки.

Таким чином, основними чинниками відтворення інвестиційного комплексу є ресурси накопичення й інноваційне забезпечення. Підтримка на визначеному рівні джерел накопичення служить основною умовою функціонування і розвитку всіх чинників національної економіки. У свою чергу, джерела накопичення нормально відтворюються при дотриманні обов’язкової умови: ріст масштабів виробництва

повинен супроводжуватися відносною економією ресурсів, удосконалюванням і підвищенням ефективності технічних систем та підтримка соціальної рівноваги у макроекономічному середовищі. Інвестиційний процес не буває монотонним. Заощадження та інвестиції багато в чому залежать від такого чинника, як очікування. Тому інвестиції виявляються найбільш нестійкою частиною сукупного попиту, яка може змінюватись, і схильна до сильних циклічних коливань. Однак сучасні зміни в ринкових структурах і технологіях роблять періоди спаду інвестування менш руйнівними. Збільшується мобільність інвестиційних ресурсів, зростає маневреність у фінансовому забезпеченні завдяки розвитку кредитно-грошової системи; нові інформаційні технології забезпечують перехід до більш гнучких виробничих зв'язків, що підвищує дієздатність господарських структур.

Література

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII. Дата оновлення: 18.12.2017. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (дата звернення 18.03.2022).
2. Масленников С.І. Формування інвестиційної стратегії в умовах динаміки ринкових змін у борошноемельно-круп'яній і комбікормовій промисловості. *Рыночная экономика: современная теория и практика управления*. 2007. Вип. 11. Т. 10. С. 253-263.
3. Масленников Е.И. Лизинг как эффективный способ привлечения инвестиций в пищевую промышленность. *Экономика, менеджмент, підприємство*: Зб. наук.пр. Луганськ: СНУ ім. В. Даля. 2006. Вип. 15. С. 19 - 24.

ПИТАННЯ ОБЛІКУ ОБОРОТНИХ КОШТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Нагібіна Лілія Ігорівна

Студентка спеціальності «Облік і оподаткування» (магістр)

Науковий керівник: Побережець О.В., д.е.н., професор, професор кафедри обліку та оподаткування

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
(Одеса, Україна)

В сучасних умовах розвитку економіки України особливої уваги набуває ефективність діяльності підприємств країни, зокрема, дієвість механізмів обліку оборотних коштів. Вони є засобами господарюючого суб'єкта, які потрібні підприємству для його функціонування у різних формах діяльності з метою одержання прибутку. Тому з'ясування сучасних проблем обліку оборотних коштів, а також напрями вирішення них, набуває особливого значення.

Проблеми обліку оборотних коштів виступають важливим напрямком досліджень у наукових працях різних вчених. Серед них ми можемо виділити: Бланк І.О., Нестеренко М., Носов П.Л., Соколов Я.В., Сопко О.В., Шевчук О.А., Ягмур К.А. та ін.

Проблема трактування дефініції «оборотні кошти». На сьогодні в економічній літературі не має чіткого визначення «оборотних коштів». Зокрема, існують різні погляди вчених щодо трактування даного поняття.

Так, вчені В.В. Ковальов та Н.А. Русак, вважають під оборотними коштами мобільні активи, які є грошовими коштами або можуть бути перетворені в них протягом одного операційного циклу.

О.П. Павленко зазначає, що поняття «оборотні активи» є більш широким, тому що до складу включаються як матеріальні, так і грошові ресурси. Тоді як загальноприйнятій поділ оборотних коштів на оборотні фонди та фонди обігу не враховує короткострокові фінансові вкладення [3].

А.С. Полторак поділяє сучасні підходи на три категорії щодо визначення поняття «оборотних коштів». Відповідно, перша група ототожнює поняття «оборотні активи», «оборотні кошти», «поточні активи», «оборотні фонди», друга - об'єднує тільки деякі поняття, тоді як остання група зазначає різний економічний зміст кожного поняття. Тому ототожнювати їх, поняття «оборотні кошти» та «оборотні активи», помилково [2].

На нашу думку, можливо сформулювати наступне визначення оборотних коштів. Оборотні кошти – це сукупність грошових коштів підприємства, необхідних для формування й забезпечення кругообігу виробничих оборотних фондів та фондів обігу.

Під складом оборотних коштів розуміють сукупність елементів або статей, що утворюють оборотні кошти. До виробничих оборотних фондів відносять запаси сировини і матеріали, а також незавершене виробництво, до фондів обігу – готову продукцію, дебіторську заборгованість і грошові кошти.

Кожна складова оборотних коштів зосереджує невирішені питання, що до них відносять. Наприклад, сучасні проблеми обліку запасів – їх ефективна організація на підприємстві, а саме неправильне визначення первісної вартості придбаних запасів; неправильний вибір оцінки на дату складання балансу; складність віднесення запасів до певної групи тощо.

Так, визначення справедливої вартості активів найчастіше ґрунтується на цінах активного ринка. Для визначення справедливої вартості запасів підприємства можливо використовувати наступний алгоритм дій: визначити стан запасів (нові чи застарілі); проаналізувати існуючі ринки щодо даного об'єкту обліку та ціни на аналогічні запаси; якщо таких ринків не існує, необхідно знайти довідкову інформацію щодо цін даного продукту; здійснити оцінку справедливої вартості об'єкту обліку, використавши всю доступну інформацію та існуючі методики розрахунків [1].

В умовах дій воєнного стану набувають уваги питання пов'язані з оподаткуванням та обліком оборотних коштів.

Відповідно до прийнятого закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану» масо вирішення найважливіших питань. Так, суб'єкти господарювання, які втратили склади, виробництво чи магазини внаслідок бойових дій на території України, мають можливість не платити ПДВ із знищеного товару, а також з товарів, що передані на потреби ЗСУ та Тероборони [4].

Підприємці можуть включити до податкового кредиту з ПДВ суми, за якими ще не зареєстрували податкові накладні, але мають в наявності первинні документи за відповідними господарськими операціями. Такі податкові накладні вони повинні зареєструвати впродовж шести місяців після припинення воєнного стану.

Таким чином, ми можемо дійти висновку, що для будь-якого підприємства набуває важливого значення своєчасне з'ясування проблемних аспектів в обліку оборотних коштів, а також визначення напрямів їх вирішення для здійснення ефективного управління.

Література

1. Безкоровайна Л.В. Особливості оцінки активів та зобов'язань в обліку. *Вісник економіки, транспорту і промисловості*. 2014.

2. Полторак А.С. Визначення сутності оборотних активів: сучасні науково-методологічні підходи. *Ефективна економіка*. 2013. № 7. С 38–39.
3. Павленко О.П., Бурсук Г.Ю. Фінансовий аналіз оборотних активів та оптимізація джерел їх формування. *Молодий вчений*. 2017. № 10. С. 981–984.
4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану: Закон України від 03.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text> (дата звернення: 22.05.2022).

МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ КРИЗИ

Новікова Марина Валеріївна

Аспірантка, викладач кафедри обліку та оподаткування

Науковий керівник: Побережець О.В., д.е.н., професор, професор кафедри обліку та оподаткування

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(Одеса, Україна)

Сучасна система національної економіки потребує дієвого механізму регулювання, що пов'язано із соціально-економічними процесами та чинниками зовнішнього та внутрішнього спрямування. Кризові явища в економіці характеризуються системними та дискретними факторами, які можуть впливати на процес зростання національної економіки та навпаки, на зниження її рівня. Саме тому формування механізму регулювання національної економіки з урахуванням зазначених аспектів є необхідним етапом на шляху подолання негативних явищ та процесів.

Побудова механізму регулювання національної економіки здійснюється за умови врахування діючих та майбутніх кризових явищ, до яких необхідно підготувати економіку, суспільство з мінімізацією збитків та руйнацій. Орієнтація національної економіки на сталий розвиток та зростання повинна підтримуватися державними регуляторами, які є обов'язковою складовою дієвого механізму регулювання.

На думку науковців, основна мета державного втручання в економічний розвиток – це забезпечення безперервності процесу відтворення національного господарства як єдиного цілого, досягнення економічної ефективності на макrorівні та мезорівні. Крім того, її реалізація здійснюється через свідоме визначення суспільних потреб, можливостей і шляхів їх задоволення. З практичного погляду державне регулювання економіки – це сфера діяльності певних інституцій для цілеспрямованого впливу на поведінку учасників ринкових відносин і з метою забезпечення пріоритетів державної економічної політики. Ринковий механізм має бути доповнено механізмом прямого державного регулювання економіки [1].

Зазначимо, що механізм регулювання національної економіки складається з окремих елементів, у тому числі, об'єктів, суб'єктів, методів, важелів, які системно взаємодіють між собою та забезпечують оптимальний результат, враховуючи фактори ендогенного та екзогенного середовища. У сучасних глобалізаційних умовах існує значна кількість кризових явищ, але воєнний стан в країні та активні бойові дії в окремих регіонах значно посилюють темпи зниження національної економіки. Саме тому, своєчасне формування ефективного механізму регулювання національної економіки, враховуючи державну та ринкову складові, забезпечить необхідний рівень протистояння та надасть можливість здійснювати поступову стабілізацію соціально-економічних процесів.

З точки зору економістів, державне управління економікою – це цілеспрямований організуючий, регулюючий та контролюючий вплив держави в особі її органів і посадових осіб на економічні процеси з метою розвитку економіки шляхом реалізації потреб суспільного розвитку. З іншого боку, державне регулювання національною економікою – це діяльність влади щодо встановлення стратегічних та тактичних цілей розвитку країни в умовах глобалізаційних процесів, за допомогою розроблення відповідної політики та інструментів, механізму її реалізації [1].

Підкреслимо, що підвищення ефективності регулювання зростання національної економіки за рахунок зміцнення адаптивності системи регулювання та реалізації відповідних стратегій на національному рівні. Розглядаючи науково-технічне обґрунтування стратегії інституційного та ринкового регулювання стійкого розвитку національної економіки, слід підкреслити, що країнам-лідерам притаманна наявність власних стратегій регулювання соціально-економічним розвитком. Необхідність внесення суттєвих змін в систему інституційного регулювання зростанням та розвитком національної економіки є базисом процесу формування принципів та дієвих механізмів регулювання. Крім того, серед об'єктивних причин даного процесу виділяють: спрямованість системи регулювання на інтереси тільки великих суб'єктів господарювання; незбалансованість державних інституцій; некомпетентність кадрового забезпечення системи державного регулювання тощо [2].

Аналіз досліджень підтверджує, що побудова композиційного механізму регулювання національної економіки в умовах воєнного стану, карантинів, інших негативних та руйнуючих глобальних факторів потребує збалансованого підбору вагомого інструментарію, враховуючи принципи зворотного зв'язку, технологічності, цифровізації, гнучкості та оптимальності. Механізм регулювання на мезо- та макрорівні представляє собою системний організм, який здатний до адаптації, забезпечуючи стабілізацію соціальних, економічних, інвестиційних та екологічних процесів в державі, що особливо важливо, коли національна економіка є надзвичайно вразливою, враховуючи зовнішні загрози.

Механізм антикризового регулювання національною економікою містить послідовне виконання функцій регулювання, що дає змогу досягти певного економічного ефекту та виявляється в системах і процесах. Зміст і набір функцій, здійснюваних в процесі регулювання, залежить від стану національної економіки, розмірів кризи, рівня та якості управлінської ієрархії, а також інших чинників [3].

Важливим завданням в процесі побудови механізму регулювання національної економіки в умовах кризи є обрання пріоритетних орієнтирів.

Механізми адаптації державних впливів функціонують з урахуванням процесів стратегічного реформування, а механізми інституційного регулювання – через систему інструментального забезпечення. Формування стратегії розвитку потребує корегування в залежності від зміни факторного середовища, а також компонентів потенціалу.

Критерії ефективності функціонування державних інституцій, які, в свою чергу, відповідають за досягнення планових індикаторів, а також якісні та кількісні показниками результативності реалізованих державних проєктів формують відповідну збалансовану систему індикаторів. Зауважимо, що стимулювання притоку інвестицій приватного сектора в пріоритетні галузі національної економіки, а також державне фінансування стратегічних напрямків – це важливий процес, який повинен регулюватись відповідними інституційними та ринковими важелями в межах ефективної державної політики [2].

Таким чином, формування механізму регулювання національної економіки в умовах кризи здійснюється на основі базових принципів побудови ефективних механізмів, які складаються із інституційного сегменту, який перекликається з дією

ринкового механізму, та містить обов'язкові компоненти, а саме: об'єкти, суб'єкти, методи, принципи, важелі.

Функціонування механізму регулювання повинно бути адаптовано до факторів, яку можуть продукуватися кризовими явищами на макро- та мезорівнях, що надасть можливість зменшити руйнівну силу зовнішніх та внутрішніх чинників на стан національної економіки за допомогою ефективних державних регуляторів.

Література

1. Окаянюк К.М. Державне регулювання національної економіки: теоретичні аспекти. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/25_2018_ukr/155.pdf (дата звернення: 24.05.2022).
2. Головаченко О. Ю. Механізм макроекономічного регулювання стійкого зростання національної економіки в адаптивних умовах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Вип. 28. Ч. 1. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 24.05.2022).
3. Антонюк Н.А. Механізм антикризового регулювання національної економіки в умовах децентралізації. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2018. Вип. 2-1 (45). URL: http://business-navigator.ks.ua/journals/2018/45_1_2018/09.pdf (дата звернення: 24.05.2022).

ОСОБЛИВОСТІ УДОСКОНАЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ

Панчева Юлія Сергіївна

Студентка спеціальності «Облік і оподаткування» (магістр)

Науковий керівник: Масіна Л.О., к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(Одеса, Україна)

Електронні гроші достатньо стрімко увійшли у суспільне життя та, наразі, поступово займають власне місце у розрахунковій сфері на одному рівні з системами готівкового обігу та банківських операцій, виступаючи самостійним платіжним інструментом. Основною причиною такої різкої зміни у вітчизняній фінансовій структурі, став розвиток діджиталізації та цифрова трансформація економіки України.

Зважаючи на те, що розрахункова сфера нерозривно пов'язана з бухгалтерським обліком то, на даному етапі розвитку, все більшої актуальності набуває визначення особливостей обліку відносно нової системи розрахунків – електронних грошей.

Чинне законодавство дає чітке визначення даної категорії, наголошуючи, що «електронні гроші – одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі» [1, ст. 15].

Тобто електронні гроші можна схарактеризувати як платіжний засіб, який має таку ж цінність, як і реальні гроші та який, за сучасних умов, застосовують для здійснення розрахунків у мережі Інтернет.

З точки зору бухгалтерського обліку, впровадження електронних грошей розглядаються як відносно новий об'єкт дослідження, а тому неминуче постає питання організації облікового процесу щодо операцій з електронними грошима [3, с. 84].

Наразі, в обліку класифікують електронні гроші саме як інші кошти, що зумовлено їх швидкою конвертацією. Справедливо зауважити, що електронні кошти не можна прирівнювати як до готівки (зберігаються в різних виглядах), так і до безготівкових коштів (різний рівень ліквідності). А тому для їх відображення обліковці сьогодні використовують рахунок 33 «Інші кошти», а саме субрахунок 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті». Однак, облік електронних грошей у складі 33 рахунку применшує їх значення як окремого платіжного інструменту, а також виключає можливість використання електронних коштів у вигляді іноземної валюти [2].

Враховуючи вищенаведену думку, доцільним є впровадження в бухгалтерський облік, а саме безпосередньо включення до Плану рахунків, нового спеціального синтетичного рахунку 32 «Електронні гроші», який буде призначений для узагальнення операцій з відповідними коштами. Такий підхід до обліку електронних грошей підтримують багато вітчизняних науковців: Янчев А.В., Скоробогатова В.В., Корягін М.В. та інші.

Даний рахунок надасть можливість: виокремити у самостійний платіжний інструмент електронні гроші, значення яких тільки зростатиме; створити можливість для обліку курсових різниць; зарезервувати рахунки для обліку електронних грошей, які номіновані у іноземній валюті; створити можливість складання кореспонденції при сплаті податків електронними грошима.

Аналітичний облік пропонується вести у розрізі субрахунків: окремо для комерційних, кредитних установ, НБУ тощо; та окремо для некредитних ліцензованих установ і електронних платіжних систем (PayPal, Payoneer) [4, с. 149].

Таким чином, господарські операції, що пов'язані з розрахунками електронними грошима будуть відображатися в обліку відповідним чином, формуючи типову кореспонденцію (табл. 1).

Таблиця 1

Типові проводки при використанні рахунку 32 «Електронні гроші»

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1.	Перераховано кошти банку на придбання електронних грошей	333	311
2.	Надходження електронних грошей на електронний гаманець	321/1	333
3.	Отримано електронні гроші як оплату за товар на електронний гаманець (аванс)	681	321/1
4.	Сплачено за товар електронними грошима (аванс торговцю)	371	321/1
5.	Переказ грошей між двома власними електронними гаманцями	321/12	321/11

Складено автором на основі джерел 2, 4.

Так, на нашу думку, за допомогою описаної системи рахунків з'являється можливість побудови певної методики обліку електронних коштів та розрахунків ними, яка повністю відповідатиме не тільки існуючим типам операцій з електронними грошима, але й тим, які знаходяться на етапі створення та розвитку. Тобто, запропонована система бухгалтерського обліку електронних грошей, в першу чергу, враховує зростаючу тенденцію їх використання у розрахунках і спрямована на уникнення проблемних питань у майбутньому.

Однак, задля правильності ведення бухгалтерського обліку операцій з електронними коштами існує необхідність у подальшому дослідженні методики обліку електронних грошей, які сьогодні ще не набули широкого використання на території України.

Література

1. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III (зі змінами та доповненнями від 16 грудня 2021 року № 1971-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14#Text> (дата звернення 24.03.2022).
2. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 09.12.2011 р. № 1557/20295. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11> (дата звернення 24.03. 20 22)
3. Мокієнко Т.В., Прийдак Т.Б., Ліпський Р.В. Електронні гроші: сутність, класифікація та облікове відображення. *Ефективна економіка*. 2019. № 6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2019/37.pdf (дата звернення 25.03.2022).
4. Подолянчук О.А. Грошові кошти в системі рахунків обліку. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 3. С. 144 - 155.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА: ВИДИ ТА ДжЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ

Солоткіна Олеся Михайлівна

Студентка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник: Коледіна К.О., к.е.н., доцент кафедри фінансів та кредиту

Харківський національний університет будівництва та архітектури
(Харків, Україна)

Згідно із законодавством України [1], підприємством є самостійний господарюючий статутний суб'єкт, який має права юридичної особи та здійснює виробничу, науково-дослідницьку і комерційну діяльність з метою одержання відповідного прибутку. Будь-яке підприємство здійснює свою діяльність як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівнях. Внаслідок цього підприємство, не залежно від форми власності, здійснює різноманітні витрати матеріальних, нематеріальних, грошових, трудових та інших ресурсів. Треба наголосити, що найбільш ліквідними ресурсами, що перебувають в розпорядженні суб'єкта господарювання, є фінансові ресурси, які за мінімальний термін можуть перетворитися на будь-який інший вид ресурсів. Це пов'язано з самою суттю виникнення фінансових ресурсів, що в загальному розумінні є сукупністю різноманітних грошових коштів та фондів, нагромаджень, мобілізованих підприємством з різних джерел для здійснення підприємницької діяльності.

Дослідження літературних джерел [2 - 5] показало, що існують різні підходи до визначення поняття «фінансові ресурси підприємства», їх класифікації, складу, методів впливу на ефективність господарювання. Так, група авторів, зокрема І. Балабанов, А. Балабанов, І. Бланк трактують фінансові ресурси підприємства як кошти, наявні у розпорядженні суб'єкта, що господарює. І. Бланк підкреслює, що ця сукупність коштів формується з метою фінансування розвитку підприємства в майбутньому періоді [2, с. 32].

О. Гудзь стверджує, що: «фінансові ресурси – це сукупність усіх високоліквідних наявних активів, які перебувають у розпорядженні підприємства та призначені для виконання фінансових зобов'язань і розширеного відтворення,

пов'язуючи їх обсяг та склад із платоспроможністю підприємства» [3, с. 32].

Завгородній Т.С., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. визначають фінансові ресурси як «сукупність коштів, що перебувають у розпорядженні держави та суб'єктів господарювання» [4, с. 356].

На основі вищевикладеного можна дійти висновку, що серед українських та зарубіжних науковців досі не існує однієї думки відносно визначення терміну «фінансові ресурси підприємства» та його ролі у процесі функціонування будь-якого підприємства.

Як і всі інші ресурси підприємства, фінансові мають свої джерела формування, цілі з якими їх було створено та напрямки за якими вони використовуються. Види джерел формування та напрямків використання залежить від структури фінансових ресурсів.

До складу фінансових ресурсів за джерелами утворення входять: власні та залучені кошти. Власний та залучений капітал формує фінансові ресурси підприємства та бере участь у фінансуванні його активів. Власні джерела фінансування підприємства формуються за рахунок власного капіталу, тобто частини капіталу в активах підприємства, яка залишається після вирахування його зобов'язань. За терміном залучення фінансові ресурси поділяються на: власні (необмежені) та термінові. За платністю: безоплатні та платні. За видами сформованих активів: фінансові ресурси, що формують власний капітал, поточні зобов'язання, довгострокові зобов'язання та забезпечення майбутніх витрат й платежів. За об'єктом інвестування: в реальні інвестиції та в фінансові інструменти. Відповідно до видів господарської діяльності: операційні, інвестиційні та фінансові.

Таким чином, фінансові ресурси виступають найбільш цінним активом підприємства, який, постійно обертаючись, забезпечує функціонування всіх сфер його діяльності, а саме: інвестиційної, операційної та фінансової діяльності. В економічній літературі відсутній єдиний підхід до трактування фінансових ресурсів підприємства та їх видів, що пояснюється розвитком галузі управління підприємствами зокрема, так і економічної науки загалом.

Література

1. Про підприємництво: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text> (дата звернення: 18.05.2022)
2. Бланк И. Управление активами: монография. Киев: Ника-Центр, Эльга, 2000. 720 с.
3. Гудзь О. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств: монографія. Київ: ННЦ ІАЕ, 2007. 578 с.
4. Завгородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. Київ: Знання, 2000. 404 с.
5. Яременко В.Г., Салманов Н.М. Сутність поняття та особливості класифікації фінансових ресурсів підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Вип. 19. Ч. 3. 2018. С. 158-162.

ІНСТРУМЕНТИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ

Стоянов Владислав Миколайович

Студент спеціальності «Менеджмент» (магістр)

Науковий керівник: Чайковська М.П., д.е.н., доцент, доцент кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
(Одеса, Україна)

Сьогодні інформаційні технології (ІТ) присутні у всіх сферах діяльності людини. Банківський сектор не залишився осторонь. Діджиталізація стала одним із чинників ефективного функціонування банківської системи в цілому світі і в Україні. Разом з тим з'являються ризики, що пов'язані саме з впровадженням ІТ та вони мають особливості залежно від сфери діяльності. Тема роботи полягає в розгляді проблем автоматизації банків з точки зору ризик-менеджменту, а саме ІТ, як носія ризику та інструменту управління ризиками. Актуальність роботи полягає в прискореній діджиталізації фінансового сектору та зростанні вартості похибки в системі інформаційного забезпечення банку.

Банківський сектор України використовує класичний пакет інформаційно-аналітичного забезпечення. Word, Excel, PowerPoint, PowerPivot, Access, PowerBI, Outlook, Skype, Zoom, Teams, B2, Sharepoint та іншими технічними продуктами загального користування, чи розробленими особисто банком. Діджиталізація та автоматизація процесів має за мету зменшити вплив людини на певну сферу роботи, оскільки кількість даних зростає з кожним днем, що робить неможливим ручний аналіз, та прискорити всі процеси (зв'язок, обробка даних, надання послуг, оплата товарів) [1]. Хоч швидкість розвитку банківського сектору є досить вражаючою, та все одно залишаються відкритими багато питань. В цій роботі ми зосередимося саме на автоматизації в ризик-менеджменті. Треба розуміти, що вищезазначені продукти лише допомагають нам досягти автоматизації. Вони полегшують розрахунки та дозволяють структурувати дані, але це ще не автоматизація. Кожен банк розробляє свої формули, математичні моделі, форми чи програмні продукти, для забезпечення ефективного функціонування банку так ризик-менеджменту, як його складової.

Розглядаючи систему управління ризиками банків можна побачити, що кожен банк розробляє власні внутрішні нормативні документи (ВНД): стратегії, політики, декларації, методики стосовно управління ризиками. Звідси можна зробити припущення, що і деякі методи аналізу, обробки та структуризації даних будуть відрізнятися. Чому саме «припущення»? Більшість банківських розробок – є банківською таємницею. Прикладів таких форм і моделей є досить багато, але недостатньо, щоб повністю автоматизувати весь процес оцінки та контролю. Такий процес можна назвати напівавтоматичним, адже він потребує постійного втручання людини.

Серед факторів, що обумовлюють такий стан справ, слід вказати гальмування процесу практичного впровадження технологій штучного інтелекту в менеджменті банківського сектору. Інформаційний простір оновлюється з такою швидкістю, закони змінюються, створюються проривні інновації. Все це несе в собі системний ризик для банківського сектору, а отже потрібно постійно оновлювати критерії оцінки та контролю, що наші інформаційно-аналітичні продукти ще не можуть забезпечити в повному обсязі [2, с.46]. Тому банки намагаються автоматизувати все, що можливо, для забезпечення ефективності.

Які ризики несе в собі інформаційних технологій? Як вже неодноразово зазначалось, усі блага створені людиною несуть в собі і ризик для її благоустрою. І розмірковуючи на тему ІТ та ризиків, що вони несуть, можна зазначити надто велику

кількість. В цій роботі акцентовано увагу та виокремлено лише деякі, що можуть бути важливими саме для банківського сектору України.

По-перше, слід звернути увагу на ризики, що пов'язані з людським фактором, з роллю користувача інформаційно-аналітичних продуктів. Цей ризик витікає з попереднього абзацу. Оскільки процес напівавтоматичний, то ризик похибки людини все одно присутній. Це може бути неправильно розроблена сама модель чи неправильне користування цією моделлю, але сам факт втручання люди вже несе в собі такий ризик. Ця проблема тісно пов'язана з пошук кваліфікованого персоналу. Через постійний розвиток технологій – зростають і вимоги до компетенцій необхідних для працевлаштування.

По-друге, ризики кібербезпеки та кіберзагроз. Автоматизація процесів та зберігання даних в електронному архіві може бути цілю хакерських атак чи навіть звичайних збоїв у системі, що призведе до поширення банківських таємниць чи повній втраті важливих даних. Велике різноманіття програмних продуктів ускладнює стандартизацію процесів. Візьмемо системи зв'язку для проведення конференцій та нарад Zoom, Voov, Skype та Teams. На перший погляд схожі програми відрізняються в функціональних моментах, що погіршує взаємозв'язок між суб'єктами бізнес-процесу. Ця проблема є не надто серйозною, але дуже демонстративна. Також одною з головних проблем пов'язаних з ІТ є постійна необхідність в доступі до мережі Інтернет. Без Інтернету функціонування більшості інформаційно-аналітичних систем неможливе, оскільки стає недоступним отримання чи відправка даних. Тоді для забезпечення ефективного функціонування всієї банківської системи, навіть, функціонування її загалом необхідно мати безперервний доступ до мережі. Що не було необхідним в часи меншої діджиталізації.

Як же справлятися з цими проблемами? Стосовно доступу до мережі питання є досить складним, оскільки тотальне відключення можливе за форс-мажорних обставин. Війна в Україні є однією з таких обставин. Відсутність зв'язку на окупованих територіях не дає змогу банкам в повній мірі виконувати свої функції на цих територіях. А отже рішення проблеми є комплексним на рівні країни в забезпеченні безперервного та безпечного функціонування мереж.

Автоматизацію треба впроваджувати всебічно. Усі процеси, що можна автоматизувати, треба автоматизувати. Пропоную розглянути один з інструментів, розроблених автором цієї тези. Розроблений інструмент може бути застосований в будь-якій формі. Розроблений він був для використання в Excel.

Коефіцієнт значних змін (Ω) – відносна важливість зміни певної величини з часом.

$$\Omega = \mu \times (1 - \alpha / A) \quad (1)$$

де: μ - відсоток зміни, в межах якого проводиться аналіз;

α – аналізована величина, що була змінена відносно базового періоду;

A – масив величин, що включає в себе величину α .

Коефіцієнт дає змогу оцінити, яка зміна величини буде вважатися суттєвою в межах встановленого відсоткового значення. Показник μ є гіпотетичним, оскільки кожна організація чи окремі робітник визначає, який саме відсоток можна вважати значним, залежно від предмету досліджуваної величини. Таким чином можна спростити роботи з великими об'ємами даних. Для кожного банку зміна показників облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП) та депозитних сертифікатів (ДС) може мати різну вагу. Це залежить від частки ОВДП та ДС в чистих активах та абсолютного розміру ОВДП та ДС, який перемножуємо з коефіцієнтом значних змін, для отримання абсолютної величини яка буде вважатися суттєвою для банку у від'ємному напрямку чи додатному.

Отже розвиток технологій створює не тільки прийнятні умови для функціонування, а й нові проблеми, які потрібно вирішувати за допомогою інновацій. Звідси можна зробити висновок, що утворюється нескінченна геометрична прогресія інновацій, діджиталізацій, інформатизацій та автоматизацій. Треба розуміти ці процеси та приймати в них участь. Тільки так можна забезпечити існування банківської системи та світ загалом.

Література

1. Інформаційні технології в банківській системі. URL: <http://it-tehnolog.com/informatsiyni-tehnologiyi/informatsiyni-tehnologiyi-v-bankivskiy-sistemi>.
2. Чайковська М.П., Стоянов В.М. Напрямки впливу ефективного ризик менеджменту на фінансову стійкість банківської системи. Зб. Матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції «Фінансове регулювання зрушень в економіці України» (м. Мукачеве, 29 березня 2022 р.), 2022. С. 45-48.

ВІДПУСКА: ТРИВАЛІСТЬ, ПОРЯДОК НАДАННЯ, РОЗРАХУНОК ТА ВИПЛАТА

Фоменчук Дар'я Олександрівна

Студентка спеціальності «Облік і оподаткування» (магістр)

Науковий керівник: Гузь Д.О., к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(Одеса, Україна)

В системі бухгалтерського обліку підприємства одне з провідних місць належить розрахунок за виплатами працівникам, і зокрема відпускних. Це пояснюється тим, що ефективність і правильність проведення розрахунків з персоналом впливає на трудову дисципліну на підприємстві.

Питання обліку оплати праці досліджували такі вітчизняні вчені, як: Ф.Ф. Бутинець, М.Д. Ведерніков, В.Н. Гончаров, З.В. Гуцайлюк, З.-М.В. Задорожний, А.М. Колот, Т.Г. Мельник, М.С. Пушкар, В.С. Рудницький, В.В. Сопко, П.Я. Хомин, Н.В. Шульга та інші.

Згідно із законодавством України кожен має право на відпочинок. Це зазначено в основному Законі України, а саме у статті 45 Конституції України: «Кожен, хто працює, має право на відпочинок. Це право забезпечується наданням днів щотижневого відпочинку, а також оплачуваної щорічної відпустки, встановленням скороченого робочого дня щодо окремих професій і виробництв, скороченої тривалості роботи у нічний час. Максимальна тривалість робочого часу, мінімальна тривалість відпочинку та оплачуваної щорічної відпустки, вихідні та святкові дні, а також інші умови здійснення цього права визначаються законом» [1, ст. 45].

Також, Кодекс законів про працю України зазначає, що кожен громадянин, який перебуває у трудових відносинах з підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності, виду діяльності та галузевої належності, а також працюють за трудовим договором у фізичної особи, має право на щорічні (основна та додаткові) відпустки зі збереженням на їх період місця роботи (посади) і заробітної плати [2, ст. 74].

Отже, кожне підприємство, установа та організація повинні чітко знати, як згідно із законодавством України вести облік відпускних, а саме яка їх тривалість, який порядок надання, як їх розраховувати та коли виплачувати. Щорічна основна відпустка надається працівникам тривалістю не менш як 24 календарних дні за відпрацьований

робочий рік, який відлічується з дня укладення трудового договору [2, ст. 75]. Це є загальною прийнятою кількістю календарних днів, яка надається людям на рік для відпочинку. Також існує й інша тривалість основної відпустки, наприклад, працівники до 18 років мають право відпочивати 31 календарний день, а працівникам навчальних закладів та установ освіти, основна відпустка надається тривалістю до 56 днів. Слід також зазначити, що держава встановила і максимальну тривалість відпустки – це не більше 59 днів, а для працівників, зайнятих на підземних гірничих роботах, – 69 календарних днів [3, ст. 10].

Щодо надання відпустки, то працівник має право йти у першу щорічну відпустку після відпрацювання 6 місяців безперервної роботи. Та існують виключення. Законодавство дозволяє піти у відпустку певним категоріям, навіть на наступний день після укладання трудового договору. До цих них відносяться: особи з інвалідністю, особи до 18 років, вагітні жінки та жінки після пологів, жінки у яких є двоє і більше дітей до 15 років чи дитина з інвалідністю тощо.

Основна відпустка на другий та інші роки може надаватися в будь-який час. Працівник не зобов'язаний брати відпустку одразу на 24 дні. Якщо він хоче використати одну частину, а з часом іншу, то зі згодою керівництва, можна розділити основний відпочинок на декілька частин. Головне, щоб працівник використав свою відпустку за наданий робочий рік. В іншому випадку роботодавець повинен буде компенсувати не використані відпусткові дні у вигляді грошової виплати.

Черговість надання відпусток визначається графіками, які затверджуються власником або уповноваженим ним органом за погодженням з виборним органом первинної профспілкової організації (профспілковим представником) чи іншим уповноваженим на представництво трудовим колективом органом, і доводиться до відома всіх працівників. При складанні графіків ураховуються інтереси виробництва, особисті інтереси працівників та можливості для їх відпочинку [3, ст. 10]. Рішення про надання відпустки приймає керівник підприємства, воно зазначається в Наказі про надання щорічної основної відпустки, підставою для цього наказу є Заява про надання щорічної основної відпустки, написана працівником.

Основна відпустка оплачується роботодавцем. Тому потрібно правильно нарахувати відпусткові кожному працівнику, беручи до уваги, тривалість відпочинку і розмір заробітної плати. Тож, для розрахунку нам потрібно два показники: кількість календарних днів відпустки та середньоденна заробітна плата працівника за розрахунковий період.

Перший показник можна отримати з наказу про надання працівникові щорічної основної відпустки.

Щодо другого показника, то його потрібно розрахувати. При розрахунках слід використовувати Постанову КМУ № 100 «Про затвердження Порядку обчислення середньої заробітної плати». Для обчислення середньоденної заробітної плати працівника береться період в 12 місяців з виключенням святкових днів зазначених в КЗпП та сума виплат працівникові за ці 12 місяців. Якщо співробітник відпрацював менше ніж рік, то середньоденна заробітна плата нараховується за фактично відпрацьованим часом, тобто з першого числа місяця після прийняття на роботу до першого числа місяця в якому він йде у відпустку [4, п. 2]. Слід зазначити, що у випадку, коли працівника прийнято на роботу не першого числа, але цей день є першим робочим у місяці, то цей місяць входить до розрахункового періоду як повний. До виплат працівнику належать: основна заробітна плата, додаткова (доплати, надбавки, премії тощо), інші заохочувальні та компенсаційні виплати, виплати, які включають до середнього заробітку, хоча за своєю суттю не вважаються зарплатою (допомога по тимчасовій непрацездатності й допомога по вагітності та пологах).

Виплачувати відпусткові працівникам потрібно за три дні до початку відпустки.

За результатами проведеного дослідження зроблено наступний висновок: чинним законодавством регулюються різновиди відпусток, порядок їх надання та розрахунку; працівник має право на щорічну відпустку і це є трудовим обов'язком, який надає можливість зберегти трудовий потенціал країни.

Література

1. Конституція України: станом на 1 січ. 2020 р.: офіційний веб-портал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 20.05.2022).
2. Кодекс законів про працю України: Закон України станом на 7 трав. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/322-08> (дата звернення: 20.05.2022).
3. Про відпустки: Закон України від 15 лист. 1996 р. № 504/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-вр> (дата звернення: 20.05.2022).
4. Про затвердження Порядку обчислення середньої заробітної плати: Постанова Кабінету Міністрів України від 8 лют. 1995 р. № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/100-95-п> (дата звернення: 20.05.2022).

ПОРЯДОК ОТРИМАННЯ ТА ОБЛІКУ БЛАГОДІЙНОЇ ДОПОМОГИ ЧЕРЕЗ ОРГАН МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Фучеджи Наталя Федорівна

Студентка спеціальності «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: Масіна Л.О., к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(Одеса, Україна)

Актуальність даної теми полягає у тому, що у сьогоденні з тих чи інших причин громадські організації та благодійники приймають рішення щодо надання допомоги не напряму, наприклад, до медичного закладу, а через орган місцевого самоврядування (ОМС).

Благодійна допомога – це передача грошових коштів, товарно-матеріальних цінностей (ТМЦ), майнових прав, інших засобів кінцевому бенефіціару для досягнення обумовлених цілей [1, ст. 1].

Тобто, одна з особливостей оформлення благодійної допомоги є факт її передачі з певною метою. Відповідно до законодавства України ОМС можуть отримувати благодійну допомогу, але таку, яка не суперечать ч. 1 ст. 54 ЗУ «Про запобігання корупції». Для цього повинно бути дотримано певні вимоги. Благодійна допомога має одержуватись для досягнення конкретних цілей, її отримувачами можуть бути неприбуткові організації або територіальні громади [1, ст. 3]. Надана допомога, гранти та дарунки мають відповідати певним вимогам:

- безкорисливість (надавач передає допомогу бенефіціару без будь-якої вигоди);
- добровільність (благодійник передає допомогу з власного волевиявлення, без примусу);
- цілеспрямованість (допомога передається в межах певної обумовленої мети) [1, ст. 5].

Для того, щоб усе було правильно оформлено необхідно укласти договір про надання благодійної допомоги, але, у даному випадку, отримувачем буде територіальна громада та допомога має бути передана згідно із цільовою спрямованістю благодійника. Існують два випадки зарахування благодійної допомоги до ОМС.

Детальніше розглянемо у табл. 1.

Таблиця 1

Зарахування благодійної допомоги до ОМС

Випадок 1	Випадок 2
Зарахування благодійних коштів до власних надходжень ОМС	Зарахування допомоги до власних надходжень з ціллю її подальшої передачі
Відповідно до п.2 ст.13 Бюджетного кодексу України:	
Внески гранти та дарунку до ОМС належать до підгрупи-1 групи-2 власних надходжень бюджетних установ із застосуванням коду доходів 25020100. Але дана допомога може бути використана тільки на організацію основної діяльності бюджетної установи.	Допомога, яку надалі планується передавати іншій установі зараховується до підгрупи-2 групи-2 власних надходжень із застосуванням коду доходів 25020200.

Складено автором на основі [2]

Отже, у першому випадку ОМС не зможе передати благодійну допомогу іншій установі відповідно до групи зарахування та отриманого коду доходів, а у другому випадку, навпаки, такі надходження, можуть бути відправлені для виконання певних цільових заходів [2, ст. 13].

При надходженні благодійної допомоги у вигляді ТМЦ проводиться спеціальна оцінка комісією, на підставі якої складається Акт оцінки. Далі ТМЦ мають бути зараховані до складу запасів ОМС на субрахунок 1815 «Активи для розподілу, передачі та продажу» Відповідно, найзручнішим є спосіб відображення саме на даному рахунку, адже, він призначений для розподілу та передачі бідь-яких активів: об'єктів ОЗ, інших ТМЦ [3, с. 16].

Зарахування відбувається на підставі Акту приймання матеріалів. Відповідно, при надходженні допомоги у натуральній формі необхідно до останнього робочого дня місяця скласти та подати до органів Казначейства Довідку про надходження у натуральній формі. При зарахуванні ТМЦ на баланс ОМС, необхідно зробити запис до субрахунку 7511 «Доходи за необмінними операціями» [4].

Необмінні операції – це передача активів, майна, що не передбачає обмін на отриманий дохід, але може вимагати виконання певних вимог. Відповідно, передача благодійної допомоги кінцевому бенефіціару відображається на субрахунок 8511 «Витрати за необмінними операціями». Факт передачі об'єкта ТМЦ має бути засвідчено Актом приймання-передачі, який складений двох екземплярів [3, с. 17].

У табл. 2 розглянуто основні проведення щодо обліку благодійної допомоги через ОМС.

Таблиця 2

Відображення благодійної допомоги у бухгалтерському обліку

№	Меморіальний ордер	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
			Дт	Кт
			4	5
1.	2	Отримано бюджетне асигнування	2313	7011
2.	2	Перераховано благодійну допомогу на рахунок медичного закладу	8511	2313

3.	4	Отримано ТМЦ для подальшої передачі	1815	2117
4.	3, 14	Відображено дохід від одержання ТМЦ на безоплатній основі	2313	7511
5.	3, 4	Відображено касові видатки	2117	2313
6.	13	ТМЦ передано до медичного закладу	8511	1815

Складено автором на основі [3,с.18]

Отже, можна зробити висновок, що через ОМС можна надсилати благодійну допомогу, але необхідно дотримуватись певних вимог, які зазначені у законодавстві. Об'єкт ТМЦ буде оприбутковано ОМС до своїх активів, за які він потім повинен звітувати.

Література

1. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 року № 5073-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 25.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50-51.
3. Бочі А., Станкус Т. Отримання благодійної допомоги. Київ: DOBRE, 2020. С. 18.
4. Місцева рада отримує подарунок і благодійну допомогу: чи можливо? що в обліку? *Бухгалтерський інтернет-портал*. URL: <https://ibuhgalter.net/ru/material/1291/25761> (дата звернення 29.04.2022).

CONVERGENCE OF SPREADING ACTIVATION METHODS IN THE INFORMATIONAL ENVIRONMENT AND MARKETING COMMUNICATIONS

Шкеда Олександр Олександрович

Аспірант, викладач кафедри менеджменту та інновацій

Науковий керівник: Чайковська М.П., д.е.н., доцент, доцент кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(Одеса, Україна)

In the age of digital transformation, marketing communications are becoming more personal. If in classical marketing society was the main vector of activity, then in digital marketing (taking into account the expanded capabilities of the organization through information technology), marketing communications could be detailed down to a specific individual. Marketing tools retain their original informational nature, but cease to be exclusively in that form. Having the opportunity to influence a specific consumer, organizations are able to generate new meanings in the mind or even subconscious of the consumer. Influencer marketing strategies and tools are reborn and acquire a higher level of relevance in the corresponding informational environment. Thus, there is a transition from interaction with society to interaction with consumer experience. The integration of digital technologies does not allow separating consumer experience from user experience.

This transformation of the informational environment allows us to extrapolate the principles of connectionism, as an approach in the field of cognitive science, to marketing communications.

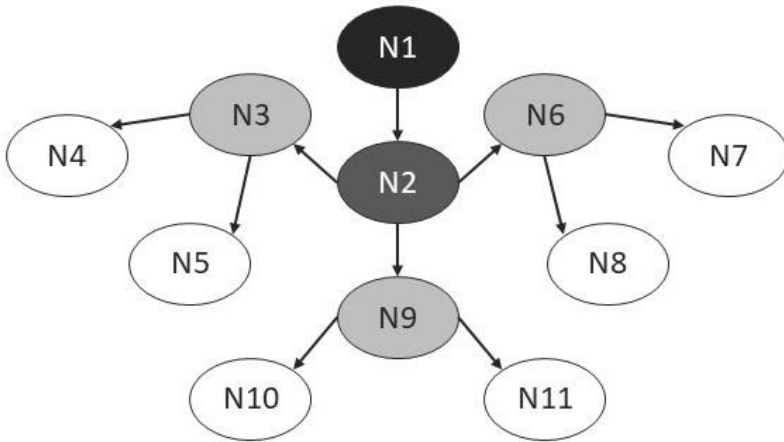
Connectionism presents a cognitive theory based on simultaneously occurring, distributed signal activity via connections that can be represented numerically, where learning occurs by modifying connection strengths based on experience [1, p. 590].

There is the principle of spreading activation. However, let's shift the focus from artificial neural networks to their natural prototype, which is the human brain, namely the information about consumer experience encoded in it.

Spreading activation is a method of interacting with information within a particular network. Such networks could be associative, neural (biological or artificial), semantic, etc. [2, p. 976].

Spreading activation has a nodal model, where specific informational units act as nodes. Such nodes lend themselves to marking, that is, a certain meaning (activation) is fixed with them. Activations are spread between related nodes. With each new iteration of such spreading, the activation loses its power. Since the amount of information in the informational environment and in the consumer experience is immeasurable, the number of activations also remains infinite. However, unlike the number of activations, spreading activations has a logical finality. An activation that reaches a particular node via alternative paths is locked into it. No further spreading is possible because the activation value will be zero. In other words, the activation will cease to exist. The result of such a closure will be interference in the informational component of the end node.

The basic spreading activation model demonstrates the path from the activation source to the latest nodes (Fig. 1). The saturation of the color corresponds to the level of acceptance of the activation by a certain node (full acceptance by the activation source, zero acceptance by the last nodes).

Fig. 1. Spreading activation model

There is an array of connected nodes $[N_i, N_{i+1}, \dots, N_n]$. As a result of marking, each node is assigned an activation value $[A_i, A_{i+1}, \dots, A_n]$ ranging from zero to one. The formed links of nodes $[L_{i \leftrightarrow i+1}, \dots, L_{n-1 \leftrightarrow n}]$ are assigned the spreading activation weight $[W_{i \leftrightarrow i+1}, \dots, W_{n-1 \leftrightarrow n}]$ ranging from zero to one. There are also two spreading activation parameters:

- Firing threshold F ranging from zero to one. It is the activation value lower which spreading will stop (the effect will not appear);
- An array of decay factors $[D_{i \leftrightarrow i+1}, \dots, D_{n-1 \leftrightarrow n}]$ ranging from zero to one.

The decay parameter varies for different bundles depending on external (informational environment characteristics) and internal (specific node characteristics) factors.

The spreading activation algorithm looks like this:

- Initialization of interaction nodes with zero activation.
- Initialization of the activation source $A_1 = 1,0$.
- Initialization of the spreading activation weight W for each node link level.

- Calculation of the activation of nodes that interact with the source of activation or the node of the previous level.

Calculation formula [3, p. 706]:

$$A_i = A_i + A_i * W_{i-1 \leftrightarrow i} * D_{i-1 \leftrightarrow i} \quad (1)$$

If A_i is greater than one, then a value of 1.0 is awarded as the maximum allowable.

1. Repeat iterations until A_i reaches zero.
2. Determination of the firing threshold parameter F , activation below which does not have the desired effect.

3. Assigning zero activation to an activation value that is below the firing threshold $A_i = 0,0$.

4. If the activation of a node exceeds the value of the firing threshold, then this node can be used in the next cycle of spreading activation.

5. A node's participation in spreading activation ends in two cases:

- if the activation is stable and does not require additional spreading,
- if activation is zero.

Let's consider the practical application of this algorithm from the point of view of marketing communications and influencer marketing strategy. It is obvious that the brand acts as a source of activation. In pursuit of the goal of forming a specific meaning in the mind or subconscious of the recipient of marketing communications, the brand becomes the N_1 node. The role of the target node is played by the consumer (both society and a specific person/organization). Links could be either direct (brand $\leftrightarrow$ consumer) or have intermediate nodes (influencers, opinion leaders, distributors, partners, etc.).

Since the target activation is formed on the basis of the existing one, in order to enhance the effect of meaning formation, it is worth relying on the existing user and consumer experience, as well as on activations from another sources.

The spreading activation model is applicable to marketing communications. This approach allows us to quantify the relevance of using influencer marketing tools, as well as to define the end of the life cycle or the need for reengineering of all components of the marketing mix.

Жирепатыра

1. Smolensky P. Grammar-based Connectionist Approaches to Language. *Cognitive science*. 1999. Vol. 23. № 4. P. 589-613.
2. Patterson Karalyn, Nestor Peter J., Rogers Timothy T. Where do you know what you know? The representation of knowledge in the human brain. *Nature Reviews Neuroscience*. 2008. Vol. 8. № 12. P 976-988.
3. Dipti Aswath, James D'cunha, Syed Toufeeq Ahmed, Hasan Davulcu. Boosting Item Keyword Search with Spreading Activation. *Web Intelligence: Materials of the International Conference*. IEEE/WIC/ACM, September 2005. P. 704-710.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

*Міжнародна науково-практична
конференція*
«Формування обліково-аналітичного
забезпечення організаційно-
управлінської підтримки
суб'єктів національної економіки»

25 травня 2022 року
м. Одеса

МАТЕРІАЛИ

Відповідальний за випуск: к.е.н., доцент Кусик Н.Л.

Отримано дозвіл до публікації 14.06.2022 р.
Формат 60X84/16.
Умовно-друк. арк. 16,1.
